

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کتاب معلّم

(راهنمای تدریس و ارزشیابی)

عربی

پایه هفتم

دوره اول متوسطه

۱۳۹۳

دانلود سوالات آزمون

راهنمای کامل آزمون

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری

نام کتاب: کتاب معلم عربی پایه هشتم دوره اول متوسطه - ۸۷

سرگروه تألیف: عادل اشکبوس

مؤلفان: عادل اشکبوس، حبیب تقوایی، علی جان بزرگی، علی چراغی، اباذر عباچی، عبدالله یزدانی و فاطمه یوسف‌نژاد

ویراستار: محمدکاظم بهنیا

آماده‌سازی و نظارت بر چاپ و توزیع: اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی

تهران: خیابان ایرانشهرشمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن: ۸۸۸۳۱۱۶۱-۹، دورنگار: ۸۸۳۰۹۲۶۶، کدپستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

وب سایت: www.chap.sch.ir

مدیر امور فنی و چاپ: سیداحمد حسینی

صفحه‌آرا: خدیجه محمدی

حروفچین: عادل اشکبوس، زینب یوسف‌نژاد

مصحح: علی نجمی، علی مظاهری‌نظری

امورآماده‌سازی خبر: فاطمه پزشکی

امور فنی رایانه‌ای: حمید ثابت‌کلاچاهی، فاطمه رئیس‌یان‌فیروزآباد

ناشر: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران: تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (داروپخش)

تلفن: ۵ - ۴۴۹۸۵۱۶۱، دورنگار: ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی: ۳۷۵۱۵-۱۳۹

چاپخانه: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»

سال انتشار و نوبت چاپ: چاپ اول ۱۳۹۳

حق چاپ محفوظ است.

فهرست

.....	مقدمه
۱.....	بخش اول: اهداف کلی برنامه درسی زبان عربی و شبکه مفهومی
۲.....	کلیات
۶.....	بخش دوم: اصول، روش‌ها و منابع یاددهی – یادگیری
۱۳.....	بخش سوم: طرح درس
۲۰.....	بخش چهارم: بارم بندی
۲۶.....	نمونه سؤال امتحان
۳۳.....	بخش پنجم: توضیحات و نکات مشترک در تدریس همه درس‌های کتاب
۵۲.....	بخش ششم: نحوه آموزش هر یک از درس‌ها
۵۳.....	الدَّرْسُ الْأَوَّلُ
۵۸.....	الدَّرْسُ الثَّانِي
۶۴.....	الدَّرْسُ الثَّلَاثُ
۷۱.....	الدَّرْسُ الرَّابِعُ
۷۸.....	الدَّرْسُ الْخَامِسُ
۸۳.....	الدَّرْسُ السَّادِسُ
۸۸.....	الدَّرْسُ السَّابِعُ
۹۲.....	الدَّرْسُ الثَّامِنُ
۹۶.....	الدَّرْسُ التَّاسِعُ
۱۰۲.....	الدَّرْسُ الْعَاشِرُ
۱۰۶.....	بخش هفتم: معرفی منابع تخصصی زبان و ادبیات عربی

مقدمه

خدای را سپاس که به ما توفیق دوباره داد، تا با نگارش این کتاب به نوجوانان کشور عزیزمان خدمتی فرهنگی کرده باشیم.

اهمیت درس زبان عربی تا جایی است که یک اصل از اصول قانون اساسی به الزام تدریس این زبان اشاره دارد. در اصل شانزدهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران چنین آمده است: «از آنجا که زبان قرآن و علوم و معارف اسلامی، عربی است و ادبیات فارسی با آن کاملاً آمیخته است؛ این زبان باید پس از دوره ابتدایی تا پایان دوره متوسطه در همه کلاس‌ها و در همه رشته‌ها تدریس شود.»

در «برنامه درسی ملی» نیز به‌طور اختصاصی در مورد قلمرو حوزه درس عربی چنین آمده است: «... آشنایی با زبان عربی و مشخصاً مهارت‌های چهارگانه زبانی، یعنی خواندن، گوش کردن، نوشتن و سخن گفتن در این حوزه به میزانی است که دانش‌آموز را در درک معنای آیات قرآن کریم، کلام معصومین و متون دینی و فرهنگ اسلامی کمک کند و در تقویت زبان فارسی او مؤثر باشد.»

در «برنامه درسی عربی» نیز درباره رویکرد و شیوه نگارش کتاب درسی آموزش زبان عربی چنین آمده است:

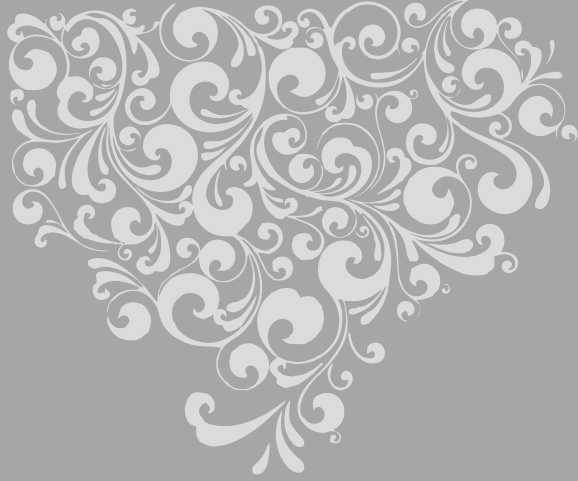
۱- رویکرد «پرورش مهارت‌های زبانی به منظور فهم عبارات و متون اسلامی و کمک به فهم بهتر زبان و ادبیات فارسی» و حاکمیت بخشی درک مطلب، کاربرد واژگان، جمله سازی و متن محوری به جای قاعده محوری؛

۲- کاستن از حجم قواعد و چشم پوشی از قواعدی که امکان نادیده گرفتن آنها در این فرایند آسیمی به رویکرد فهم عبارت و متن وارد نمی سازد. در عوض توجه بیشتر به متن و واژگان پرکاربرد و کلیدی؛

شایستگی مد نظر برنامه درسی زبان عربی از دانش‌آموزان:

برنامه درسی زبان عربی انتظار دارد دانش‌آموزان بتوانند در پایان سه سال نخست به فهم عبارات کوتاه و ساده به کار رفته در متون دینی و ادبی و در پایان سه سال دوم به فهم ساختارها و متونی با گستردگی بیشتر نسبت به سه سال اول متوسطه دست یابند.

بخش اوّل

اهداف کلی برنامه درسی زبان عربی و شبکه مفهومی

کلیات

اهداف و شبکه مفهومی کتاب‌های عربی سه سال نخست متوسطه اول

اهداف ^۱	موضوع	پایه	پایه هفتم	پایه هشتم	پایه نهم
			واژگان ^۲	واژگان ^۲	واژگان ^۲
			آموزش حداقل ۴۰۰ کلمه و اصطلاح پرکاربرد و ساده	آموزش حداقل ۲۰۰ واژه و اصطلاح پرکاربرد و ساده ^۳	آموزش حدود ۳۰۰ واژه و اصطلاح پرکاربرد و ساده ^۴

۱- عبارات اهداف در این جدول به صورت مفاهیم و مهارت‌هاست و با عنایت به ساختار شبکه‌ای نوشته شده است.

۲- کلماتی مانند کاتب، مکتوب، مکتبه، مکتب و مکاتبه که یک مدخل واژگانی مشترک دارند؛ در شمارش واژگان چند واژه محسوب می‌شوند و این حتی در صورتی است که قواعد مربوط به آنها را دانش‌آموز فراگرفته باشد. همچنین کلماتی مانند (وَ، فَ، لَ، بِ، فِی، مِنْ، لَا و ...) که بسیار ساده‌اند؛ در شمارش واژگان محسوب می‌شوند. در گزینش واژگان کلمات پربسامد مد نظر است. از به کارگیری واژگان کم کاربرد پرهیز می‌شود. واژه‌های استفاده شده به اندازه کافی در دروس مختلف یک پایه و نیز در پایه‌های بعد تکرار می‌گردند تا ملکه ذهن دانش‌آموز شود.

۳- واژگان مشترک در هر دو زبان، به عنوان واژگان جدید محسوب نمی‌شوند؛ مانند: کتاب، دفتر، قلم، مدرسه، معلم، علم، جدید، صبر، خروج.

واژگانی مانند عامل که در هر دو زبان به کار می‌رود؛ ولی معنای متفاوت از هم دارند و در کتاب درسی به معنای «کارگر» می‌آید به عنوان واژگان جدید است.

۴- در گزینش واژگان به پربسامد بودن آن در قرآن، متون معارف اسلامی و زبان و ادبیات فارسی توجه لازم می‌گردد.

- فعل امر - فعل نهی ^{۱۲} - ترکیب اضافی و وصفی ^{۱۳} - ساعت شماری - وزن و حروف اصلی - شناخت مصادر ثلاثی مزید ^{۱۴}	- فعل مضارع ^۸ - بقیة ادوات استفهام (لماذا، متى، کیف) ^۹ - اعداد ترتیبی یکم تا دوازدهم ^{۱۰} - فعل مستقبل ^{۱۱}	- اسم اشاره ^۲ - فعل ماضی ^۳ - ادوات استفهام ^۴ - اسم از نظر عدد و جنس ^۵ - اعداد اصلی یک تا دوازده ^۶ - ضمایر منفصل و متصل ^۷	۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹ ۱۰ ۱۱ ۱۲ ۱۳ ۱۴
--	---	---	---

- ۱- در بخش فنّ ترجمه که در حقیقت همان قواعد است، هدف فهم عبارت است و قواعد فی نفسه هدف نیست. هدف از قواعد آن است که معنای عبارت بهتر درک شود. در این بخش دانش آموز با شیوه‌های ترجمه آشنا می‌گردد.
- ۲- اسم اشاره به نزدیک و دور همراه مشأً الیه آن. اسم اشاره مثنای دور تدریس نمی‌شود.
- ۳- هدف تنها شناخت فعل ماضی است و ساخت آن مدّ نظر نیست. چنان‌که بنا به ضرورت در تمرینی، یا بخشی در کتاب ترجمه فارسی به عربی، یعنی ساخت داده شود در مقدّمه و راهنمای معلّم توضیح داده خواهد شد که این مطلب از اهداف کتاب درسی نیست و صرفاً جهت تعمیق یادگیری آمده است.
- ۴- هلّ، اَینّ، مَنْ، ما، گم (بقیه کلمات پرسشی در سال دوم تدریس می‌گردد).
- ۵- مفرد، مثنّی و جمع مذکر سالم، جمع مؤنث سالم، جمع مکسّر (اوزان پرکاربرد) و در بحث جنس تنها به تاء تأنیث اشاره می‌شود.
- ۶- بدون توجّه به قواعد عدد و معدود و در حدّ واژگان جدید آموزش اعداد اصلی و ترتیبی تنها در قالب واژه‌های جدید است. در شیوه تألیف، تدریس و ارزشیابی اعداد اصلی و ترتیبی از پاره‌ای قواعد که تجربه نشان داده است یادگیری را دچار اشکال جدّی می‌نماید صرف نظر می‌شود؛ مانند ذکر ویژگی‌های معدود ۳ تا ۱۰ یا ۱۳ تا ۱۹ و عددهای اصلی صرفاً به صورت معروف (مذکر) در تمرین و به دنبال آن در ارزشیابی می‌آید.
- ۷- تنها دانستن معنای ضمایر و شناخت و تشخیص آنها کافی است.
- ۸- هدف تنها شناخت فعل مضارع است و ساخت آن مدّ نظر نیست. چنان‌که بنا به ضرورت در تمرینی، یا بخشی در کتاب ترجمه فارسی به عربی یعنی ساخت داده شود در مقدّمه و راهنمای معلّم توضیح داده خواهد شد که این مطلب از اهداف کتاب درسی نیست و صرفاً جهت تعمیق یادگیری آمده است.
- ۹- کلمه پرسشی گم در پایه هفتم در کنار بحث اعداد یک تا دوازده تدریس شده است.
- ۱۰- بدون توجّه به قواعد عدد و معدود و در حدّ واژگان جدید (به بند بالا توجّه می‌شود).
- ۱۱- تشخیص معنای سَ و سوفّ
- ۱۲- در امر و نهی فقط صیغه‌های مخاطب تدریس می‌شود.
- ۱۳- فقط در حدّ فهم معنا و بدون رویکرد قاعده‌ای. در ترکیب وصفی و اضافی ساخت این ترکیب‌ها مدّ نظر نیست؛ بلکه فقط فهم معنا مورد نظر است.
- ۱۴- بحث ثلاثی مزید مربوط به پایه دهم است. در عربی پایه نهم تنها آشنایی با وزن مصادر تدریس می‌شود.

- عددهای اصلی، - رنگ های اصلی، - روزهای هفته، - جایگاه تفکر و تعقل در احادیث، - احادیثی درباره خوش اخلاقی، - احادیثی درباره آداب سخن، - داستان کوتاه، - ابتهامات (طنز، سرگرمی)، - متون ارزشمند اخلاقی، - آیات کلام الله مجید، - احادیث معصومین <small>علیهم السلام</small> ، - متون و عبارات حوزه معارف اسلامی، - فصل ها.	- داستان کوتاه، - دوست یابی، - اعتماد به نفس و خودباوری، - ورزش، - دانش به روز (اینترنت، رایانه) - بهداشت و سلامت، - زندگی روزمره، - محیط اطراف، - ارزش ها و فرهنگ جامعه، - آیات کلام الله مجید، - احادیث معصومین <small>علیهم السلام</small> ، - داشتن (عندی...)، - اطلاعات عمومی.	- شعر عربی مناسب، - داستان کوتاه، - ضرب المثل، - ملهعات ادبا، - آداب و مهارت های زندگی، - ابتهامات (طنز، سرگرمی)، - در تاکسی، - در مراکز دیدنی و تفریحی، - خانه و وسایل موجود در آن، - وصف یک مکان مذهبی، - تاریخی یا توریستی، - آیات کلام الله مجید، - احادیث معصومین <small>علیهم السلام</small> ، - اطلاعات عمومی.
---	---	--

۱- آیات برگزیده از نظر واژگانی و ساختاری فراخور آموخته های دانش آموز پایه هفتم است و از نظر موضوعی نیز گزینش خواهد شد.

۲- احادیث برگزیده از نظر واژگانی و ساختاری فراخور آموخته های دانش آموز پایه هفتم است و از نظر موضوعی نیز گزینش

خواهد شد.

۳- آیات برگزیده از نظر واژگانی و ساختاری فراخور آموخته های دانش آموز پایه هشتم است و از نظر موضوعی نیز گزینش خواهد شد.

۴- احادیث برگزیده از نظر واژگانی و ساختاری فراخور آموخته های دانش آموز پایه هشتم است و از نظر موضوعی نیز گزینش خواهد شد.

۵- با مضمون مشترک در دو زبان فارسی و عربی

۶- مانند موزه، پارک و باغ وحش

۷- آیات برگزیده از نظر واژگانی و ساختاری فراخور آموخته های دانش آموز پایه نهم است و از نظر موضوعی نیز گزینش خواهد شد.

۸- احادیث برگزیده از نظر واژگانی و ساختاری فراخور آموخته های دانش آموز پایه نهم است و از نظر موضوعی نیز گزینش خواهد شد.

مکالمه ^۱	سلام و احوالپرسی،	معرفی افراد به همدیگر	ساعت شماری،
	آشنایی با همدیگر،	رفت و آمد	نحوه درخواست
	خداحافظی،	وعده‌های غذایی	و خواهش کردن،
	تعارفات،	پرسش از زمان و پاسخ	اجازه گرفتن و اجازه دادن،
	در شهرهای زیارتی،	بدان (اوقات شبانه روز، ماه و...)	بازداشتن کسی از کاری
	در بازار،	پرسش از علت چیزی و پاسخ بدن	قرار ملاقات نهادن
	پرسش از جای چیزی یا کسی، آدرس پرسیدن و آدرس دادن،	پرسش از چگونگی کاری یا چیزی	تماس‌های تلفنی
	پرسش از ماهیت چیزی و نحوه پاسخ بدن	صفات، حالات و احساسات ^۲	در فرودگاه و اداره گذرنامه
	پرسش از کیستی و پاسخ به آن و معرفی خود (نام، سن و...)	واجبات دینی	صحبت با پلیس
	پرسش از رنگ	مشاغل و پرسش از شغل ^۳	یافتن گمشده

شرح وسعت و توالی مفاهیم در بخش متون و مکالمه

متون کتاب‌های عربی کاربردی، سودمند، مطابق علاقه دانش‌آموز، به روز، شاد و امید بخش است.^۴ دانش‌آموز در بخش مکالمه در سه سال نخست قادر خواهد شد در حد رفع نیاز توانایی سخن گفتن و فهم زبان را حاصل کند. در سه سال دوم، این مهارت بیشتر خواهد شد و فرد افزون بر رفع نیازهای اولیه قادر خواهد بود مباحثاتی در زمینه اثبات، یا ردّ مطلبی انجام دهد.

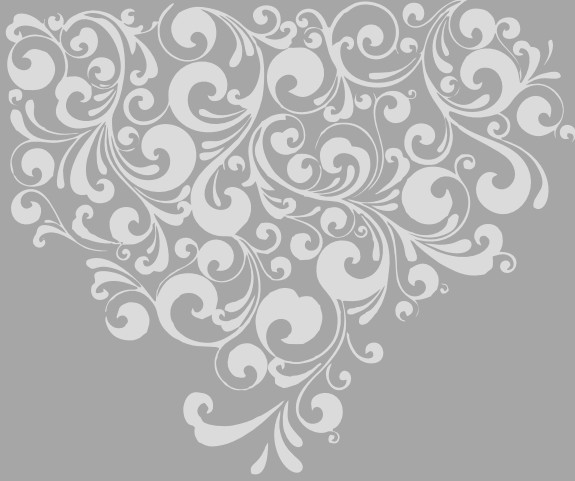
از آنجاکه درس عربی در دو رشته ادبیات و علوم انسانی و علوم و معارف اسلامی اختصاصی است؛ لذا آموزش پیشرفته‌تر خواهد بود و دانش‌آموز باید همان‌گونه که در بخش علمی آموزشی بند پنج و هفت مصوب دوره متوسطه اول شورای عالی آمده، می‌تواند از رسانه‌های ارتباطی برای کسب اطلاعات استفاده کند.

۱- موارد مذکور نمونه است. کتاب درسی به‌طور دقیق همه این موارد را در بر نمی‌گیرد. اینها فقط الگو هستند.

۲- مانند: (بارد و حار، مسرور و حزین، تعب و نشیط، قبیح و جمیل، سمین و نحیف، طویل و قصیر، رخیص و غالی = سرد و گرم، شاد و غمگین، خسته و سرحال، زشت و زیبا، چاق و لاغر، بلند و کوتاه، گران و ارزان)

۳- مانند: (طبيب، طالب، مهندس، مدرّس، موظّف، عامل = پزشک، دانش‌آموز، مهندس، معلّم، کارمند و کارگر)

۴- در گزینش متون به شرایط سنی دانش‌آموز توجه می‌شود. دانش‌آموز دوره متوسطه اول، فردی شاداب، هیجانی، خیال‌پرداز و بلندپرواز است که در پی پیشرفت و در جست‌وجوی کمالات و موفقیت است و علاقه‌مند به متون علمی و کسب اطلاعات به روز و جالب است.

بخش دوم

اصول ، روش ها و منابع یاددهی – یادگیری

الف) اصول یاددهی – یادگیری

فرایند یاددهی – یادگیری به گونه‌ای سامان داده می‌شود که اصول زیر مورد توجه قرار گیرد:

- ۱- آموزش به صورت فعال و با مشارکت گروهی دانش‌آموزان اجرا شود.
- ۲- چگونه آموختن و چگونه اندیشیدن و چگونه به حل مسئله پرداختن به دانش‌آموز، آموزش داده شود.

۳- معلّم برای اطمینان یافتن نسبت به اعتبار فرایند یاددهی – یادگیری علاوه بر ارزشیابی دانش‌آموزان نسبت به ارزشیابی از فعالیت‌های خود مبادرت ورزد.

۴- آموزش زبان عربی با هدف پرورش مهارت‌های زبانی صورت می‌گیرد. در این میان، نقش ترجمه و فهم عبارات و متون برجسته می‌شود. در سه سال نخست به ویژه در پایه هفتم، هدف آن است که دانش‌آموز درست بخواند و معنای فارسی عبارات عربی را بفهمد.

تذکر بسیار مهم: در جدول شبکه مفهومی، هر جا سخن از قواعد آمده است، قاعده محض مورد نظر نیست؛ بلکه هدف آن است که با مطالعه آن نکته، فهم زبان حاصل شود.

۵- در شیوه‌های نوین آموزش عربی به مهارت خواندن و شنیدن توجه بیشتر می‌شود.

۶- سنجش مهارت‌های زبانی بر این مبنا صورت می‌گیرد: روان‌خوانی، ترجمه عبارات، از عربی به فارسی، یادگیری عبارات و مصطلحات پربسامد و مهمّ زبان عربی برای تقویت مهارت سخن گفتن (به صورت پرسش و پاسخ میان دبیر و دانش‌آموز، یا در میان دانش‌آموزان) در مورد مهارت نوشتن از آنجاکه الفبای فارسی و عربی تقریباً یکی است؛ ارجاع به وجوه تمایز و اختلافات املائی کفایت می‌کند.

ب) روش‌های یاددهی – یادگیری برای بخش‌های مهمّ دروس

روش‌های مناسب یاددهی – یادگیری با توجه به اهداف و رویکردهای هر بخش انتخاب و به کار گرفته می‌شود. در این راهنما تنها به اصول کلی شیوه‌های یاددهی – یادگیری اشاره می‌شود.

شیوه‌های آموزش بخش‌های مختلف کتاب

– **قرائت:** در درس عربی، روخوانی جایگاه خاصّی دارد؛ از این رو، معلّم باید از توانایی درست‌خوانی و روان‌خوانی برخوردار باشد؛ تا بتواند متناسب با رویکرد اهداف و اصول برنامه، آموزش دهد.

– **ترجمه:** با توجه به اهمّیت ترجمه در اهداف آموزش زبان عربی، باید از الگوها و روش‌های مؤثر برای آموزش ترجمه بهره گرفت. گاهی استفاده از زبان فارسی در تفهیم مطالب کارساز است؛

مانند تطبیق انواع فعل در فارسی و عربی، به همین منظور، بخش فنّ ترجمه به منظور آموزش مفاهیم بنیادین فنون ترجمه در کتاب‌های درسی می‌آید.

— **قواعد:** کاربردی بودن قواعد به عنوان اصلی اساسی مورد توجّه جدّی برنامه‌ریزان، نویسندگان و معلّمان قرار می‌گیرد. در بخش تدریس، توجّه به کاربرد قواعد در جمله و یافتن شواهد از متن، مورد تأکید است. در این باره شایسته و بایسته است که:

۱- از تأکید بر حفظ قواعد پرهیز شود؛

۲- الگوی دانش‌آموز محور اتخاذ شود؛

۳- بر روش‌های اکتشافی و پرسش و پاسخ در این بخش، در یادگیری تأکید شود؛

۴- به آموخته‌های پیشین دانش‌آموزان توجّه شود؛

۵- قواعد زبان عربی به دستور زبان فارسی پیوند بخورد و آموزش قواعد برای فهم بهتر بومی‌سازی شود؛

۶- از امثال و حکم در این حیطه به کار برده شود؛

۷- پاره‌ای از مباحث دستوری تأثیر چندانی در دریافت معنا ندارند؛ لذا برخی قواعد حذف می‌شود.

۸- از آنجا که رویکرد کتاب‌های جدید عربی بر پایه مهارت‌های چهارگانه زبانی و متن محور است؛ قواعد باید خدمتگزار فهم عبارات و متون باشند.

— **تمرین‌ها:** پاسخ دادن به تمرینات هر درس، نشانگر میزان موفقیت معلّم و دانش‌آموز در فرایند یاددهی — یادگیری است؛ لذا اتخاذ روش‌های فعّال و مشارکتی در انجام تمرینات، امری گریزناپذیر است. معلّم در این بخش نقش راهنما را ایفا می‌نماید.

ارتباط افقی (حوزه تلفیق) درس با سایر حوزه‌های یادگیری

در میان دروس دوره متوسطه درس زبان عربی با درس‌های زیر پیوند، یا همانندی بیشتری دارد:

۱- قرآن و دینی، ۲- زبان و ادبیات فارسی، ۳- تاریخ، ۴ علوم اجتماعی، ۵- زبان انگلیسی.

ارتباط این دروس با درس زبان عربی از نوع نظری یا عملی است که به آنها اشاره می‌شود.

۱- قرآن و دینی: از برنامه درسی قرآن و دینی انتظار می‌رود:

● توانایی لازم برای درست‌خوانی و روان‌خوانی را طی آموزش قرآن در دوره ابتدایی ایجاد نماید.

● در زمینه ترجمه و درک و فهم آیات قرآن کریم باید بدانیم که دریافت معنا به یادگیری

ساختارهای ادبی جمله وابسته است و بستر این موضوع، پیش از درس قرآن، باید در درس زبان عربی فراهم شده باشد؛ به عنوان نمونه، می‌توان به انواع فعل اشاره کرد.

- به هنگام استشهداد به آیات، احادیث و روایات به آموخته‌های عربی دانش‌آموزان توجه شود.
- در محدوده قواعد صرفی و نحوی و فنون ترجمه که مربوط به درس عربی است دخالت نشود و درس آموزش قرآن وظیفه اصلی و مقدس قرائت صحیح را بر عهده گیرد.
- در نگارش کتاب‌های جدید التألیف به متون موجود در کتاب‌های عربی توجه شود که هم‌زمان در کتاب عربی و دینی و قرآن یا ادبیات تکرار نشود.

۲- زبان و ادبیات فارسی: از برنامه درسی زبان و ادبیات فارسی انتظار می‌رود:

- اهمیت زبان عربی را به عنوان زبان دین و فرهنگ اسلامی طی متونی در کتاب درسی تأکید کند.
- نسبت به لزوم یادگیری زبان عربی در جهت فهم عمیق‌تر و مؤثرتر زبان و ادب فارسی تأکید کند.

- در بیان پیوند میان دو زبان و اهتمام ایرانیان به زبان و ادبیات عربی نمونه‌هایی از اشعار ملمع شاعران و شاهکارهای ادبی نثرنویسان ایرانی به زبان عربی را در محتوای آموزشی بگنجاند.
- از آنجا که زبان‌های عربی، انگلیسی و فارسی سه زبان‌اند؛ همکاری به لحاظ همانندی گروهی میان این سه گروه لازم است. شباهت گروه درسی عربی به دو گروه زبان و ادبیات فارسی و گروه انگلیسی از این نظر که آموزش زبان است بیشتر از دیگر گروه‌های درسی است. به دانش‌آموزان گفته شود که زبان عربی نیز قبل و بعد از اسلام تحت تأثیر زبان فارسی بوده است.

۳- تاریخ: از برنامه درسی تاریخ انتظار می‌رود:

- ضمن تأکید بر هم‌کشی ایرانیان و عرب‌ها و وجود مشترکات فراوان فرهنگی میان اقوام ایرانی و عرب و نیز پیوندهای دیرینه میان آنان، به تلاش استعمار برای ایجاد تفرقه و اختلافات قومی و مذهبی میان طوایف اسلامی اشاره نماید. در این زمینه توجه دادن دانش‌آموزان به اندیشه‌های زهرآلود برخی و تلاش آنان برای دور ساختن قومیت‌ها از همدیگر ضروری می‌نماید.
- پیشرفت علمی ایرانیان در دوران طلایی عصر اسلامی و تألیفات و آثار علمی عرضه شده به تمدن اسلامی را تبیین نماید.
- به تلاش دیرینه ایرانیان به زبان عربی به عنوان زبان فرهنگ اسلامی و نه صرفاً زبان قومی خاص اشاره کند.

- در شرح تاریخ دوران اسلامی به تأثیر ایرانیان در شکوفایی و گسترش تمدن اسلامی و نقش

آنان در گسترش زبان عربی اشاره نموده و از آثار و تألیفات عربی آنان نام برده شود.

توجه به نکات یاد شده در تقویت نگرش مثبت دانش‌آموزان به زبان عربی تأثیر دارد.

۴- علوم اجتماعی: از برنامه درسی علوم اجتماعی انتظار می‌رود در بحث هویت جوامع بشری به زبان، به عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل هویت بخشی توجه کرده و زبان دین را به عنوان هویت دینی معرفی کند و در این راستا به نقش زبان عربی، به عنوان عامل وحدت و همبستگی جامعه اسلامی اشاره کند. همچنین اشاره به اصل ۱۶ قانون اساسی در لزوم تدریس زبان عربی در ضمن اشاره به مفاد قانون اساسی شیوه‌ای برای تبیین نقش زبان عربی است.

۵- زبان انگلیسی: از برنامه درسی زبان انگلیسی انتظار می‌رود در بخش گرامر به کتاب‌های دستور زبان فارسی و بخش قواعد عربی مراجعه کند تا در صورت امکان در تقدّم و تأخّر برخی نکات اقدام کند؛ مثلاً بحث معلوم و مجهول، یا جمله شرطی، ترکیب اضافی و وصفی، ضمائر مفعولی و بسیاری از بحث‌های دیگر در هر سه زبان عربی، فارسی و انگلیسی مشترک است؛ همچنین توجه به متونی که در هر سه کتاب آمده است. شایسته است متون این کتاب‌ها تکراری نباشد. همچنین از آنجا که عربی، انگلیسی و فارسی سه زبان‌اند؛ همکاری و تبادل تجربیات به لحاظ همانندی گروهی میان این سه گروه لازم است. این سه گروه می‌توانند تجربه‌های سودمند خود را در زمینه شیوه‌های نوین و کارآمد در اختیار همدیگر بگذارند؛ زیرا شبیه‌ترین گروه‌های درسی به یکدیگرند.

توصیه‌های اجرایی برنامه

روش‌های ترویج و تثبیت برنامه: برای تحقق اهداف برنامه درسی زبان عربی و ترویج و تثبیت آن، لازم است روش‌هایی کارآمد و مؤثر اتخاذ شود. روشن است هریک از این روش‌ها مکمل یکدیگر بوده و بی توجهی به آنها برنامه درسی را با شکست روبه‌رو می‌سازد.

این روش‌ها عبارت‌اند از:

تربیت نیروی انسانی: آموزش نیروی انسانی به عنوان مهم‌ترین مؤلفه برنامه به شمار می‌رود. دوره‌های آموزشی باید با دعوت از مؤلفان کتاب‌های درسی، متخصصان برنامه درسی و نیز سرگروه‌های معلمان برگزار گردد و سپس با برگزاری آزمون دقیق، از میان شرکت‌کنندگان افرادی برای تشکیل دوره‌های آموزشی در استان‌ها و شهرهای خود انتخاب شوند. در این دوره‌ها افزون بر نقد و بررسی کتاب درسی، اهداف، رویکرد و اصول برنامه درسی و نیز شیوه‌های طراحی آموزشی متناسب با برنامه درسی شامل فعالیت‌های قبل از تدریس، حین تدریس و بعد از تدریس بیان می‌شود. علاوه بر آموزش

حضور می‌بایست تمام محتوای آموزشی دوره از قبل توسط دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتاب‌های درسی در قالب لوح فشرده تهیه و در اختیار شرکت کنندگان در دوره‌های آموزشی قرار گیرد یا در وبلاگ و وبگاه نهاده شود. علاوه بر این، لوح‌های تهیه شده می‌بایست در حجمی وسیع تکثیر و در اختیار مدارس و گروه‌های آموزشی قرار گیرد. متن کتاب‌ها به صورت PDF در سایت گروه درسی عربی نهاده می‌شود.

الف) تهیه بسته آموزشی: به همه متون و محتواهای آموزشی که برای تحقق اهداف برنامه درسی یک درس تولید و در قالب‌های گوناگونی عرضه می‌شود، بسته آموزشی گفته می‌شود. بسته آموزشی شامل کتاب درسی، راهنمای تدریس معلم، کتاب کار، کتاب گویا، پوستر، فلش کارت، نرم‌افزار، پاورپوینت، فیلم، اینفوگراف، وسایل کمک آموزشی، وبلاگ و وبگاه است. بی‌گمان بسته آموزشی پشتیبان کتاب درسی است.

ب) رسانه‌های دیداری و شنیداری: رسانه‌ها می‌توانند نقش بسزایی در تحقق اهداف برنامه ایفا کنند. در این زمینه نکات زیر حائز اهمیت است:

● شبکه آموزش سیما به عنوان یکی از گسترده‌ترین رسانه‌های دیداری و شنیداری، شایسته است با هماهنگی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی و با بهره‌گیری از متخصصان و مؤلفان کتاب‌های درسی و کارشناسان خبره به تولید برنامه‌های همسو با برنامه درسی مصوب مبادرت ورزد.

آموزش مدیران و دست‌اندرکاران آموزشی: برای تحقق اهداف مورد نظر برنامه درسی، می‌بایست مدیران مدارس، مشاوران تحصیلی و سایر دست‌اندرکاران آموزشی، با اهداف، رویکرد و اصول برنامه درسی و توصیه‌های برنامه آشنا باشند؛ تا بر این اساس، زمینه اجرای موفقیت‌آمیز برنامه درسی را فراهم آورند.

ارتباط با اولیای دانش‌آموزان

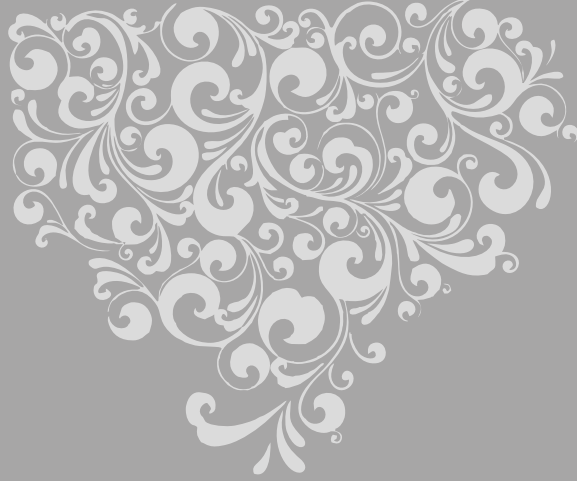
۱- آگاه‌سازی اولیای دانش‌آموزان: آگاهی اولیای دانش‌آموزان به اهمیت یادگیری زبان عربی، عاملی مؤثر در تحقق و اشاعه اهداف برنامه درسی است. انجمن اولیا و مربیان در این زمینه می‌تواند نقش محوری ایفا کند.

تشکیل انجمن‌های علمی و مردم نهاد، نقشی مهم در تحقق اهداف برنامه ایفا می‌کند. دبیران به عنوان افراد آشنا با مسائل آموزشی می‌توانند با تشکیل انجمن‌های علمی، به عنوان بازوی اجرایی برنامه در سطح کشور ایفای نقش نمایند.

۲- وبگاه گروه درسی زبان عربی: گروه زبان عربی دفتر تألیف کتاب‌های درسی ابتدایی و متوسطه نظری با به‌روزرسانی و توانمندسازی وبگاه خود می‌تواند با کلیه دست‌اندرکاران آموزش، دانش‌آموزان و اولیای آنان در ارتباط باشد. از این طریق می‌توان در زمینه معرفی بهتر کتاب درسی، معرفی روش‌های تدریس، ارزشیابی کاهش افت تحصیلی، بالا بردن کارایی در آموزش و آشنایی با آخرین دستاوردهای آموزشی به فعالیت پرداخت. وبگاه عربی دفتر همه وبلاگ‌های موفق دبیران عربی و نیز گروه‌های آموزشی و نیز وبگاه‌های تخصصی حوزه زبان و ادبیات عرب را لینک می‌کند.

نشانی وبگاه گروه زبان عربی: http://arabic_dept.talif.sch.ir

بخش سوم

طرح درس

به نام خدا							طرح درس روزانه پیشنهادی – کتاب عربی پایه هشتم													
نام دبیر:							تاریخ:							نام مدرسه:						
درس: دوم		موضوع: درس: أَهْمِيَّةُ اللغة العربية		صفحه:		مدت: ۷۵ دقیقه														
الف) بخش نظری: اهداف																				
۱		رئوس مطالب		۱- متن درس، ۲- کلمات جدید، ۳- معادل عربی فعل مضارع اوّل و دوم شخص مفرد، ۴- یادآوری معادل عربی فعل ماضی اوّل و دوم شخص مفرد، ۵- یادآوری کلمات عربی پایه هفتم.																
۲		اهداف کلی		۱- ایجاد علاقه به علم آموزی و تقویت آن؛ ۲- توان تبیین اهمّیت زبان عربی در جهان اسلام و به ویژه در ایران؛ ۳- تقویت مهارت روان خوانی متن و کاربرد واژگان																
۳		هدف‌های آموزش		دانش‌آموز در پایان این درس باید بتواند: ۱- واژه‌های جدید درس را از عربی به فارسی ترجمه کند. ۲- فعل ماضی و مضارع را در جمله تشخیص دهد. ۳- فعل مضارع را در عربی به مضارع اخباری در فارسی ترجمه کند. ۴- با توجّه به قرائن، فعل مضارع مناسب را در جمله تشخیص دهد. ۵- به جملات پرسشی ساده در یک یا دو کلمه پاسخ دهد. ۶- جملات کوتاه دارای فعل ماضی و مضارع را از عربی به فارسی ترجمه کند. ۷- متون و عبارات ساده را درست قرائت کند.																
حیطه‌های شناختی																				
دانشی	درک	کاربرد	تحقیق	تجرب	ارزشیابی															
*																				
*																				
	*																			
	*																			
		*																		
		*																		
		*																		
		*																		
		*																		

۴	رفتار ورودی	۱- با فعل ماضی و مضارع در زبان فارسی آشنا باشد. ۲- مفهوم ماضی و مضارع را بداند. ۳- جایگاه علم را در اسلام بداند. ۴- توانایی قرائت عبارات ساده عربی را داشته باشد. ۵- با توجّه به قرائن، فعل ماضی مناسب را در جمله تشخیص دهد. ۶- فعل ماضی را در عربی به گذشته ساده در فارسی ترجمه کند.
۵	ارزشیابی تشخیصی	نتایج ارزشیابی زیر، نقطه شروع آموزش را مشخص می‌کند. ۱- فعل ماضی بر چه زمانی دلالت می‌کند؟ گذشته ☐ حال ☐ ۲- فعل مضارع بر چه زمانی دلالت می‌کند؟ گذشته ☐ حال و آینده ☐ ۳- فعل ماضی و مضارع را در فارسی تشخیص دهد. ۴- فعل ماضی و مضارع فارسی را صرف کند. ۵- فعل ماضی را در زبان عربی بشناسد و ترجمه کند. در صورت پاسخ به این سؤالات، فراگیران آماده یادگیری مطالب جدید خواهند بود.
نتیجه		

گفتنی است اغلب معلمان توانا عملاً طرح درس را در ذهن خود دارند. نوشتن طرح درس تنها به منظور سامان دهی به روش تدریس و استفاده از تجربیات دیگران است. همچنین در طرح درس باید به ارزشیابی مستمر و دریافت بازخورد از یادگیری دانش‌آموز که در چنین آموزشی (یادگیری) اتفاق می‌افتد توجّه شود. از آنجا که ترجمه متون و عبارات بر عهده دانش‌آموز است، در مواردی که دانش‌آموز دچار بدفهمی می‌گردد معلّم مشکلات یادگیری او را کشف و آن را اصلاح کند.

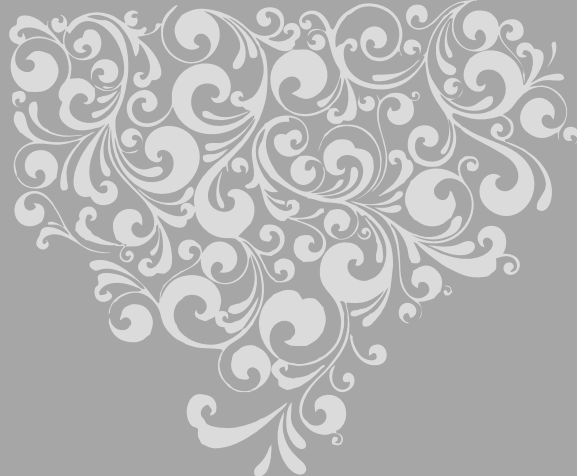
ب) فرآیند آموزش: مراحل تدریس			
زمان	شرح	مراحل تدریس	
۴	۱- سلام و احوالپرسی، ۲- حضور و غیاب، ۳- قبل از شروع تدریس، معلّم باید راهبردها و روش‌های مربوط به یاددهی و یادگیری موردنظر خودش را مشخص کند.	معارفه	۱
۴	پرسش شفاهی سؤالات ارزشیابی ورودی از قبل آماده شده	ارزشیابی رفتار ورودی	۲
۵	نقشه جهان اسلام: الف) با استفاده از نقشه از دانش‌آموزان می‌پرسیم: ۱- آیا می‌دانید رنگ سبز به چه معناست؟ ۲- چند درصد از مردم روی کره زمین مسلمان‌اند؟ ۳- چند کشور جهان مسلمان‌اند؟ ۴- زبان عربی در کشورهای مسلمان از چه جایگاهی برخوردار است؟ ب) دلایل یادگیری زبان عربی را برای دانش‌آموزان شرح می‌دهیم و از آنان می‌خواهیم عنوان «سخنی با دانش‌آموز» در مقدمه کتاب را بخوانند.	ایجاد انگیزه	۳
۲	در ادامه پرسش و پاسخ‌های بالا می‌گوییم: دانش‌آموزان گرامی در این درس، ما با این موضوعات آشنا می‌شویم. جایگاه زبان عربی در ایران و جهان، جایگاه دانش در اسلام، اول و دوم شخص مفرد فعل مضارع.	معرفی درس و بیان اهداف	۴
۳۵	۱- از دانش‌آموزی توانمند جهت قرائت کلمات جدید درس کمک می‌گیریم. ۲- دانش‌آموزان متن درس را قرائت و به کمک واژه‌نامه ترجمه می‌کنند. ۳- بخش «بدانیم» را دانش‌آموزی می‌خواند و از دیگران درباره آن سؤال می‌کنیم. ۴- آموزش تصویری را چهار دانش‌آموز قرائت و ترجمه می‌کنند و معلّم توضیحات لازم را بیان می‌کند، سپس دانش‌آموزان تمرین آن را حل می‌کنند.	شروع تدریس و ارائه درس	۵
۵	جدول بخش «بدانیم» را به عنوان چکیده ساختار آموزشی درس دوم به دانش‌آموزان معرفی می‌کنیم و در صورت داشتن وقت از آنان می‌خواهیم فعل‌های ساده‌ای، مانند خرج، دخل، صبر، فهم، عبر را مانند نمونه مثال بزنند.	خلاصه درس و نتیجه‌گیری	۶

۷	ارزشیابی مستمر	در حوزه‌های قرائت، ترجمه، کاربرد واژگان و فن ترجمه از طریق پرسش‌های مناسب و دریافت بازخوردها ارزشیابی انجام و فرآیند یادگیری در جهت تثبیت آن هدایت می‌شود.	۵
۸	ارزشیابی بعد از تدریس	مشابه این سؤال‌ها را شفاهی از دانش‌آموزان می‌پرسیم: ۱- فرق ترجمه «أنا خرجتُ» و «أنا أخرج» چیست؟ ۲- فرق ترجمه «أنت دخلتَ» و «أنت تدخل» چیست؟ ۳- فرق ترجمه «أنتِ عربتِ» و «أنتِ تعبرين» چیست؟	۱۰
۹	تکلیف	حل تمرینات درس برای جلسه بعدی در تقریباً ۷۵ دقیقه	—
۱۰	معرفی فعالیت‌های خلاقانه	۱- تهیه آیات و احادیث دیگر درباره ارزش علم و علما، ۲- یافتن «داستان»، «آیا می‌دانید که» و «لطیفه» به زبان عربی، ۳- یافتن وبلاگ، وبگاه، نرم‌افزار آموزشی، پاورپوینت و تصاویر آموزشی مناسب.	۵
زمان تقریبی		۷۵	

جدول زمان بندی سالانه پیشنهادی درس عربی پایه هشتم						
ماه	هفته	جلسه	تاریخ	درس	فعالیت	پنجم سال اول
مهر	اول	۱		۱	معارفه و تدریس احتمالی درس اول	
	دوم	۲		۱	پرسش شفاهی، تدریس درس اول	
	سوم	۳		۱	پرسش شفاهی، ادامه تدریس درس اول	
	چهارم	۴		۲	آزمون کتبی کوتاه، تدریس درس دوم	
آبان	اول	۵		۲	پرسش شفاهی، ادامه تدریس درس دوم	
	دوم	۶		امتحان	امتحان از درس اول و دوم	
	سوم	۷		۳	پرسش شفاهی، تدریس درس سوم	
	چهارم	۸		۳	آزمون کتبی کوتاه، ادامه تدریس درس سوم	
آذر	اول	۹		۴	پرسش شفاهی، تدریس درس چهارم	
	دوم	۱۰		۴	پرسش شفاهی، ادامه تدریس درس چهارم	
	سوم	۱۱		۵	پرسش شفاهی، تدریس درس پنجم	
	چهارم	۱۲		۵	پرسش شفاهی، ادامه تدریس درس پنجم	
دی	اول	۱۳		آزمون شفاهی	امتحان شفاهی	
	دوم	۱۴		امتحانات	برگزاری امتحانات نوبت اول (از جمله امتحان عربی)	
	سوم	۱۵		امتحانات	ادامه برگزاری امتحانات نوبت اول	
	چهارم	۱۶		۶	پرسش شفاهی، تدریس درس ششم	

بهمن	اَوّل	۱۷		۶	پرسش شفاهی، ادامه تدریس درس ششم
	دوم	۱۸		۷	پرسش شفاهی، تدریس درس هفتم
	سوم	۱۹		۷	پرسش شفاهی، ادامه تدریس درس هفتم
	چهارم	۲۰		۸	آزمون کتبی کوتاه، تدریس درس هشتم
اسفند	اَوّل	۲۱		۸	پرسش شفاهی، ادامه تدریس درس هشتم
	دوم	۲۲		امتحان	امتحان درس ششم تا هشتم
	سوم	۲۳		دوره	دوره درس اوّل تا هشتم
	چهارم	۲۴		دوره	تعطیلی احتمالی یا دوره درس اوّل تا هشتم
فروردین	اَوّل	۲۵		—	تعطیل عید نوروز
	دوم	۲۶		—	تعطیل عید نوروز
	سوم	۲۷		۹	پرسش شفاهی، تدریس درس نهم
	چهارم	۲۸		۹	پرسش شفاهی، ادامه تدریس درس نهم
اردیبهشت	اَوّل	۲۹		۱۰	پرسش شفاهی، تدریس درس دهم
	دوم	۳۰		۱۰	پرسش شفاهی، ادامه تدریس درس دهم
	سوم	۳۱		شفاهی	آزمون شفاهی (قرائت و مکالمه)
	چهارم	۳۲		امتحان	حلّ نمونه سؤال امتحان پایان سال

نیمسال دوم

بخش چهارم

(ارزشیابی)

بارم بندی

بارم بندی امتحان کتبی درس عربی پایه هفتم نوبت اول (از درس اول تا پایان درس پنجم) ۱۵ نمره			
مهارت‌های زبانی	نمره	موضوع	نمره
الف) مهارت ترجمه	۱	ترجمه جمله‌های عربی به فارسی	۴/۵
	۲	ترجمه آیات و حکمت‌ها از عربی به فارسی	۲
	۳	انتخاب گزینه درست در ترجمه جمله عربی به فارسی (دو جمله)	۰/۵
ب) مهارت واژه‌شناسی	۱	نوشتن اسم هر تصویر به زبان عربی (دو تصویر)	۰/۵
	۲	مترادف و متضاد (همانند تمرینات کتاب)	۰/۵
	۳	نوشتن معنای کلمه در جمله (زیر دو کلمه در جمله خط کشیده شود و ترجمه آنها خواسته شود.)	۰/۵
	۴	تشخیص کلمه ناهماهنگ در میان چهار گزینه (دو مورد)	۰/۵
ج) مهارت شناخت و کاربرد قواعد	۱	تشخیص فعل ماضی و مضارع در جمله	۰/۵
	۲	تعیین فعل ماضی مناسب در جای خالی جمله (سؤال دو گزینه‌ای مانند تمرین پنجم درس دوم)	۰/۵
	۳	تعیین فعل مضارع مناسب در جای خالی جمله (سؤال دو گزینه‌ای مانند تمرین پنجم درس چهارم)	۱
د) مهارت درک و فهم	۱	سؤال جور کردنی از کاربرد واژگان «وصل کردن کلمات ستون اول به ستون دوم» (چهار مورد) و یا ارائه پنج کلمه که یکی اضافه است و چهار جمله دارای جای خالی که باید جای خالی با کلمه مناسب کامل شود. و یا پر کردن جاهای خالی با گزینه‌های مناسب (سؤال دو گزینه‌ای)	۱
	۲	درک مطلب (ارائه متن و طراحی چهار سؤال با چهار کلمه پرسشی خوانده شده) یا (ارائه چهار جمله و تعیین درست و غلط آنها بر اساس مفهوم هر جمله یا بر اساس متن ارائه شده در برگه امتحانی)	۲
هـ) مهارت مکالمه	۱	پاسخ کوتاه یک یا دو کلمه‌ای به جمله‌های پرسشی مصور دارای حروف و اسماء استفهام. شامل دو جمله پرسشی با «هَلْ یا أ، أینَ، مَنْ، ما و ما هُوَ و ما هِیَ و ماذا، گم»	۱
جمع نمره‌ها		۱۵	

تذکرات: (برای طراحى سؤال در نوبت اول و دوم و نیز نیم ترم‌ها)

۱- در طراحى سؤالات امتحانى طراح مجاز است تا یک نمره در بارم‌بندی تغییراتی اجرا نماید.

۲- بار اصلی سؤالات امتحانى ترجمه از عربی به فارسی و کاربرد واژگان است که باید تنوع داشته باشد.

۳- در بسیاری از موارد سؤالات بخش‌های مختلف با هم تلفیق می‌شوند و تفکیک مهارت‌های زبانی امکان ندارد؛ مثلاً در بخش مهارت ترجمه، امکان دارد در یک جمله چند مفهوم مختلف هم‌زمان بیاید.

۴- در طراحى سؤالات مترادف و متضاد فقط از موارد طرح شده در کتاب سؤال طراحى شود و چنین سؤالی طرح نشود: «متضاد اُمس را بنویسید.» بلکه سؤال داده شود «کلمات مترادف و متضاد را معلوم کنید.»

۵- فونت‌های **Simplified Arabic ، Traditional Arabic ، B Badr ، Adobe Arabic**

برای تایپ سؤالات امتحان عربی مناسب‌اند.

۶- طراحى سؤالات امتحانى در میان نوبت و نوبت اول و دوم باید از ۱۵ نمره باشد و در برگه امتحانى میزان کسب نمره شفاهى به تفکیک (روان خوانی و مکالمه) مشخص شود. به عبارت دیگر چنانچه سؤالات امتحان ۱۲ مورد است؛ مورد سیزدهم درج نمره روان خوانی و مورد چهاردهم درج نمره مکالمه است.

۷- در بخش قواعد شیوه طرح سؤال فقط بر مبنای تشخیص فعل ماضی و مضارع در جمله و تعیین فعل مناسب برای جای خالی است؛ مثال: در جای خالی فعل مناسب بنویسید. أنا ... إلى البيت الآن. (أَرْجِعُ □ رَجَعْتُ □)

۸- سؤالات چندگزینه‌ای باید فقط دو گزینه داشته باشد. (جز بخش کلمات ناهماهنگ که چهار کلمه داده می‌شود).

۹- ترجمه جمله یا کلمه از فارسی به عربی در امتحان طراحى نشود.

بارم بندی امتحان کتبی عربی پایه هشتم نوبت دوم (از درس اول تا پنجم تقریباً ۴ نمره و درس ششم تا پایان درس دهم تقریباً ۱۱ نمره)				
مهارت‌های زبانی	ردیف	موضوع	نمره	ردیف
الف) مهارت ترجمه	۱	ترجمه جمله‌های عربی به فارسی	۴/۵	۷ نمره
	۲	ترجمه آیات و حکمت‌ها از عربی به فارسی	۲	
	۳	انتخاب گزینه درست در ترجمه جمله عربی به فارسی (دو جمله)	۰/۵	
ب) مهارت واژه شناسی	۱	نوشتن اسم هر تصویر به زبان عربی (دو تصویر)	۰/۵	۲ نمره
	۲	مترادف و متضاد (همانند تمرینات کتاب)	۰/۵	
	۳	نوشتن معنای کلمه در جمله (زیر دو کلمه در جمله خط کشیده شود و ترجمه آنها خواسته شود).	۰/۵	
	۴	تشخیص کلمه ناهماهنگ در میان چهار گزینه (دو مورد)	۰/۵	
ج) مهارت شناخت و کاربرد قواعد	۱	تشخیص فعل ماضی و مضارع در جمله	۰/۵	۲ نمره
	۲	تعیین فعل ماضی مناسب در جای خالی جمله (سؤال دو گزینه‌ای مانند تمرین پنجم درس دوم)	۰/۵	
	۳	تعیین فعل مضارع مناسب در جای خالی جمله (سؤال دو گزینه‌ای مانند تمرین پنجم درس چهارم)	۱	
د) مهارت درک و فهم	۱	سؤال جور کردنی از کاربرد واژگان «وصل کردن کلمات ستون اول به ستون دوم» (چهار مورد) و یا ارائه پنج کلمه که یکی اضافه است و چهار جمله دارای جای خالی که باید جای خالی با کلمه مناسب کامل شود. یا پر کردن جاهای خالی با گزینه‌های مناسب (سؤال دو گزینه‌ای)	۱	۳ نمره
	۲	درک مطلب (ارائه متن و طراحی چهار سؤال با چهار کلمه پرسشی خوانده شده) یا (ارائه چهار جمله و تعیین درست و غلط آنها بر اساس مفهوم هر جمله یا بر اساس متن ارائه شده در برگه امتحانی)	۲	
هـ) مهارت مکالمه	۱	پاسخ کوتاه یک یا دو کلمه‌ای به جمله‌های پرسشی مصور دارای حروف و اسماء استفهام. شامل دو جمله پرسشی با «هَلْ یا أ، أَيْنَ، مَنْ، ما و ما هُوَ و ما هِيَ و ماذا، گم، لماذا، متى، کیف» ترجیحاً با «لماذا، متى یا کیف» سؤال طراحی شود.	۱	۱ نمره
جمع نمره‌ها		۱۵		

تذکرات: (برای طُرَاحی سؤال در نوبت اوّل و دوم و نیز نیم ترم‌ها)

۱- طرح ۴ نمره از مطالب نوبت اوّل و ۱۱ نمره از نوبت دوم تقریبی است. بسیاری از مفاهیم در نیمه دوم کتاب با نیمه اوّل تلفیق شده است.

۲- بار اصلی سؤالات امتحانی ترجمه از عربی به فارسی و کاربرد واژگان است که باید تنوع داشته باشد.

۳- از افعال ثلاثی مجرّد صحیح و سالم در امتحان سؤال داده شود؛ در کتاب درسی افعالی مانند قال و يقول نیز به کار رفته است. اگر در طرح سؤال فعل غیر ثلاثی مجرّد صحیح و سالم مستقیماً مورد سؤال واقع نشود اشکالی در طرح آن نیست. مانند اینکه ترجمه جمله‌ای از جملات کتاب خواسته شود که این فعل در آنها به کار رفته است. هرچند بهتر آن است که در طرح سؤال از چنین افعالی پرهیز شود.

۴- از طُرَاحی سؤالات معماً گونه، وجه اختلاف، شاذّ و خارج از اهداف آموزشی در امتحان خودداری شود.

۵- بارم بندی امتحان خرداد و شهریور مانند هم است.

۶- طُرَاحی سؤالات امتحانی در میان نوبت و نوبت اوّل و دوم باید از ۱۵ نمره باشد و در خود برگه امتحانی میزان کسب نمره شفاهی (روان‌خوانی و مکالمه) مشخص شود. به عبارت دیگر چنانچه تعداد سؤالات امتحان ۱۲ مورد است؛ مورد سیزدهم درج نمره روان‌خوانی و مورد چهاردهم درج نمره مکالمه است.

۱۰- طرح سؤال قواعد مطابق بارم‌بندی باشد و از طرح سؤال ذکر صیغه، تبدیل فعل جمله‌ای از غایب به مخاطب و بازنویسی آن خودداری گردد. در بخش قواعد شیوه طرح سؤال فقط بر مبنای تشخیص فعل ماضی و مضارع در جمله و تعیین فعل مناسب برای جای خالی است.
مثال: در جای خالی فعل مناسب بنویسید. هَؤْلَیِّ اللّٰعْبُون ... فِی الْمَلْعَبِ بَعْدَ دَقِیقَتَیْنِ.
(لَعِبَتْ □ سیلعبون □)

۷- سؤالات چندگزینه‌ای باید فقط دو گزینه داشته باشد. (جز بخش کلمات ناهماهنگ که چهار کلمه داده می‌شود).

۸- ترجمه جمله یا کلمه از فارسی به عربی در امتحان طُرَاحی نشود.

بارم بندی پنج نمره امتحان شفاهی درس عربی پایه هشتم: نوبت اول و دوم				
مهارت‌ها	شماره	موضوع	نمره	جمع
مهارت‌های خواندن، شنیدن، سخن گفتن و ترجمه شفاهی	۱	روان‌خوانی (خواندن بدون مکث و خطا و تلفظ صحیح مخارج حروف)	۳	۵ نمره
	۲	مکالمه ساده در حد کتاب درسی به صورت پاسخ به جمله‌های پرسشی شبیه به آنچه در کتاب درسی با نام (گفت و گو به زبان قرآن) طراحی شده است. (سؤال با جملات دارای ما، ماذا، ما هو، ماهی، مَنْ، لِمَنْ، أَيْنَ، مِنْ أَيْنَ، کَم، هَلْ، أَمْ، مَتی، کیف، لماذا)	۲	
جمع نمره‌ها			۵	

تذکرات:

۱- تلفظ صحیح برخی مخارج حروف خاص زبان عربی (ث، ح، ذ، ص، ض، ط، ظ، ع، ق، و) کاری دشوار است و از عهده اکثریت دانش‌آموزان بر نمی‌آید؛ لذا درخواست می‌شود از سختگیری در این زمینه خودداری شود. اما از دانش‌آموزان خواسته شود حتی‌الامکان حروف خاص عربی را درست بر زبان آورند.

۲- در پاسخ به جمله‌های پرسشی به پاسخ کوتاه یک یا دو کلمه‌ای بسنده شود؛ مثلاً اگر در پاسخ سؤال «هَلْ أَنْتَ مِنْ إِيْرَان؟» بگوید: «نَعَمْ» کاملاً درست است و نیازی نیست پاسخ دهد: «نعم؛ أنا مِنْ إِيْرَان.» در بخش مکالمه فهم سؤال نیمی از نمره را دارد.

۳- یکی از موارد امتحانی می‌تواند این باشد که از دانش‌آموز بخواهیم خودش را به زبان عربی در دو دقیقه معرفی کند.

۴- طبیعی است که در یک روز نمی‌توان از همه دانش‌آموزان آزمون روخوانی و مکالمه به عمل آورد؛ بنابراین، هرآنچه را دانش‌آموز در طول سال تحصیلی می‌خواند و مجموعه فعالیت‌های شفاهی و مکالمه وی نمره شفاهی‌اش را تشکیل می‌دهد. مبنای نمره‌دهی آخرین و بهترین وضعیتی مهارت شفاهی اوست.

۵- رعایت ظرافت‌های صرفی و نحوی در مکالمه در حد دانش‌آموز پایه هفتم و هشتم نیست. مخصوصاً اینکه او باید در پاسخگویی سرعت عمل داشته باشد و فرصت کافی برای فکر کردن ندارد؛ از طرفی آزمون شفاهی اضطراب دارد؛ با توجه به این موارد از دبیر ارجمند درخواست می‌شود این بخش را با نرمش و مهربانی برگزار کند تا دانش‌آموز خاطره خوش از مکالمه داشته باشد و زمینه مثبتی در ذهن او برای سال‌های آینده وجود داشته باشد.

(ارزشیابی)

نمونه سؤال امتحان

نوبت اول و دوم

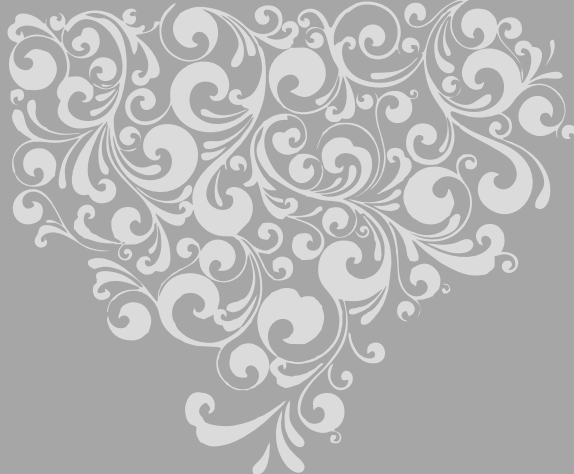
به نام خدا ؛ امتحان عربی پایه هشتم ؛ نوبت اول ؛ از پنج درس ؛ وقت: ۷۰ دقیقه ؛ تاریخ: / ۱۰ / منطقه: نام طراح: نام و نام خانوادگی:		
الف) مهارت ترجمه (هفت نمره)		
ردیف	پرسش	بارم
۱	جمله‌های زیر را به فارسی ترجمه کنید.	
	۱- «يَدُ اللَّهِ مَعَ الْجَبَاعَةِ».	۰/۵
	۲- «وَمَنْ يَشْكُرْ فَإِنَّمَا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ»	۱
	۳- «زَكَاةُ الْعِلْمِ نَشْرُهُ».	۰/۵
	۴- «السُّكُوتُ ذَهَبٌ وَ الْكَلَامُ فِضَّةٌ».	۰/۵
	۵- «الْعِلْمُ خَزَائِنٌ وَمَفَاتِيحُهَا السُّؤَالُ».	۱
	۶- فِي أَمَانِ اللَّهِ؛ مَعَ السَّلَامَةِ.	۰/۵
	۷- اللُّغَةُ الْعَرَبِيَّةُ مِنَ اللُّغَاتِ الْعَالَمِيَّةِ.	۰/۵
	۸- أُسْرِين طَالِبَةٌ فِي الصَّفِّ الثَّانِي.	۰/۵
	۹- وَالِدِي فِي مُهِمَّةٍ إِدَارِيَّةٍ.	۰/۵
	۱۰- أَنَا أَحِبُّ بَيْعَ الْكُتُبِ لِأَنَّ الْكُتُبَ كُنُوزٌ.	۱
۲	ترجمه درست را انتخاب کنید.	۰/۵
	۱- تَفَكَّرُ سَاعَةً خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةٍ سَبْعِينَ سَنَةً.	
	الف) یک ساعت تفکر به همراه عبادت ثواب بسیار دارد. ☐	
	ب) ساعتی اندیشیدن بهتر از عبادت هفتاد سال است. ☐	
	۲- يَخَافُ الْفَرَسُ وَ يَسْأَلُ بَقَرَةً جَنْبَ النَّهْرِ.	
	الف) اسب ترسید و گاوی کنار رودخانه از او سؤال کرد. ☐	
	ب) اسب می‌ترسد و از گاوی کنار رودخانه می‌پرسد. ☐	
مهارت واژه شناسی (دو نمره)		
۳	نام هر تصویر را به عربی کنار آن بنویسید. (خَيَاطٌ/ مُمَرَّضَةٌ/ شُرْطِيٌّ/ خَبَازٌ)	۰/۵
	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> <p>هو</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>هي</p> </div> </div>	

۰/۵	<p>کلمات مترادف و متضاد را دو به دو کنار هم بنویسید. (دو کلمه اضافی است).</p> <p>يَسَار / شَاهِدَ / بَارِدَ / غَدَاً / رَأَى / أَمْسَ</p> <p>..... = #</p>	۴
۰/۵	<p>کلمات مشخص شده را به فارسی ترجمه کنید.</p> <p>إِنَّ الْعِلْمَ «حَيَاةُ» الْقُلُوبِ وَ نَوْرُ «الْأَبْصَارِ».</p>	۵
۰/۵	<p>کدام کلمه با سایر کلمات از نظر معنا ناهم‌هنگ است؟</p> <p>الف) أُسْبُوعٌ □ خُبْرٌ □ شَهْرٌ □ سَنَةٌ □</p> <p>ب) تَفَاحٌ □ حَقِيبَةٌ □ عَنَبٌ □ رُمَانٌ □</p>	۶
مهارت شناخت و کاربرد قواعد (دو نمره)		
۰/۵	<p>فعل ماضی و فعل مضارع را در این جمله تشخیص دهید.</p> <p>نَجَحْنَا فِي الْمُسَابَقَةِ وَ نَذَهَبُ لِأَخِذِ الْجَوَائِزِ.</p>	۷
۱/۵	<p>در جاهای خالی فعل ماضی و مضارع مناسب بنویسید.</p> <p>الف) أُنْتُ يَجْمَعُ الْفَوَاكِهَ بَعْدَ يَوْمَيْنِ؟ بَدَأَ □ بَدَأَتْ □</p> <p>الف) أَخِي ذَلِكَ الْوَلَدَ. عَرَفَ □ عَرَفْنَا □</p> <p>الف) أُنْتُ وَحَدَكِ يَا أُخْتِي؟ يَذْهَبُ □ تَذْهَبِينَ □</p> <p>الف) أَنَا إِلَى صَفِّي بَعْدَ دَقِيقَتَيْنِ. تَرْجِعُ □ أَرْجِعُ □</p> <p>الف) هُوَ كَلَامَ الْوَالِدَيْنِ. يَسْمَعُ □ نَسْمَعُ □</p> <p>الف) نَحْنُ الْجَبَلِ. تَصْعَدُ □ تَصْعَدُ □</p>	۸
مهارت درک و فهم (سه نمره)		
۱	<p>در جاهای خالی یکی از کلمات داده شده را بنویسید. (یک کلمه اضافه است).</p> <p>بِسُهُولَةٍ / النَّاسَ / فِعْلِهِ / كَثِيرَةً / مَصَابِيحُ</p> <p>الف) «غَضِبَ الْجَاهِلُ فِي قَوْلِهِ وَ غَضِبَ الْعَاقِلُ فِي».</p> <p>ب) «الْكَلامُ كَالِدَوَاءِ. قَلِيلُهُ يَنْفَعُ وَ قَاتِلٌ».</p> <p>ج) «لَا يَشْكُرُ اللَّهَ مَنْ لَا يَشْكُرُ».</p> <p>د) «الْعُلَمَاءُ الْأَرْضِ».</p>	۹

۱	<p>(درک مطلب) پس از خواندن متن زیر به پرسش‌های آن، پاسخ کوتاه دهید.</p> <p>«صادق» طَالِبٌ فِي الصَّفِّ الثَّانِي الْمُتَوَسِّطِ. لَهُ أَخٌ اسْمُهُ «كاظم» وَ أُخْتُ اسْمُهَا «معصومة». كاظمٌ أَكْبَرُ مِنْهُ. هُوَ فِي الصَّفِّ الثَّالِثِ. معصومهٌ صَغِيرَةٌ. هِيَ لَاتَذْهَبُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ. صادقٌ يَذْهَبُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ مَعَ أَخِيهِ. وَالِدُ هَذِهِ الْأُسْرَةِ مُدَرِّسُ الْكِيمِيَاءِ وَ وَالِدَةُ هَذِهِ الْأُسْرَةِ طَبِيبَةٌ. هُمُ أُسْرَةٌ نَاجِحَةٌ. بَيْتُهُمْ بَعِيدٌ عَنِ الْمَدْرَسَةِ.</p> <p>(الف) مَا اسْمُ أُخْتِ صادق؟</p> <p>(ب) مَنْ فِي الصَّفِّ الثَّالِثِ؟ (مَا اسْمُهُ؟)</p> <p>(ج) مَا مِهْنَةُ وَالِدِ صادق؟</p> <p>(د) هَلْ بَيْتُهُمْ قَرِيبٌ مِنَ الْمَدْرَسَةِ؟</p>	۱۰
۱	 <p>درستی و نادرستی هر جمله را بر اساس واقعیت معلوم کنید.</p> <p>(الف) التُّفَّاحُ مِنَ الْفَوَاحِي اللَّذِيذَةِ.</p> <p>(ب) الْقَمَرُ كَمِصْبَاحٍ فِي سَمَاءِ اللَّيْلِ.</p> <p>(ج) لَيْسَتْ كُرَّةُ الْقَدَمِ رِيَاضَةً مَحْبُوبَةً عِنْدَ الْأَوْلَادِ.</p> <p>(د) الْحَدَّادُ يَطْبُخُ الْخُبْزَ وَ الْخَبَّازُ يَصْنَعُ الْأَبْوَابَ وَ النُّوَافِدَ.</p>	۱۱
مهارت مکالمه (یک نمره)		
	<p>با توجه به تصویر به پرسش‌های زیر پاسخ کوتاه دهید.</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> </div> <p style="display: flex; justify-content: space-around; margin-top: 10px;"> ما هَذَا؟ مَنْ هَذِهِ الْمَرْأَةُ؟ </p>	۱۲
نمره شفاهی		
۳	روان خوانی	۱۳
۲	مکالمه	۱۴

به نام خدا ؛ امتحان عربی پایۀ هشتم ؛ نوبت دوم ؛ وقت : ۷۰ دقیقه ؛ تاریخ : / ۳ / منطقه: نام طراح: نام و نام خانوادگی:		
الف) مهارت ترجمه (هفت نمره)		
ردیف	پرسش	بارم
۱	<p>جمله‌های زیر را به فارسی ترجمه کنید.</p> <p>۱- ﴿أَفَرَأَيْتُمُ الْمَاءَ الَّذِي تَشْرَبُونَ﴾</p> <p>۲- ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ﴾</p> <p>۳- «إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ»</p> <p>۴- السَّيِّدُ فَتَاحِي مَوْظَفٌ وَ زَوْجَتُهُ مُمَرَّضَةٌ.</p> <p>۵- قَالَتْ فِي نَفْسِهَا: مَا هُوَ الْحُلُّ؟ عَلَيَّ بِالتَّفَكُّرِ.</p> <p>۶- النِّسَاءُ يَجْلِبْنَ الطَّعَامَ وَ الْخُبْزَ.</p> <p>۷- بِمَ نَذْهَبُ إِلَى هُنَاكَ؟ - بِالْحَافِلَةِ.</p>	۰/۵ ۱ ۱ ۱
۲	<p>ترجمه درست را انتخاب کنید.</p> <p>۱- «إِنَّ حَوَاجِ النَّاسِ إِلَيْكُمْ نِعْمَةٌ مِنَ اللَّهِ».</p> <p>الف) همانا احتیاجات مردم به همدیگر نعمت خداوند است. ☐</p> <p>ب) قطعاً نیازهای مردم به شما نعمتی از جانب خداوند است. ☐</p> <p>۲- أَيْنَ تَذْهَبُونَ يَا أَوْلَادِي؟</p> <p>الف) ای پسرها، کجا رفتید؟ ☐ ب) ای پسرانم، کجا می‌روید؟ ☐</p>	۰/۵
مهارت واژه شناسی (دو نمره)		
۳	<p>نام هر تصویر را به عربی کنار آن بنویسید. (فرشاة/ وَرْدَة/ طائِرة/ فَاكِهَةٌ)</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> <p>هَذِهِ</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>هَذِهِ</p> </div> </div>	۰/۵

(درک مطلب) پس از خواندن متن زیر به پرسش‌های آن پاسخ کوتاه دهید.		
۱۰	<p>أنا طَالِبُ الصَّفِّ الثَّامِنِ. اِسْمِي «حَيْدَر». بَيْتِي فِي «أَهواز». اِسْمُ مَدْرَسَتِي «الْحَيَاة». اَلْيَوْمَ يَوْمُ الثَّلَاثِ وَأَنَا مَا ذَهَبْتُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ. لِأَنِّي كُنْتُ مَرِيضًا. زَمِيلِي «حَامِد» جَاءَ إِلَى مَنْزِلِي وَ سَأَلَ عَنِّي حَالِي. قُلْتُ لَهُ: «سَارِجُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ غَدًا وَ حَالِي جَيِّدٌ». فَرِحَ حَامِدٌ وَ شَكَرَ اَللَّهَ لِسَلَامَتِي. أَنَا أُجِبُ حَامِدًا كَثِيرًا. هُوَ جَارِي وَ صَدِيقِي.</p> <p>الف) مَا اِسْمُ صَدِيقِي حَيْدَر؟ ب) أَيْنَ يَبْتَ حَيْدَر؟ ج) مَتَى يَرْجِعُ حَيْدَرُ إِلَى مَدْرَسَتِهِ؟ د) لِمَاذَا مَا ذَهَبَ حَيْدَرُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ لِمُدَّةِ يَوْمَيْنِ؟</p>	۱
۱۱	<p>درستی و نادرستی هر جمله را بر اساس واقعیت معلوم کنید.</p> <p>الف) لِلْفَائِزِ الْأَوَّلِ فِي الْمُسَابَقَاتِ الْعَالَمِيَّةِ، جَائِزَةٌ ذَهَبِيَّةٌ. ب) الدَّمْعُ اِسْمُ الْقَطْرَةِ الْجَارِيَةِ مِنَ الْأَزْهَارِ. ج) الشَّهْرُ الرَّابِعُ فِي السَّنَةِ شَهْرُ خُرْدَادِ. د) إِضَاعَةُ الْفُرْصَةِ غُصَّةٌ.</p>	۱
مهارت مکالمه (یک نمره)		
۱۲	<p>با توجه به تصویر به پرسش‌های زیر پاسخ کوتاه دهید.</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: flex-start;"> <div style="text-align: center;"> <p>أَيْنَ هَذِهِ الْبِنْتُ؟</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>كَيْفَ حَالُ هَذَا الْوَلَدِ؟</p> </div> </div>	۱
نمره شفاهی (پنج نمره)		
۱۳	روان خوانی	۳
۱۴	مکالمه ساده	۲

بخش پنجم

توضیحات و نکات مشترک
در تدریس
همهٔ درس‌های کتاب

در مقدمه کتاب درسی سخنی با معلم آمده است. تجربه نشان می‌دهد به‌رغم چاپ به اندازه و نهادن فایل کتاب معلم در سایت گروه عربی دفتر تألیف بخشی از دبیران اظهار بی‌اطلاعی از وجود کتاب معلم می‌کنند؛ لذا در مقدمه کتاب درسی اهم توصیه‌ها درج شده است. مطالعه کتاب معلم که راهنمای تدریس و ارزشیابی است و اطلاعات بسیاری را در اختیار دبیر می‌گذارد بر همه دبیران عربی پایه هشتم الزامی است. بسیاری از ابهامات با مطالعه کتاب برطرف می‌شود. بخشی تحت عنوان «دانش افزایی برای دبیر» پیش بینی شده است تا علاوه بر اینکه به سؤالات احتمالی معلم پاسخ می‌دهد جایی باشد تا در صورتی که دانش‌آموزی سؤالی دشوار بپرسد در کتاب معلم پاسخ آن موجود باشد.

برای تدریس این کتاب باید در سال گذشته عربی پایه هفتم را تدریس کرده باشید و در کلاس‌های آموزشی ضمن خدمت شرکت کرده باشید.

این کتاب دومین کتاب عربی دوره متوسطه اول است. شورای تألیف، گروهی شامل استادان متخصص دانشگاه و معلمان مجرب بوده است. این کتاب همچون سال گذشته پیش از چاپ، چندین بار به نقد و بررسی نهاده و تدریس آزمایشی شده است، تا اشکالات برطرف و نقاط قوت آن نیز هرچه بیشتر تقویت گردد. در بررسی کتاب درسی افراد بسیاری سهیم‌اند. نمایندگان از معلمان متوسطه اول و دوم (به ویژه متوسطه اول)، متخصصان تعلیم و تربیت اسلامی، کارشناسانی از حوزه و دانشگاه و سایر حوزه‌ها.

شیوه کتاب متن محوری است. انتظار می‌رود دانش‌آموز بتواند در پایان سال تحصیلی متون ساده عربی را درست بخواند و معنای آن را بفهمد. در این کتاب نزدیک به ۲۰۰ واژه جدید به کار رفته؛ اما حدود ۴۰۰ کلمه سال گذشته نیز تکرار شده است؛ پس در حقیقت، هدف این کتاب آموزش حدود ۶۰۰ واژه پربسامد زبان عربی است. این کار تا پایان پایه دوازدهم تکرار خواهد شد. دانش‌آموز هر سال که به پایه بالاتر می‌رود باید کلمات قبلی را بداند.

تألیف کتاب بر اساس اسناد بالادستی «قانون اساسی»، «برنامه درسی ملی» و «راهنمای برنامه درسی» انجام شده است. برنامه درسی ملی، نقشه راه برای تألیف همه کتاب‌های درسی است. راهنمای برنامه درسی زبان عربی نیز که در «شورای برنامه‌ریزی درسی عربی» تهیه و تنظیم شده نقشه راه برای تألیف کلیه کتاب‌های درسی عربی است.

در نگارش کتاب به تجربیات موفق کتاب‌های عربی پیشین توجه شده است و جا دارد از همه نویسندگان کتاب‌های درسی عربی پیشین تشکر شود. در تألیف کتاب به تجارب موفق کتب قبلی

توجه و تجربه‌های ناموفق کنار نهاده شده است. با کارشناسان بسیاری در مورد تألیف کتاب مشورت شده است.

در حوزه تصویر، گاهی برای یک تصویر بیش از چهل تصویر گرفته شد تا تصویر مناسب‌تری در کتاب نهاده شود.^۱

کلمات به کار رفته در این کتاب، پرکاربردترین واژگان زبان عربی است که در قرآن، حدیث و روایات و نیز در زبان و ادبیات فارسی بسیار به کار رفته‌اند. تصاویر، عبارات و متون کتاب افزون بر هدف اصلی، تا اندازه‌ای ابعاد تربیتی و فرهنگی نیز دارند. در حوزه تصویر، سلیقه‌ها متفاوت بود؛ اما همه بالاتفاق نظر دادند که نقاشی استفاده نشود. ولی سلیقه افراد کاملاً متفاوت بود. گاهی تصویری را که کارشناسی مجرب بسیار می‌پسندید و ما را تشویق می‌کرد که مشابه آن را در کتاب بیشتر بیاوریم، کارشناس دیگر کاملاً رد می‌کرد.

از آنجا که دانش‌آموز در سال اول، کلمات بسیاری را آموخته و تاحدودی با ساختار زبان عربی آشنا شده؛ لذا در این کتاب متن‌ها طولانی تر گشته است. در پایه هفتم آیات قرآنی کمتر به کار رفته است؛ زیرا این قابلیت در کتاب نبود؛ اما در پایه هشتم وضعیت فرق دارد و دانش‌آموز کلمات بسیاری آموخته است و با پاره‌ای از ساختارهای مهم زبان عربی آشنا شده است.

بنابه درخواست گروه‌های آموزشی، دبیران و دانش‌آموزان و به استناد برنامه درسی ملی، مجدداً مکالمه در کتاب گنجانده شده؛ زیرا مکالمه بستری مناسب برای آموزش هر زبانی است و به درس زبان عربی جذابیت می‌بخشد؛ آن را زبانی پویا و کاربردی نشان می‌دهد؛ ولی مکالمه هدف اصلی آموزش کتاب حاضر نیست. مکالمه به کلاس درس جذابیت می‌دهد. بسیاری افراد به آموزش عربی در سال‌های گذشته این انتقاد را وارد کرده‌اند که چرا دانش آموخته ایرانی قادر به بیان چند جمله ساده نیست و تنها مباحث صرفی و نحوی و تجزیه و ترکیب می‌داند. کتاب حاضر، این ضعف را از بین برده است؛ اما لازم است که معلم خود را در زمینه مکالمه تقویت کند. گروه عربی نیز در نظر دارد با تهیه و معرفی منابع مناسب زمینه تلاش همکاران را مساعد نماید.

این کتاب مکمل کتاب پیشین است. کتاب‌های سال‌های آینده نیز هر یک به نوبه خود مکمل

۱- شایسته است از مدیریت آموزش و پرورش منطقه ۱۲ تهران و دانش‌آموزان این مدارس که ما را در تهیه تصویر یاری کردند

تشکر شود:

دبیرستان دخترانه دوره اول سعدی که تدریس آزمایشی کتاب هفتم و هشتم نیز در آن صورت گرفته است، دبیرستان دخترانه دوره اول شایستگان، دبیرستان دخترانه دوره اول هشتم شهرپور، دبیرستان دخترانه دوره اول فاطمیون، دبیرستان پسرانه دوره اول آزادی ملت، دبیرستان پسرانه دوره اول ارشاد، دبیرستان پسرانه دوره اول چیتچیان، دبیرستان پسرانه دوره اول رجا

کتاب پیش از خود خواهند بود.

معلمان گرامی می‌توانند از طریق این دو نشانی با گروه عربی دفتر تألیف در تماس باشند.

<http://arabic-dept.talif.sch.ir/index.php?page-id=107>

همچنین از طریق اداری می‌توان پیشنهادها و نظرات خود را ارسال کرد.

دبیران گرامی، اگر برای متون یا عبارات کتاب درسی پیشنهاد مناسبی دارید می‌توانید به گروه

عربی دفتر تألیف ارسال کنید.

می‌توانید مقالات علمی، پژوهشی، آموزشی خود را برای چاپ در مجله معارف ارسال کنید.

پیام نگار مجله عبارت است از:

roshdmaarefmag@roshd.ir

برای کسب اطلاعات بیشتر لطفاً به صفحه اول یکی از مجلات رشد معارف مراجعه کنید. در

حال حاضر، مقالات عربی به صورت ویژه‌نامه درون مجله معارف قرار دارد و در صورت استقبال

معلمان و ارسال مقالات می‌توان امیدوار بود که این مجله مستقل شود و مجله‌ای به نام «رشد آموزش

زبان عربی» تأسیس شود.

همچنین اگر شما وبلاگی فعال دارید می‌توانید درخواست کنید تا در سایت گروه عربی درج شود.

مهم‌ترین توصیه‌ها درباره شیوه تدریس و ارزشیابی کتاب:

۱- این کتاب در ده درس تنظیم شده است. هر درس در دو جلسه آموزشی تدریس می‌شود.

۲- دانش‌آموز در آغاز راه یادگیری زبان عربی است. شایسته است معلم به مطالب کتاب

بسنده کند و مطلقاً مطالب اضافه‌ای آموزش ندهد؛ زیرا آنچه را دانش‌آموز باید بیاموزد، به تدریج

فراخواهد گرفت. معمولاً معلمان به محض اینکه از سوی مدرسه، یک ساعت اضافه می‌گیرند، به دنبال

مباحث صرفی و نحوی می‌روند. گویا آموزش زبان عربی، یعنی آموزش تحلیل صرفی و اعراب؛ در

حالی که می‌توان از دانش‌آموزان خواست تا داستان‌های کوتاه ترجمه کنند. سرود و نمایش اجرا کنند.

می‌توان عبارات ساده و کوتاه مانند سخنان حکمت آمیز ترجمه کرد. فضا برای کارهای شاد مناسب

است، ولی قاعده‌زدگی تدریس عربی همگان را جذب گرامر کرده است. حقیقت این است که آموزش

قواعد کاری بسیار ساده است، ولی تدریس متن محور کاری دشوار است. ارزشیابی از مطالب صرفی

و نحوی آسان است، ولی ارزشیابی از قرائت و مکالمه بسیار سخت است.

۳- سیاست تألیف در تمامی بخش‌های کتاب، مبنی بر ساده‌سازی و جذابیت است؛ لذا

بزرگ‌ترین مسئولیت معلم این است که با هنرمندی، کتاب را به ساده‌ترین روش به دانش‌آموز تدریس کند. هنر معلم، علاقه‌مند کردن دانش‌آموز نسبت به درس عربی است؛ لذا باید در امتحانات از طراحی سؤالات معماگونه خودداری کرد. آزمون‌های مدارس خاص و آزمون‌های طراحی شده توسط مؤسسات خصوصی زمینه انحراف از مسیر آموزش را فراهم می‌سازند. چنانچه تدریس درس عربی و سایر دروس ساده باشد و پیچیدگی وجود نداشته باشد؛ برخی سودجویان متضرر می‌شوند. آشفته‌گی وضعیت آموزش و سختی تمرینات و سؤالات امتحانی، زمینه را برای بهره‌برداری برخی سودجویان فراهم و دانش‌آموزان را نیز از درس عربی گریزان می‌سازد.

۴- کار عملی در کتاب عربی تهیه انواع کاردستی نیست؛ بلکه کارهایی مانند مکالمه، نمایش، سرود، ترجمه تصویری و داستان نویسی است؛ یعنی دانش‌آموز آموخته‌هایش را در قالب سخن گفتن یا نوشتن به نمایش بگذارد.

۵- این کتاب افزون بر اینکه مکمل کتاب پیشین است، پشتیبان تثبیت واژگان و ساختار آموزش داده شده در پایه نخست نیز می‌باشد. کتاب‌های سال‌های آینده نیز هر یک به نوبه خود، مکمل کتاب پیش از خودند. به همین دلیل، واژگان پایه هفتم مجدداً در انتهای کتاب درسی به همراه واژگان پایه هشتم آورده شده است.

۶- در بخش «بدانیم» سعی شده است تا با یادآوری شاهد مثال، اصول زبان به دانش‌آموز آموخته شود. ذکر تعاریف و اصطلاحات فقط به منظور فهم بهتر عبارات و متون است و نیازی به حفظ آنها نیست. هدف از بخش‌های «بدانیم» و «فَنّ ترجمه» کمک به فهم بهتر متن و عبارت است. آنچه در این بخش آمده، به منظور فهم معنای جملات است. دانش‌آموز، آن را می‌آموزد تا به کمک آن درست بخواند، درست بشنود و درست ترجمه کند. هدف اصلی درست خواندن، فهمیدن و ترجمه است. در واقع قواعد در خدمت فهم عبارت و متن است و این موضوع در بارم بندی امتحانات نیز لحاظ شده است. به همین دلیل نمره بخش قواعد کم است. (قواعد دو نمره دارد).

۷- از ارائه «جزوه مکمل قواعد» به دانش‌آموز اکیداً خودداری گردد. هرچه در زمینه قواعد لازم بوده در همین کتاب آمده است. اگر کار اضافه‌ای می‌خواهید انجام دهید در بخش مکالمه انجام دهید. مهارت سخن گفتن را در دانش‌آموز تقویت کنید. دانش‌آموزان مکالمه را دوست دارند و از قواعد فراری‌اند. مکالمه در آینده به درد آنان می‌خورد، ولی سودی از قواعد برای آنان حاصل نمی‌شود.

۸- طرح سؤالات امتحان کتبی عربی در نوبت اول و دوم از ۱۵ نمره است. ۵ نمره شفاهی

(قرائت و مکالمه است.)

۹- از طرح سؤالاتی در زمینه «ترجمه فارسی به عربی» مطلقاً خودداری شود؛ زیرا از اهداف عربی پایه هفتم و هشتم نیست. دانش آموز باید بتواند جمله عربی را بخواند و ترجمه کند و البته قدرت تشخیص درست از نادرست را نیز داشته باشد. در این دو پایه، از او «ساختن جمله عربی» خواسته نمی شود. (در بخش مکالمه)، یعنی پاسخگویی به کلمات پرسشی این استثنا وجود دارد؛ زیرا در مکالمه باید بتواند پاسخ کوتاه دهد که انتظار در حد یک یا دو کلمه ساده است و با توجه به لزوم سرعت عمل در پاسخ دهی به سؤال شفاهی، رعایت ظرافت های دشوار و فنی زبان فعلاً لازم نیست.

۱۰- تبدیل کردن از اهداف این کتاب نیست و از طرح چنین سؤالاتی در هر آزمون باید خودداری کرد؛ مثال:

این جمله را به جمع تبدیل کنید: هَذِهِ الْمَرْأَةُ ذَهَبَتْ إِلَى بَيْتِهَا.
در جای خالی کلمات مناسب بنویسید: هُمْ رَجَعُوا مِنْ سَفَرَتِهِمْ أَمْسٍ.
... مِنْ سَفَرَتِهِمْ غَدًا.

همچنین ذکر صیغه در ارزشیابی لازم نیست.

۱۱- همانند کتاب اول هیچ واژه ای بیرون از جمله سؤال نشود. ترجمه کلمات، در داخل جمله خواسته شود؛ مثلاً: ترجمه کلمه مشخص شده را بنویسید.

أَنَا أَقْدِرُ عَلَى قِرَاءَةِ النُّصُوصِ الْبَسِيطَةِ. هَؤُلَاءِ الْفَلَّاحُونَ يَزْرَعُونَ فِي الْمَرْعَةِ.
در دو جمله بالا، دانش آموز به کمک قرائن می تواند فعل مورد نظر را درست ترجمه کند. او با این روش از یادگیری درس عربی لذت می برد. امتحان برایش ترسناک نیست. امتحان دو منظوره می شود: ۱- امتحان؛ ۲- یادگیری ای که در آن مستتر است.

۱۲- در پاسخ گویی به جمله استفهامی باید به پاسخ کوتاه بسنده شود. پاسخ کامل مد نظر نیست. برای نمونه، در پاسخ به چنین سؤالی «بِمَ تَرْجِعُ إِلَى الْبَيْتِ؟» پاسخ «بالسيارة» کافی است و نمره کامل تعلق می گیرد. به عبارت دیگر لازم نیست چنین پاسخ داده شود: «أَرْجِعُ إِلَى الْبَيْتِ بِالسَّيَّارَةِ».

حقیقت این است که در دنیای واقعی نیز همین طور است و افراد در پاسخ به سؤالات معمولاً کوتاه جواب می دهند.

از آنجاکه در رویکرد برنامه درسی عربی، پرورش مهارت های زبانی آمده و سخن گفتن نیز یکی از این موارد است؛ لذا بخش «اسماء و حروف استفهام» استثنا شده است. در برخی مدارس

خاص می‌توان از دانش‌آموزان خواست که پاسخ کامل دهند. مدارس خاص که دانش‌آموزان معدّل بالا می‌گیرند، یا دبیر عربی زمانی که سه ساعت در هفته تدریس دارد، می‌تواند مهارت تکلم را در دانش‌آموز تقویت کند.

پیشنهاد می‌شود دبیر برای امتحان مکالمه یک آلبوم عکس در کاور یا سلیفون تهیه کند و در آن تصاویر لازم را در اندازه‌های بزرگ داشته باشد؛ آنگاه تصویر رودخانه را به دانش‌آموز نشان دهد و بپرسد: هَلْ هَذَا نَهْرٌ؟

تصویر سرباز را نشان دهد و بپرسد: مَنْ هُوَ؟

تصویر پنجره را نشان دهد و بپرسد: مَا هَذِهِ؟

تصویر سه کیف را نشان دهد و بپرسد: كَمْ عَدَدُ الْحَقَائِبِ؟

همه سؤالاتی را که معلّم می‌خواهد بپرسد؛ می‌تواند در پشت برگه تصویر برای راحتی کار بنویسد.

در همه این موارد پاسخ کوتاه کافی است. حتّی اگر دانش‌آموز نتوانست پاسخ درست دهد، ولی معنای سؤال را بفهمد؛ نیمی از نمره را می‌گیرد. همچنین می‌توان بخشی از نمره مکالمه را به معرفّی دانش‌آموز از خودش اختصاص داد تا دانش‌آموز بتواند در یک دقیقه خودش را به زبان عربی معرفّی کند.

۱۳- هدف در آزمون شفاهی روخوانی، درست خواندن است. بدیهی است برگزاری آزمون شفاهی در یک روز، امکان‌پذیر نیست. بنابراین، هرچه را دانش‌آموز در طول سال تحصیلی می‌خواند و مجموعه فعالیت‌های شفاهی او، نمره شفاهی‌اش را تشکیل می‌دهد. دانش‌آموز در آغاز در مهارت خواندن و شنیدن نیاز به تکرار و تمرین دارد و به تدریج این مهارت تقویت می‌شود. لذا ملاک نمره‌دهی، بهترین و آخرین وضعیّت دانش‌آموز است.

۱۴- به منظور تسهیل آموزش و صرفه جویی در وقت، در بسیاری از جاهای کتاب، جای کافی برای نوشتن ترجمه و حلّ تمرین در نظر گرفته شده تا نیازی به دفتر تمرین نباشد. در گذشته مشاهده شده است که برخی معلّمان از دانش‌آموزان می‌خواستند که نقّاشی‌ها و طرح‌های کتاب را در دفتر پاک‌نویس وارد کنند؛ کاری که بیشتر به آزار شبیه است. یا از دانش‌آموزان می‌خواستند دو کتاب تهیه کنند و تصاویر کتاب دوم را با قیچی درآورند و با چسب در دفتر پاک‌نویس بچسبانند. وظیفه گروه‌های آموزشی در این زمینه ارشاد معلّم است.

۱۵- هرچند کتاب کار در آموزش هر زبانی، مناسب است؛ امّا تجربه نشان داده است بیشتر

کتاب‌های کار زمینه انحراف از مسیر صحیح آموزش را فراهم می‌کنند و با طرح مباحث غیر ضروری، خارج از اهداف و سؤالات معماگونه، قاعده مدارانه و شیهه به کنکور و حجم سنگین و غیر منطقی، زمینه را برای دور افتادن از اهداف آموزشی و آسیب رساندن به روند آموزش فراهم می‌کنند. نداشتن کتاب کار از داشتن کتاب کاری نامناسب بهتر است. اگر معلمی کتاب کار تهیه کرد؛ تأکید می‌کنیم که کلاس درس جای پرداختن به آن نیست و حل تمرینات آن در منزل باید صورت بگیرد. زمان اختصاص یافته به درس عربی، برای تدریس و حل تمرین‌های آن دو ساعت در هفته است. لذا اگر وقت اضافی داشت می‌تواند تمرینات کتاب کار را نیز حل کند در غیر این صورت، کتاب درسی نباید لطمه ببیند. گروه‌های آموزشی در این زمینه باید نقش فعال داشته باشند.

۱۶- ما ایمان داریم که کار اصلی را معلم انجام می‌دهد؛ لذا از همکاران ارجمند می‌خواهیم تا با سیاست دفتر تألیف همگام شوند؛ زیرا به تدریج همه کتاب‌های سال‌های آینده نیز ادامه و مکمل این کتاب خواهند بود.

۱۷- فراموش نکنیم دانش‌آموزان بسیاری از آموخته‌ها را بعد از فارغ التحصیلی از یاد خواهند برد، ولی خاطرات تلخ و شیرین ماندگارند. آنچه در تدریس بسیار مهم است برخوردهای درست، دلسوزانه و عالمانه است.

علاوه بر این، می‌توان با دانش‌آموزان مهارت‌های شفاهی زبان را نیز تمرین کرد.

معرفی درس‌ها

این کتاب از ده درس به شرح زیر تشکیل شده است:

۱- **درس اول:** دوره‌ای بر آموخته‌های عربی پایه هفتم است. پاره‌ای از جملات حکیمانه عربی پایه هفتم در این درس و نیز در دروس بعد تکرار می‌شود تا کم‌کم این جملات ملکه ذهن دانش‌آموز گردد. ساختارهای عربی سال گذشته نیز تکرار می‌گردد تا به مصداق «الدرس حرف و التکرار ألف». آموخته‌ها تثبیت گردد. هرآنچه دانش‌آموز در حروف و اسماء استفهام، رنگ‌ها، روزهای هفته و نام فصول و فعل ماضی خوانده است تکرار می‌شود. کلمات مهم مانند مترادف و متضاد نیز در درس اول طراحي شده است.

۲- **درس دوم:** متن درس درباره اهمیت و جایگاه زبان عربی در جهان اسلام است. ساختار درس در مورد فعل مضارع اول و دوم شخص مفرد است که به اول و دوم شخص مفرد فعل ماضی نیز برای یادآوری اشاره شده است.

۳- درس سوم: متن درس به معرفی مشاغل می‌پردازد. متن، بهانه خوبی برای معرفی مشاغل به دانش‌آموزان است.

پایه هشتم نیز زمانی مناسب برای این کار است.
در پایان درس، پنج سخن حکیمانه از پیامبر اسلام ﷺ و حضرت علی علیه السلام در مورد علم آمده است. ساختار درس سوم، تثبیت آموخته‌های درس دوم است.
سخنان حکمت آمیز از حضرت علی علیه السلام نیز زینت بخش پایان درس سوم است.
دو حرف استقبال س و سَوَفَ نیز به عنوان دو واژه جدید آمده‌اند و نگاه به آنها نگاه قاعده‌ای نیست. زمانی که دانش‌آموز بفهمد این دو حرف بر معنای آینده دلالت دارند کافی است. فعل مستقبل در دروس بعدی به اندازه کافی تکرار می‌شود.
پایان این درس، پنج سخن حکیمانه از پیامبر اسلام ﷺ و حضرت علی علیه السلام در مورد عقل و عاقل است.

۴- درس چهارم: متن درس، داستانی زیباست. دانش‌آموزان این داستان را در گذشته نشنیده‌اند و موضوع آن برایشان تازگی دارد. پیام اخلاقی درس، سخنی ارزشمند از پیامبر اسلام ﷺ است.
ساختار درس فعل مضارع سوم شخص مفرد و اول شخص جمع است که معادل ماضی آن نیز یادآوری شده است.

۵- درس پنجم: متن درس داستانی درباره دوست‌یابی است. ماجرای که برای همه دانش‌آموزان در طول تحصیل به شکل‌های گوناگون پیش می‌آید.
حدیثی درباره دوست از حضرت علی علیه السلام حسن ختام و پیام اخلاقی متن درس است.
ساختار جدیدی در این درس آموزش داده نمی‌شود؛ بلکه همان ساختار فعل مضارع، سوم شخص مفرد و اول شخص جمع در درس چهارم در این درس تکرار، تقویت و تثبیت می‌گردد.
در پایان درس، پنج سخن حکیمانه درباره علم زینت بخش این درس شده است.

۶- درس ششم: متن درس، درباره سفری به عتبات مقدسه است. هر سال تقریباً یک تا دو میلیون ایرانی به عراق سفر می‌کنند. در جریان سفر اتفاقات بسیاری رخ می‌دهد. در انتهای درس، متن کوتاهی برای گفت و گو در درمانگاری در عتبات نیز تنظیم شده است.

ساختار درس فعل مضارع دوم شخص جمع به همراه یادآوری آموخته‌های عربی هفتم در فعل ماضی است. در انتهای این درس چند آیه قرآن مطابق با ساختارهای خوانده شده آمده است.
۷- درس هفتم: متن درس، داستانی از زبان حیوانات است که یادآور پیام این آیه است:

﴿...فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا..﴾

سوره نساء، آیه ۹۷

...در چه [حال] بودید پاسخ می دهند ما در زمین از مستضعفان بودیم. می گویند مگر زمین خدا وسیع نبود تا در آن مهاجرت کنید...؟!

ساختار آموزشی این درس، تقویت و تثبیت آموخته های درس ششم است. در بخش «بدانیم» کلمه پرسشی «مَتَى» توضیح داده شده است.

سخنان حکیمانه پایان درس نیز از پیامبر اسلام ﷺ و حضرت علی علیه السلام است.

۸- درس هشتم: متن درس داستانی با محتوای اخلاقی بسیار زیبایی است که روحیه اعتماد به نفس را تقویت می کند.

ساختار آموزشی فعل مضارع سوم شخص جمع است که در آن، به فعل ماضی نیز اشاره شده است. پنج آیه قرآن، مطابق ساختارهای آموزش داده شده در انتهای درس، تداعی کننده این مفهوم است که یکی از دلایل اصلی آموزش عربی فهم قرآن کریم است.

۹- درس نهم: متن درس، سفر علمی دانش آموزان است. دانش آموزان از سفرها و بازدیدها همیشه خاطرات شیرین دارند.

ساختار درس هشتم در درس نهم به روال دروس قبل تکرار و تقویت می شود. در بخش «بدانیم» کلمه پرسشی «كَيْفَ» توضیح داده شده است. همچنین از آنجا که دو کلمه «عِنْدَ» و «لِ» در متون عربی بسیار کاربرد دارند؛ در بخش فن ترجمه درباره معنای مالکیت توضیحاتی آمده است.

همانند درس هشتم، پایان درس نهم نیز چند آیه کلام الله مجید زینت بخش پایان درس است. **۱۰- درس دهم:** متن درس گفت و گویی در کلاس درس است. در این گفت و گو سخنان حکیمانه عربی پایه هفتم تکرار شده است تا به تدریج این سخنان، ملکه ذهن دانش آموزان شود. اعداد ترتیبی یکم تا دوازدهم نه به عنوان ساختار جدید، بلکه به عنوان کلمات جدید در این درس آموزش داده شده است.

واژه نامه

از آنجا که کتاب های درسی عربی جدید، متن و واژه محور است؛ لذا واژگان عربی هفتم مجدداً در عربی هشتم تکرار می شود و در انتهای کتاب، در بخش الْمُعْجَم تکرار می شوند. دلیل این

کار تسهیل آموزش است. از سوی دیگر این کار باعث می‌شود دانش‌آموز به طرف خرید کتاب کمک آموزشی نرود.

ویژگی‌های کتاب

۱- قاعده محور نبودن کتاب، به معنای نفی اهمیّت قواعد نیست؛ لذا دو بخش «بدانیم» و «فَنّ ترجمه» در کتاب تنظیم شده است، تا دانش‌آموز بتواند به کمک آنها عبارات و متون ساده را بهتر بفهمد و ترجمه کند. قواعدی که در بخش «بدانیم» آمده به منظور فهم معنای جملات است. فراگیر قاعده را می‌خواند تا به کمک آن بتواند درست بخواند، درست بشنود و درست ترجمه کند. قواعد در خدمت فهم عبارت و متن است و این موضوع در بارم بندی امتحانات نیز لحاظ شده است.

۲- عبارات نیمهٔ اوّل عربی هفتم ساده و کوتاه بودند و این طبیعی است؛ زیرا فراگیر در ابتدای کار است؛ امّا در نیمهٔ دوم، علاوه بر عبارات ساده، متون کوتاه مکالمه و داستان نیز آمده بود. در عربی هشتم وضعیّت متفاوت است؛ زیرا این دانش‌آموز در دومین سال آموزش است و نزدیک به ۴۰۰ کلمه را آموخته و با چند ساختار زبان عربی آشنا شده است.

۳- در این کتاب، مکالمه نیز اهمیّت دارد؛ در «برنامهٔ درسی ملّی» نیز به آموزش مهارت‌های زبانی از جمله سخن گفتن اشاره شده است. از سویی دیگر مکالمه به درس عربی جذابیت می‌بخشد؛ آن را زبانی پویا و کاربردی نشان می‌دهد و موجب تقویت آموزش نیز می‌شود؛ زیرا مکالمه بستر واقعی یادگیری هر زبانی است. زبان عربی، زبان نخست جهان اسلام و یکی از زبان‌های بین‌المللی است؛ لذا در این کتاب، به این مهم نیز پرداخته شده است. در دروس دوم تا نهم، سوالاتی در زمینهٔ مکالمه طراحی شده است. اکثریّت معلّمان و دانش‌آموزان از بخش مکالمه رضایت داشته و خواستار تقویت آن هستند.

۴- روخوانی در کتاب‌های عربی اهمیّت ویژه‌ای دارد. دانش‌آموز باید بتواند درست بخواند تا درست ترجمه کند. از آنجاکه یکی از مهارت‌های چهارگانهٔ زبانی «خواندن» است؛ لذا این بخش باید تقویت شود. دانش‌آموزی می‌تواند معنای عبارت را بفهمد که درست بخواند. آهنگ بیان جمله‌های خبری، تعجبی، پرسشی و امری با هم فرق دارد. برخی جملات حزن آلود و برخی شادند و شیوهٔ خواندن هر یک با دیگری متفاوت است. پس روان خوانی، اوج هنر دانش‌آموز در درس عربی است که در سایهٔ تسلّط نسبی او به زبان، به دست می‌آید.

۵- شروع هر درس مانند کتاب عربی پایهٔ هفتم با واژگان جدید آن است. هدف از این کار،

ساده‌سازی آموزش است. در بخش المعجم در انتهای کتاب، افزون بر واژگان جدید واژگان کتاب عربی هفتم نیز تکرار شده؛ زیرا تمام کلمات عربی هفتم از اهداف عربی هشتم نیز به شمار می‌آید. با این شیوه، دانش‌آموز نیازمند کتاب‌های کمک آموزشی نیست و به کتاب تکیه می‌کند.

۶- آنچه باید سرلوحهٔ تدریس و ارزشیابی معلم قرار بگیرد؛ این است که «ترجمه از فارسی به عربی و ساختن جمله از اهداف عربی پایهٔ هفتم و هشتم نیست.» در ارزشیابی‌های کتبی و شفاهی فقط ترجمه از عربی به فارسی مد نظر است. هدف این کتاب آموزش معنای ۶۰۰ کلمه است؛ یعنی نزدیک به ۲۰۰ کلمهٔ جدید به همراه ۴۰۰ کلمهٔ عربی هفتم. این واژه‌ها از پرکاربردترین کلمات در حوزهٔ زبان عربی (قرآن، علوم و معارف اسلامی و زبان و ادبیات فارسی) هستند و گزینش آنها هدفمند بوده است.

۷- مبنای گزینش سخنان حکیمانه و امثال به کار رفته در کتاب شامل موارد زیر بوده است: سادگی الفاظ؛ سادگی ساختار و مطابقت آن با آموزش کتاب درسی؛ کاربری بر اساس نیازهای روز؛ تناسب با سطح درک و فهم دانش‌آموز نوجوان.

دانش‌آموز باید بتواند در زندگی به هنگام نیاز به امثال و حکم خوانده شده استشهاد کند؛ مثلاً دربارهٔ «مدارا کردن» به این حدیث شریف از حضرت علی علیه السلام استشهاد کند: «ثمرة العقل مداراة الناس».

این هدف تا پایان کتاب درسی، از اهداف اصلی کتاب است. اما نباید با اکراه دانش‌آموزان را به حفظ این عبارات وادار کرد؛ بلکه شایسته است با تغییر نگرش، ایجاد علاقه و با هنر معلمی دانش‌آموزان را علاقه‌مند کرد تا این عبارات را حفظ کنند و در هنگام لزوم از آنها استفاده کنند. سخنان بزرگان و امثال و حکم به گونه‌ای هستند که سرشت پاک مایل است آنها را بیاموزد و به آنها استشهاد کند.

۸- در گزینش تصاویر، اصول زیر رعایت شده است:

مسائل فرهنگی و تربیتی، تعادل در جنسیت و ذکر شخصیت‌ها، پرهیز از تنش آفرینی در جامعه، توجه به امور مهمی مانند: ارزش‌های دینی، دفاع مقدس، احترام به محیط زیست، میهن‌دوستی، به‌روز بودن تصاویر، ایجاد جذابیت در کتاب، شاد بودن موضوعات، علمی بودن آنها، هیجان‌آور بودن تصاویر با توجه به سن پر جوش و خروش نوجوانی دانش‌آموزان...

۹- مطالب اساسی هر درس، در درس‌های بعدی تکرار می‌شوند؛ زیرا از دیرباز گفته اند: «الدُّرُسُ حَرْفٌ وَ التَّكْرَارُ أَلْفٌ.» و با تکرار و تمرین است که آموخته‌ها ملکهٔ ذهن دانش‌آموز می‌شود.

۱۰- استفاده از کتاب کار در آموزش هر زبانی متداول است؛ ولی متأسفانه بسیاری از کتاب‌های

کار عربی کاملاً قاعده مدارانه و خسته کننده است. مؤسّسات خصوصی با طرح سؤالات معماگونه، زمینه انحراف در شیوه تدریس و ارزشیابی را فراهم می‌آورند و در این میان برخی نمونه سؤالات غیراستاندارد مدارس تیزهوشان و نمونه مردمی زمینه را برای سؤالات عجیب و غریب آماده می‌سازند.

معرفی ساختار درس‌ها

کتاب حاضر ده درس دارد و هر درس از هشت قسمت تشکیل شده که برای هر یک، روشی مناسب با اهداف کتاب و برنامه درسی پیشنهاد شده تا معلّم بهتر بتواند به اهداف آموزشی تعیین شده برسد. قطعاً معلّمان محترم نیز روش‌هایی برای خود دارند، ولی این روش‌ها باید از وحدت رویه نیز برخوردار باشد؛ البته به گونه‌ای که استقلال معلّم و خلاقیت‌های او نیز محفوظ بماند. هدف کتاب معلّم که پل ارتباط بین مؤلّف و معلّم است؛ تعیین چارچوبی است که هم اهداف برنامه درسی محوریّت داشته باشد و هم معلّم بتواند در آن، توانمندی‌های فردی خود را به نمایش بگذارد.

ساختار درس‌ها در کل کتاب درسی عربی پایه هشتم

قسمت‌های هشتگانه هر درس:

- ۱- واژگان
- ۲- متن درس
- ۳- آموزش تصویری قواعد
- ۴- «بدانیم» و «فَنّ ترجمه»
- ۵- تمرین‌ها
- ۶- ساختار موضوع درس
- ۷- «کنز الحکمة» و «نور السماء»
- ۸- پژوهش

تحلیل قسمت‌های هشتگانه هر درس

هدف نویسندگان کتاب از تحلیل قسمت‌های مذکور در هر درس، بررسی دقیق ابعاد مختلف محتوا، معرفی قواعد، ارائه توضیحات جهت رفع ابهامات و پیشنهاد روش‌هایی است که معلّم به یاری آن بتواند با تسلّط و آگاهی بیشتر به امر تدریس بپردازد. در این قسمت مؤلّفان، معلّم را با مراحل

مختلف تدریس، مهارت‌های مورد نظر و چگونگی اجرای آن آشنا می‌کنند و الگویی را برای تدریس کلیهٔ درس و بخش‌ها در اختیارش قرار می‌دهند، تا کار آموزش را برای او تسهیل نمایند.

۱- واژگان: علت تقدیم واژگان به همراه معنا، در آغاز هر درس این بوده تا دانش‌آموز با راحتی و سرعت بیشتری در فرایند ترجمه فعال باشد؛ بدین گونه که معلم باید دانش‌آموز را گام به گام در ترجمه مشارکت دهد؛ تا توانایی ترجمه را در او پروراند و این امر در راستای فعالیت و مشارکت دانش‌آموز در فرایند یادگیری قرار دارد.

مراحل آموزش واژگان:

۱- معلم باید در آغاز کلمات را بخواند و چنان‌که توضیحاتی کوتاه، نکاتی جالب یا هم‌خانواده‌هایی برای آنها سراغ دارد؛ جهت تقریب به ذهن برای دانش‌آموزان ذکر کند.

۲- سپس دانش‌آموزان کلمات را قرائت می‌کنند و این قرائت می‌تواند به تشخیص معلم به همراه او و گروهی باشد یا به صورت انفرادی.

۲- متن درس: در این بخش نیز باید سهم مشارکت معلم و دانش‌آموز مشخص شود و اینکه هر یک از آن دو چه وظیفه‌ای دارند.

۱- مرحله اول (شنیدن): اولین وظیفه بر عهدهٔ معلم است که با روان‌خوانی، مهارت شنیداری دانش‌آموزان را تقویت کند.

در این بخش استفاده از کتاب گویا تأکید می‌شود.

۲- مرحله دوم (خواندن): دانش‌آموزان بر اساس روشی که معلم پیشنهاد می‌دهد؛ به قرائت می‌پردازند تا مهارت گفتاری آنان تقویت گردد.

۳- مرحله سوم (ترجمه مقدماتی): دانش‌آموزان با کمک گرفتن از ترجمهٔ واژگان، به ترجمه هر عبارت می‌پردازند و توانمندی خود را در ترجمه می‌آزمایند؛ تا نقاط ضعف و قوت آنها مشخص شود و مهارت درک و فهم آنها ارتقا یابد.

۴- مرحله چهارم (ترجمه نهایی): معلم به عنوان راهنما، خطاها را اصلاح می‌کند و ترجمه نهایی را ارائه می‌دهد.

۵- مرحله پنجم (پیام درس): در این مرحله معلم از دانش‌آموزان می‌خواهد تا پیام درس را بگویند. برای پیوند میان ادبیات فارسی و عربی می‌توان از آنان خواست تا پیام درس را با جمله‌ای نغز در زبان فارسی بیان کنند یا برای پیوند میان قرآن و معارف اسلامی می‌توان از آنان خواست تا اگر آیه یا حدیثی در این باره به یاد دارند بگویند.

خلاصه مراحل ترجمه:

مراحل ترجمه	هدف	نقش دانش آموز	نقش معلم
مرحله اول	تقویت مهارت شنیدن	شنیدن	روان خوانی
مرحله دوم	تقویت مهارت خواندن	خواندن	نظارت و راهنمایی
مرحله سوم	تقویت مهارت ترجمه	ترجمه عبارات (مقدماتی)	نظارت و راهنمایی
مرحله چهارم	تقویت مهارت درک و فهم	ترجمه عبارات (نهایی)	تصحیح و تکمیل
مرحله پنجم	تقویت مهارت کاربرد (بیان مصداقی از کاربرد عبارت یا پیام درس)	مصداق یابی	تصحیح و تکمیل

۳- قسمت سوم: قواعد

تصاویر: تصاویر زیبای کتاب دربرگیرنده پیام‌های گوناگونی است و در راستای تقویت هویت اسلامی - ایرانی و با دقت فراوان گزینش شده‌اند.

رسالت مهم تصاویر:

- ۱- پیام‌های ارزشی این تصاویر، موجب تقویت هویت اسلامی - ایرانی می‌شود.
- ۲- به روز بودن و واقعی بودن تصاویر کتاب درسی را جذاب‌تر می‌کند. سعی شده است تا سن تصاویر دانش‌آموزان حتی‌الامکان همان سن پایه هشتم باشد.
- ۳- از همه مهم‌تر، جذابیت این تصاویر، انتقال مفاهیم درس را تسریع و تسهیل می‌کند. شاعر گرانمایه ایرانی مولوی در این باره می‌فرمایند:
آنچه یک دیدن کند ادراک آن سال‌ها نتوان نمودن با بیان

عبارات حاوی قواعد

این عبارت‌ها وظیفه آموزش ساختار فعل مضارع و اعداد ترتیبی را بر عهده دارند و دقت خاصی را لازم داشت. وظیفه اصلی این قسمت، آموزش فعل مضارع است. در اینجا فقط از فعل‌های

صحيح و سالم استفاده شده است و اگر در چند مورد از فعل مهموز، مانند يقرأ استفاده شده است به علتِ پرکاربرد بودن است. در چنین مواردی از صیغه‌هایی مانند يقرؤون خودداری شده است تا مشکل رسم الخط همزه پیش نیاید.

تذکر بسیار مهم: برای آموزش فعل‌های ماضی و مضارع بومی‌سازی انجام شده است. دانش‌آموز ایرانی با شش صیغه فارسی آشناست. او می‌داند اول شخص مفرد، دوم شخص مفرد و ... یعنی چه. حتی در درس انگلیسی نیز همین‌طور می‌خواند. در برخی کشورها مانند مغرب (مراکش) و لبنان نیز در آموزش فعل‌ها تغییراتی را انجام داده‌اند. در آموزش فعل نیز در ایران بومی‌سازی صورت گرفته است. این شیوه در مدارس توسط دبیران در تدریس آزمایشی موفق بوده است و بسیاری از دبیران از آن استقبال کرده‌اند و یادگیری عربی را برای دانش‌آموزان تسهیل کرده است.

او می‌خواند:

معادل «من می‌روم»، «أنا أذهب» است؛

معادل «تو می‌روی»، «أنت تذهب و أنتِ تذهبن» است؛

معادل «او می‌رود»، «هو يذهب و هي تذهب» است؛

معادل «ما می‌رویم»، «نحن نذهب» است؛

معادل «شما می‌روید»، «أنتم تذهبون، أنتن تذهبن و أنتما تذهبان» است؛

و معادل «آنها می‌روند»، «هم يذهبون، هن يذهبن، هما يذهبان و هما تذهبان» است.

با این شیوه درس را بسیار منطقی‌تر و بهتر می‌آموزد. مسلماً دبیری که سال‌ها به شیوه‌ای دیگر تدریس کرده است برایش شاید سخت باشد که شیوه‌ای را که با آن انس گرفته و خودش همان‌طور درس خوانده است ترک کند. از دیرباز گفته‌اند: «العادة كالطبيعة الثابته».

اما از آنجا که کتب جدید با این شیوه پیش می‌آورد، لذا شایسته است دبیران نیز با آن هماهنگ باشند.

آنچه مهم است این است که روش بومی شده در یادگیری آسان‌تر است.

اجرا: روخوانی و ترجمه توسط دانش‌آموزان جهت تقویت مهارت شنیداری و گفتاری انجام می‌گیرد.

۴- «بدانیم» و «فَنَ ترجمه»: در این قسمت، ساختار و چارچوب قواعد هر درس بیان شده است. باید توجه کرد که توضیحات این دو بخش تا پایان کتاب برای فهم بهتر عبارت و متن است. هدف این است که دانش‌آموز بتواند از این اطلاعات در فهمیدن معنای جمله بهره‌بردار؛ لذا حفظ مطالب این

بخش، غیرالزامی است و نیازی نیز به گسترش آن نیست.

حفظ مطالب بخش «بدانیم» و «فَنّ ترجمه» غیرالزامی است؛ همچنین نیازی به گسترش مطالب و ارائه جزوۀ مکمل نیست.

اجرا: معلّم در این قسمت، دانش‌آموزان را در قرائت، توضیح مثال‌ها و شرح تصاویر به مشارکت می‌گیرد. مؤلّفان تأکید دارند که معلّم باید قواعد را به عنوان ابزاری برای رسیدن به مهارت ترجمه و درک و فهم در نظر بگیرد، نه هدف و علّت نام‌گذاری این بخش به «بدانیم» و «فَنّ ترجمه» در واقع کم رنگ کردن نقش قواعد و پر رنگ کردن جایگاه ترجمه و درک و فهم است؛ لذا معلّم محترم نیز باید در بیان قواعد به آنچه در کتاب آمده است بسنده کند و از بیان توضیحات خارج از کتاب و جزوه دادن، خودداری کند. در این قسمت نیز برای تفهیم بهتر قواعد و همچنین ایجاد جذابیت از تصاویری متناسب با مفاهیم استفاده شده که شایسته است معلّم گرمی به آن توجّه کند و از کنار آن به‌سادگی نگذرد.

ترجمه از فارسی به عربی چه در کلمه و چه در جمله، ممنوع است و جزء اهداف آموزشی کتاب عربی پایه‌های هفتم و هشتم نیست و تخلّف از این امر، مستلزم دخالت گروه‌های آموزشی و ارشاد معلّم است.

اجرا: در این قسمت، دانش‌آموزان مشارکت بیشتری دارند خودشان می‌خوانند و خودشان هم به سؤالات آن پاسخ می‌دهند و معلّم می‌تواند نقش راهنما و مصحّح را داشته باشد.

۵- تمارین: هدف اصلی در این قسمت، تثبیت یادگیری در سه حوزه واژگان، قواعد و ترجمه است و در راستای اصل تسهیل آموزش عربی، سعی شده است:

نخست: تمرین‌های درس ساده باشد؛ تا دانش‌آموز از حلّ آن لذّت ببرد.

دوم: تعداد آنها نیز کم باشد؛ تا معلّم فرصتی برای تقویت و ارتقای دو مهارت زبانی شنیدن و خواندن داشته باشد و دانش‌آموز نیز از حلّ تمرین‌ها خسته شود.

اجرا: حلّ تمرین‌ها به عهدۀ دانش‌آموز است.

در کتاب، فضای کافی برای حلّ تمرین‌ها پیش بینی شده است، تا نوشتن مجدّد تمرین‌ها وقت زیادی را از دانش‌آموز نگیرد. با توجّه به اینکه نوشتن عبارات عربی با رعایت اعراب برای دانش‌آموز دشوار است و ممکن است اشتباهات اعرابی او در نوشته‌هایش به قرائت او نیز منتقل شود؛ لذا بهتر

است در پایه‌های هفتم و هشتم حلّ تمرینات در کتاب صورت بگیرد؛ تا چشم دانش‌آموز به املا و اعراب صحیح در کتاب درسی عادت کند و مشکلی در قرائت او نیز پدید نیاید؛ چون کمتر دانش‌آموزی است که بتواند در این سنّ متن عربی را بدون خطا بنویسد.

همانند کتاب راهنمای معلّم عربی هفتم در کتاب راهنمای معلّم عربی هشتم نیز نمونه سؤال استاندارد و بارم بندی قرار داده شده است تا در زمینه ارزشیابی ارائه طریق نماید.

قالب کلی تمارین:

ردیف	تمرین	قالب و الگوها
۱	واژه	۱- معنای واژه
		۲- واژگان مترادف و متضاد
		۳- شناخت و کاربرد واژگان در جمله
		۴- انتخاب واژه درست برای جای خالی، وصل کردن واژه‌های مرتبط در دو ستون به یکدیگر
		۵- مکالمه
		۶- جدول کلمات متقاطع دارای رمز
۲	ترجمه	ترجمه جملات عربی به فارسی شامل: آیه، حدیث، جمله‌های معمولی
۳	قواعد	شناخت و کاربرد قواعد: شامل: شناخت فعل ماضی و مضارع
۴	درک مطلب	۱- پاسخ کوتاه به سؤالات عربی
		۲- انتخاب گزینه مناسب برای پاسخ‌دهی به پرسش‌های بخش درک مطلب
۵	پژوهش	ایجاد روحیه پژوهشی در دانش‌آموزان

این بخش از این جهت اهمّیت دارد که در ارزشیابی‌ها، معیار و شاخصی برای طراحی سؤالات امتحانی است و معلّم باید از الگوها و قالب‌های موجود بهره ببرد و از طرح سؤالاتی مانند فارسی به عربی، ساختن صیغه‌های مختلف فعل که در کتاب معلّم منع شده است، خودداری کند.

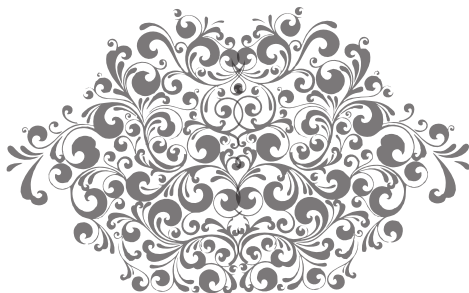
۶- ساختار موضوع درس: ساختار آموزشی کتاب عربی هشتم، فعل مضارع (مستقبل و منفی) است که در هر درس در جدولی طراحی شده است و برای اینکه دانش‌آموز در هر درس بداند تاکنون با چه فعل‌هایی آشنا شده است و در آینده با چه فعل‌هایی و در چه درس‌هایی آشنا خواهد شد؛ جدول

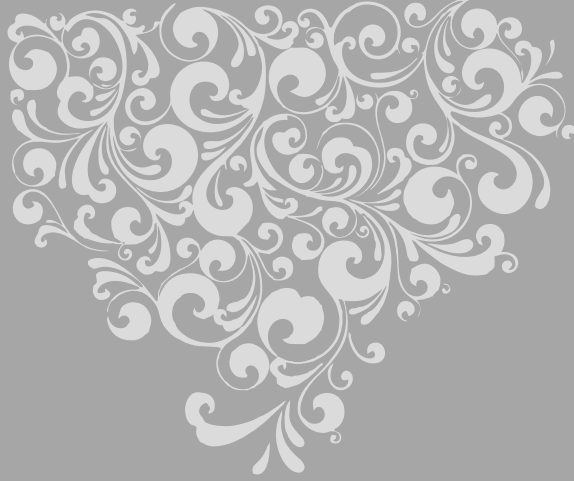
خلاصهٔ آموخته‌ها تنظیم شده است. همچنین به عددهای ترتیبی اوّل تا دوازدهم در درس دهم آموزش داده شده است که نگاه به آن نگاه قاعده‌ای نیست؛ بلکه نگاه واژگانی است.

۷- **کنز الحکمة و نور السماء**: شامل آیات مبارک قرآن مجید و احادیث شریف می‌باشد. ملاک گزینش مطابقت با ساختار خوانده شده است.

در هر درس، آیاتی انتخاب شده است که علاوه بر مفهوم کاربردی و مناسب آن با ساختار آموزشی تدریس شده سازگار است. این نکته در هر ده درس رعایت شده است.

۸- **پژوهش**: پژوهش‌های کتاب در حدّ توان دانش‌آموز انتخاب شده است. دانش‌آموز در درس عربی دومین سالی است که عربی می‌خواند و در پایهٔ هفتم حداکثر ۲۴ جلسه در کلاس بوده است. پس اطلاعات او در درس عربی مانند دروس دیگر نیست.

بخش ششم

نحوه آموزش هریک از درس‌ها

طرح درس ها

نحوه تدریس دروس

الدَّرْسُ الْأَوَّلُ

- اهداف رفتاری:** دانش آموز در پایان این درس، باید بتواند در کنار چهار واژه جدید درس مهم ترین آموخته های کتاب درسی عربی پایه هفتم را به شرح ذیل به یاد بیاورد: واژه
- ۱- مهم ترین سخنان حکیمانه عربی پایه هفتم را در درس ترجمه کند.
 - ۲- اسم های مفرد، مثنی و جمع را در جمله تشخیص دهد.
 - ۳- ساختار جمله های دارای اسم اشاره به دور و نزدیک را درست تشخیص دهد.
 - ۴- با کلمات پرسشی «هل، أ، أین، مَنْ، (مَنْ هُوَ، مَنْ هِيَ)، ما (ما هُوَ، ما هِيَ، ماذا) و گم پرسش و پاسخ انجام دهد.
 - ۵- فعل های ماضی (ثلاثی مجرد صحیح و سالم) را در جمله تشخیص دهد و ترجمه کند.
 - ۶- نام رنگ های اصلی را در حالت عمومی (مذکر) بیان کند.
 - ۷- نام روزهای هفته و فصل ها را از حفظ بگوید.
 - ۸- کلمات مترادف و متضاد را تشخیص دهد.
 - ۹- کلمات پرکاربرد عربی پایه هفتم را درست ترجمه کند.

فرایند آموزش

- ۱- **واژگان:** این درس چهار واژه جدید دارد. از آنجا که هدف درس اول صرفاً دوره ای بر آموخته های پیشین بوده است؛ لذا تعداد کلمات جدید، اندک است.
- ۲- **سخنان حکیمانه:** اغلب جملات حکمت آمیز عربی هفتم از احادیث پیامبر اسلام ﷺ و حضرت علی ؑ است. سعی شده است تا ترجمه این عبارات تنوع داشته باشد. سخنان حکمت آمیز را دانش آموز می خواند و ترجمه می کند. معلّم در اینجا نقش راهنما و مصحح را دارد.
- ۳- **قواعد:**

خلاصه آنچه دانش آموز در عربی پایه هفتم خوانده است در تمریناتی متنوع طراحی شده

است. هدف از قواعد فقط کمک به ترجمه است و خود به خود هدف نیستند. همانند کتاب درسی عربی پایه هفتم، در این کتاب نیز هدف تا پایان آن فقط این است که دانش آموز بتواند درست بخواند و درست ترجمه کند و جمله ای را که معلّم بر زبان می آورد درست بشنود و از آنجا که یکی از دو هدف آموزش درس عربی کمک به زبان و ادبیّات فارسی است باید بتواند به املاي او نیز کمک کند.

تمرین ها

هدف اصلی در این قسمت، تثبیت یادگیری در سه حوزه واژگان، قواعد و ترجمه است و در راستای اصل تسهیل آموزش عربی سعی شده است تا:

تمرین های درس ساده باشد، تا دانش آموز از حل آن لذت ببرد.
تعداد آنها نیز کم باشد، تا معلّم فرصتی برای تقویت و ارتقای دو مهارت زبانی شنیدن و خواندن داشته باشد.

سایسته است دبیر ارجمند برگه ای مخصوص قرائت دانش آموزان داشته باشد و هر بار یکی از دانش آموزان عبارتی یا تمرینی را می خواند در آن علامت بزند تا عدالت آموزشی در این باره اجرا شود. برای حل تمرینات، نیازی به دفتر پاک نویس نیست. در کتاب درسی جای جواب پیش بینی شده است.^۱

این کار موجب می شود دانش آموز کمتر خسته شود و فرصت کافی برای مهارت شفاهی زبان داشته باشد.

حل تمرین ها بر عهده دانش آموز است و نقش معلّم نظارت و تصحیح است. به منظور صرفه جویی در وقت کلاس تمرینات به گونه ای طراحی شده است که معلّم بتواند در دو جلسه درس اوّل را به پایان برساند.

تمرین اوّل و دوم: در این دو تمرین مهم ترین سخنان حکمت آمیز عربی پایه هفتم گزینش شده است. جملات این تمرین ها را می توان در زندگی روزمره به عنوان مثال، برای بسیاری از موقعیّت ها به کار برد.

تمرین سوم: دانش آموز باید قادر باشد این هشت عبارت را درست بخواند و ترجمه کند. درجه

۱- در امتحان شفاهی به راحتی می توان از کتابی دست نخورده استفاده کرد. برخی می گویند اگر دانش آموز، پاسخ را در کتاب بنویسد روز امتحان نمی تواند خود آزمایی کند؛ اما چنین نیست با چیزی شبیه یک تکه کاغذ یا خط کش به راحتی می توان روی پاسخ ها را گرفت.

دشواری این تمرین بالاست؛ لذا از دبیر گرامی خواهشمند است آن را از دانش‌آموزان مستعد و توانا تر بپرسد و تمرین اول و دوم را که ساده‌تر است از دانش‌آموزان عادی سؤال کند. این تمرین، دوره‌ای بر سه بخش نخستین کتاب درسی عربی پایه هفتم است.

تمرین چهارم: در این تمرین، پاسخ کوتاه مدّ نظر است. پاسخ‌های مورد انتظار عبارت‌اند از:
نافذة، قميص، في الحديقة (أمام التفاحات، جنب الفواكه...)، لبروين اعتصامي (للشاعرة الإيرانية)، سعدي، ثلاثة

تمرین پنجم: هدف، یادآوری عددهای یک تا دوازده است. مبحث تطابق عدد و محدود از اهداف عربی پایه‌های هفتم و هشتم نیست و نباید وارد این بحث شد. طرح سؤال در این زمینه در آزمون‌های مدارس نمونه مردمی و غیر دولتی خلاف است و مستلزم دخالت گروه‌های آموزشی و ارشاد طراحان است. زیرا در صورت طراحی سؤال زمینه انحراف تدریس فراهم می‌شود. برخی دبیران برای اینکه دانش‌آموزانشان در مدارس نمونه قبول شوند، در کلاس درس و برای همه دانش‌آموزان این مطالب را تدریس می‌کنند.

تمرین ششم و هفتم:

هدف، یادآوری مبحث فعل ماضی است. از آنجا که ساخت فعل ماضی و تبدیل صیغه و بازنویسی جمله از اهداف کتاب عربی هفتم نیست؛ لذا در این دو تمرین، فقط ترجمه مدّ نظر است. تمرین هفتم دشوارتر است؛ لذا این تمرین از دانش‌آموزان توانا تر سؤال شود. در حقیقت سخت‌ترین تمرین درس اول همین تمرین است.

معلم گرامی، انتظار نمی‌رود با حلّ این دو تمرین مبحث فعل ماضی به خوبی و با موفقیت یادآوری شود. فعل ماضی در کنار فعل مضارع و در جای جای کتاب درسی عربی هشتم تکرار می‌شود. این تکرار در عربی پایه نهم نیز صورت می‌گیرد تا به تدریج ملکه ذهن دانش‌آموز شود.

تمرین هشتم: این تمرین، مهارت زبانی مکالمه را تقویت می‌کند.

تمرین نهم: این تمرین، یادآوری مبحث رنگ است.

درضمن لازم نیست به کلمات مؤنث بر وزن فَعْلَاء مانند حمراء و سوداء اشاره شود.

تمرین دهم: هدف، یادآوری نام روزهای هفته است. حفظ نام روزهای هفته اشکالی ندارد، اما دانستن نام درس‌ها به عربی لازم نیست.

تمرین یازدهم: این تمرین، یادآوری نام فصل‌های سال است. خوب است که از دانش‌آموز بخواهیم نام چهار فصل سال را به ترتیب از حفظ بگوید. نام عربی فصول در متون فارسی بسیار

به کار می‌رود. می‌توان به عنوان کار پژوهشی از دانش‌آموزان خواست اشعاری در این باره بیابند. مثال:

عمر گرانمایه در این صرف شد تا چه خورم صیف و چه پوشم شتا
شبیه این پژوهش را در بسیاری از جاها می‌شود انجام داد و این پیوند خوبی برای ایجاد ارتباط
میان ادبیات فارسی و عربی است.

تمرین دوازدهم: این تمرین برای تقویت توان واژه‌شناسی دانش‌آموز است. در آموزش هر
زبانی، تمرین متضاد و مترادف طراحی می‌شود؛ زیرا روش مناسبی برای تسلط بر لغت است.

از طراحی چنین سؤالاتی در امتحان خودداری شود:

مترادف کلمات داده شده را بنویسید: والده، بیت، بستان

متضاد کلمات داده شده را بنویسید: قلیل، بعید، یمین

طرح سؤال لازم است بدین گونه باشد:

کلمات متضاد را دو به دو کنار هم بنویسید. (شبیه تمرین دوازدهم کتاب)

کلمات مترادف را دو به دو کنار هم بنویسید. (شبیه تمرین دوازدهم کتاب)

بین کلمات مترادف و متضاد علامت مناسب بگذارید:

قریب ... بعید والده ... اُم

تمرین سیزدهم: هدف، تقویت مهارت واژه‌شناسی است. از دانش‌آموز بخواهیم هر چهار کلمه
را معنا کند، سپس کلمه‌ای را که از نظر معنایی و دستوری با سه کلمه دیگر ناهماهنگ است، معلوم
کند و دلیل ناهماهنگی را توضیح دهد.

مثلاً سؤال اول باید این گونه حل شود. مَصْنَع، یعنی کارخانه، مَكْتَبَة، یعنی کتابخانه و مدرسه
نیز همان مدرسه است و هر سه معنای مکانی دارند و بر جایی دلالت می‌کنند؛ اَمَّا مَلَكٌ، یعنی
فرمانروا شد و فعل است.

توجه داشته باشیم که در طراحی این سؤال چنین اشتباهی را مرتکب نشویم.

کدام کلمه از نظر معنایی و دستوری با بقیه کلمات ناهماهنگ است؟ مصنع، مکتبه، بستان،

مَلَكٌ

امکان دارد در این سؤال، دانش‌آموز تصور کند مکتبه ناهماهنگ است؛ زیرا مؤنث است.

در طراحی سؤال از این بخش دقت لازم را داشته باشیم.

تمرین چهاردهم: هدف این تمرین، تقویت مهارت واژه‌شناسی و درک مطلب است.

تمرین پانزدهم: هدف این تمرین، تقویت مهارت واژه‌شناسی است.

تمرین شانزدهم: هدف، شناخت اسم‌های مثنی و جمع است.

ارزشیابی

در ارزشیابی از درس اول باید توجه داشت که همان‌گونه که از نام درس پیداست، کلّ این درس ارزشیابی است و نیازی به ارزشیابی مجدد از آن نیست. پس می‌توان از دانش‌آموزان خواست تا در کلاس در گروه‌های چند نفره آن را حل کنند، سپس رفع اشکال توسط معلم انجام شود یا اینکه در منزل حل کنند و در کلاس رفع اشکال شود.

انتظار نمی‌رود در عرض دو جلسه آموزشی در آغاز مهرماه کلّ مطالب عربی پایه هفتم به اندازه کافی تکرار و تمرین شود. در این درس، فقط مهم‌ترین مطالب تکرار شده است و به تدریج، در درس‌های دوم تا دهم این تکرار در درون متون، عبارات و تمرینات انجام خواهد شد.

بسته آموزشی

شایسته است دبیران محترم از این وسایل کمک آموزشی در کلاس استفاده کنند: کتاب گویا، نرم افزار آموزشی، فیلم، اینفوگراف، پاورپوینت، کلیپ آموزشی، اسلاید، پوستر، فلش کارت

اهداف رفتاری: دانش آموز در پایان این درس باید بتواند:

- ۱- معنای ۲۱ کلمه جدید این درس را از عربی به فارسی ذکر کند.
- ۲- متن درس را درست قرائت و ترجمه کند.
- ۳- پیام متن را درک کند.^۱
- ۴- به هنگام ضرورت به حکمت‌های خوانده شده استشهاد کند.
- ۵- فعل مضارع اوّل شخص مفرد (متکلم وحده) را بشناسد و آن را در جمله با توجّه به قرائن درست ترجمه کند.
- ۶- فعل مضارع دوم شخص مفرد (لِلْمُخَاطَبِ و لِلْمُخَاطَبَةِ) را بشناسد و آن را در جمله با توجّه به قرائن درست ترجمه کند.
- ۷- بتواند به پرسش‌های دوستش به زبان عربی پاسخ دهد، همچنین از دوستش به زبان عربی سؤال کند.^۲
- ۸- با برخی سایت‌ها و وبلاگ‌های آموزشی عربی و نحوه استفاده از آنها آشنا شود.

فرآیند آموزش

متن درس دوم درباره اهمیت زبان عربی است که معلّم می‌تواند به همین بهانه از دانش‌آموزان بپرسد، چرا عربی می‌خوانیم. پشت جلد کتاب عربی هفتم نیز دلایل این امر نوشته شده بود. ارجاع دانش‌آموز به نقشه جهان اسلام و اینکه در همه این کشورها زبان عربی قابل فهم است ضروری می‌نماید. تذکر: قسمت هاشور خورده در نقشه جهان اسلام بدین معناست که تقریباً نیمی و یا بخش قابل توجهی از جمعیت این مناطق مسلمان هستند.

در یکی از سطرهای متن درس آمده است که أَكْثَرُ أَسْمَاءِ الْأَوْلَادِ وَ الْبَنَاتِ فِي الْعَالَمِ الْإِسْلَامِيِّ عَرَبِيٌّ. می‌توان همین مدّعا را در کلاس به آزمایش نهاد و نام کوچک دانش‌آموزان را بررسی کرد تا به آنها صحت این مدّعا ثابت گردد و فراگیران متوجّه نقش و جایگاه زبان عربی شوند.

«بدانیم»

معادل عربی دو صیغه فعل مضارع اوّل و دوم شخص مفرد در این درس تدریس شده است و

۱- پیام درس اشاره به وسعت جهان اسلام است و اینکه ایرانیان خدمات بسیاری به زبان عربی به عنوان زبان قرآن انجام داده اند.

۲- سؤال و جواب صرفاً در حدّ تمرین موجود در تمرینات است.

در کنار آن آموخته‌های دانش‌آموز از سال گذشته تکرار شده است. این تکرار در سال‌های آینده نیز ادامه خواهد یافت تا شعار «الدرس حرف و التکرار ألف». جامه عمل بپوشد. توجه داشته باشیم که همچنان هدف مانند عربی هفتم این است که دانش‌آموز فعل را در جمله و به کمک قرائن ترجمه کند. تبدیل فعلی از متکلم به مخاطب از اهداف کتاب نیست. در سایه روان خوانی و ترجمه، توانایی تبدیل کردن خود به خود حاصل می‌شود.

پس هدف این نیست که دانش‌آموز فعل مضارع بسازد؛ بلکه او باید درست ترجمه کند؛ مثلاً در ترجمه «أنا كُتِبْتُ درسی اُمس». بتواند «کُتِبْتُ» را «نوشتم» معنا کند و در جمله «أَنْتَ تَذْهَبُ إِلَى الْمَدْرَسَةِ كُلَّ يَوْمٍ». بتواند «تَذْهَبُ» را «می‌روی» ترجمه کند.

چنین سؤالی در امتحان مورد تأیید نیست:

این جمله را با توجه به کلمه داده شده بازنویسی کنید.

أنا أَلْعَبُ مَعَ أَصْدِقَائِي.

أَنْتَ ... مَعَ ...

اما این سؤال‌ها مورد تأیید است.

در جای خالی فعل مناسب بنویسید.

أَنْتَ ... مَعَ صَدِيقَاتِي. (أَلْعَبُ □ تَلْعَبِينَ □)

پس تشخیص فعل درست از اهداف کتاب است.

آموزش ساختار موضوع درس

در این بخش سعی شده است تا دانش‌آموز با توجه به تصویر جمله را درست ترجمه کند. دبیر می‌تواند در این قسمت توضیحات لازم را بیان کند.

تمرین‌ها

تمرینات این درس نیز مانند درس اول کوتاه و ساده‌اند؛ تا دانش‌آموز با حل تمرین بتواند خود را بیازماید و آموخته‌هایش را تثبیت کند. تمرینات در حقیقت ادامه قرائت و ترجمه‌اند؛ اما به شکلی جدید و تحت پوشش تمرین. سعی شده است تا در تمرین‌ها کلمه جدیدی حتی الامکان به کار نرود.

تمرین اول: هدف، تقویت مهارت خواندن و درک مطلب است.

تمرین دوم، چهارم و ششم: هدف، تقویت مهارت خواندن و ترجمه است.

تمرین پنجم: هدف، تقویت مهارت خواندن و تشخیص فعل درست است.

لازم است در امتحان سؤالات این چینی دوگزینه‌ای باشد؛ زیرا امتحان مسابقه نیست. در مسابقات می‌توان سؤالات چهارگزینه‌ای طراحی کرد.

تمرین هفتم: هدف، تقویت مهارت واژه‌شناسی است. دانش‌آموزان به جدول علاقه دارند. از طرفی این تمرین دست مؤلف را در تکرار برخی کلمات که کمتر در متن و تمرینات به کار رفته باز می‌کند. رمز جدول «التجربة فوق العلم» است.

تمرین هشتم: هدف، تقویت مهارت سخن گفتن است.

گفتمنی است که مطلقاً در بخش مکالمه رعایت ظرافت‌های نحوی مدّ نظر نیست؛ زیرا دانش‌آموز در آغاز راه است. او باید در ساحل زبان عربی بازی کند و نمی‌تواند به عمق دریای زبان فرو برود؛ زیرا هنوز مهارت کافی ندارد. دلیل مؤلفان در به کار بردن این قسمت، برنامه‌دستی ملی است که به مهارت سخن گفتن اشاره کرده است. از سوی دیگر این تمرین کلاس درس را بسیار شاداب و فعال می‌سازد و هر دانش‌آموزی دوست دارد در درس عربی و انگلیسی بتواند به مهارت سخن گفتن دست یابد.

ساختار درس: ساختار درس دوم و سوم یکی است و آنچه را دانش‌آموز در درس دوم خوانده است دوباره می‌خواند تا یادگیری تثبیت شود. هدف درس دوم آموزش ساختار فعل مضارع اوّل و دوم شخص مفرد از ثلاثی مجرد صحیح و سالم است.

کنز الحکمة: هدف پیوند دادن درس عربی با فرهنگ اسلامی است. در اینجا دانش‌آموز سخنانی حکیمانه از پیامبر اسلام ﷺ و حضرت علی (ع) می‌خواند که همگی در باره علم است. **ارزشیابی:**

تبدیل صیغه‌های ماضی به مضارع یا برعکس در ارزشیابی مدّ نظر نیست. کافی است دانش‌آموز بتواند جمله‌های دارای صیغه‌های معادل اوّل و دوم شخص مفرد را درست به فارسی ترجمه کند.

لطفاً چنین سؤالاتی در امتحان طراحی نشود:

۱- نوع و صیغه «تلعب» را بنویسید.

۲- از حروف اصلی «ق ذ ف» فعل ماضی منفی متکلم وحده بنویسید.

۳- کدام گزینه صحیح است؟

الف. أنا أغسل يد ... ي ه □
ب. إني ... صوتاً. أسمع تسمع □

ج. لماذا ... من صَفَّلْتُ؟ تخرج تخرجين

در سؤال الف هر دو گزینه می‌تواند درست باشد. هرچند هدف طراح گزینه اول است؛ اما هر دو گزینه به یک اندازه درست‌اند. انا أغسل يده؛ یعنی من دستش را می‌شویم. هیچ ایرادی در این جمله نیست.

در سؤال ب و ج دانش‌آموز باید با توجه به ضمیر متصل نصب و جر پاسخ را دریابد؛ در حالی که آموزش ضمیر در کتاب درسی هفتم و هشتم در حد فهم معنای آن در جمله و با توجه به قرائن است و ضمیر را نمی‌توان قرینه ای برای یافتن پاسخ صحیح به شمار آورد.

بسته آموزشی

کتاب گویا، نرم افزار آموزشی، فیلم، پاورپوینت، کلیپ آموزشی، اسلاید، پوستر، فلش کارت افزون بر وسایل کمک آموزشی یاد شده می‌توان از شیوه نمایشی بهره گرفت. از دانش‌آموزی با هماهنگی قبلی می‌خواهیم کارهایی را در کلاس انجام دهد و به زبان عربی بگوید چه کاری را انجام می‌دهد.

به طرف تخته می‌رود و بگوید: انا أذهب إلى اللوح.

روی تخته بنویسد و بگوید: انا أكتب على اللوح.

پنجره را باز کند و بگوید: انا أفتح النافذة.

و کارهای دیگری که فعل‌های آن را خوانده است انجام دهد و به عربی بگوید چه کاری دارد انجام می‌دهد.

دانش‌آموز دیگری خطاب به او بگوید: اَنْتَ تذهب إلى اللوح. یا (أَنْتِ تذهبين إلى اللوح). و مثال‌های دیگر ...

در این درس از دانش‌آموز خواسته شده است سایت یا وبلاگ مناسبی را در کلاس معرفی کند می‌توان با مراجعه به سایت گروه عربی دفتر تألیف کتاب‌های درسی سایت‌ها و وبلاگ‌های مفید را شناسایی و به دانش‌آموزان معرفی کرد.

برخی از دانش‌آموزان توانایی وبلاگ نویسی دارند و صاحب وبلاگ‌اند. می‌توان به عنوان کار عملی از آنان خواست تا به چند تن از هم کلاسی‌هایشان این مهارت را آموزش دهند و یک وبلاگ مخصوص درس عربی کلاس خود راه اندازی کنند. این کار دانش‌آموزان را با فناوری‌های جدید تا

اندازه‌ای آشنا می‌سازد.

بدهی است در برخی مدارس به خاطر نامساعد بودن شرایط امکان دارد نتوان این برنامه را اجرا کرد.

دانش افزایی برای دبیر(نه برای دانش‌آموز)

۱- عَرَفَ: دو معنا دارد: دانست، شناخت.

۲- أَيْضاً به معنای همچنین مصدر از فعل «أَصَّ، يَئِصُّ» و مفعول مطلق (یا حال) است.

أَصَّ: صار (از افعال ناقصه) مثال: أَصَّ سَوَادُ شَعْرِهِ بَيَاضاً؛ یعنی سیاهی مویش سفید شد.^۱

۳- «جَعَلَ» به معنای «گذاشت، قرار داد» است. شاید بهتر بود دانش‌آموز با فعل «وَضَعَ» آشنا می‌شد؛ اما این فعل معتلّ مثال است و در مضارع آن حرف واو حذف می‌شود. از طرفی دیگر این فعل در قرآن و روایات و احادیث کاربرد بسیار دارد.^۲

۴- ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ الحمد: مبتدا؛ لله: خبر شبه جمله یا جار و مجرور و رَبِّ بدل است.

۵- «قَدَّرَ، يَقْدِرُ» با «اسْتَطَاعَ، يَسْتَطِيعُ» تقریباً هم معناست.

۶- «لِسان» به معنای «عضو گوشتی داخل دهان» یا همان «زبان» است. در عربی قدیم «اللِّسَانُ الْعَرَبِيّ» گفته می‌شد؛ اما امروزه اللُّغَةُ الْعَرَبِيَّةُ گفته می‌شود. کلمه «لُغَةٌ» کلمه جدیدی است که در قرآن و متون قدیم به کار نرفته است و از واژه یونانی logo گرفته شده است.

۷- «نَجَحَ» یعنی «موفق شد، قبول شد، پیروز شد». «ناجَحَ» یعنی «قبول، موفق، پیروز» اما «فائز» که از «فازَ» گرفته شده است به معنای «برنده» یا «رستگار» است. گاهی برخی دانش‌آموزان معنای نَجَحَ را با قَبَلَ اشتباه می‌گیرند. قَبَلَ یعنی قبول کرد، پذیرفت.

۸- «قُرْآن» مصدر از «قَرَأَ، يَقْرَأُ» است. «قُرْآن»، «قِرَاءَةٌ» و «قَرَأَ» هر سه مصدرهای «قَرَأَ» هستند. «قُرْآن» به معنای «خواندن» است که به تدریج اسم خاص برای کتاب دینی مسلمانان شده است. با این وجود در قواعد عربی آن را معرفه به ال می‌دانند نه عَلم.

۹- «قاموس» که نام کتاب «فیروزآبادی» است در اصل به معنای «دریای ژرف و بزرگ» است؛

۱- در گویش عامیانه حجازی «کَمان» مخفّف «کَمَا أُنْ» و در گویش عراقی «هَم» به جای آن به کار می‌رود.

۲- در گویش عامیانه به جای آن «خَلَّى» یا «حَطَّ» به کار می‌رود؛ مثال: ترجمه «اینجا قرار بده» به عربی فصیح می‌شود «ضَعْ هُنَا».

یا «اجْعَلْ هُنَا»؛ اما به عربی حجازی: «حَطَّ هینا» و به عربی عراقی «خَلَّى اهنّا» به عربی شامی «خَلَّى هون» می‌شود.

اما امروزه به معنای «الْمُعْجَم» و مترادف با آن می‌آید.

۱۰- جمع «اسم» در عربی «أَسْمَاء» است؛ ولی در فارسی «اسامی» به کار می‌رود.

۱۱- «بَنَات» ملحق به جمع مؤنث سالم است.^۱ (مبادئ العربیَّة، جلد ۴، صفحه ۸۸، فائده

(۱۵۱)

۱۲- «ماء» به معنای «آب» است و اصل آن «مَوَّه»؛ جمع آن «مِیاه» و «أَمْوَاه»؛ اسم منسوب

آن «مَائِي، ماوِي، ماهِي» و مصغَر آن «مُویِه» است.^۲

۱۳- «گُرسی» یعنی «صندلی» و تقریباً با «مَقْعَد» مترادف است. گُرسی صندلی متحرک و مقعد

ثابت است؛ مانند صندلی هواپیما؛ اما این نکته بسیاری اوقات رعایت نمی‌شود. جمع گُرسی، گُراسی بر وزن مَفَاعِل و غیر منصرف است؛ لذا تنوین نمی‌گیرد.

۱۴- طَرَقَ البابَ، دَقَّ البابَ و قَرَعَ البابَ هر سه به معنای «در زد» است.

۱۵- «تُفَّاح» به معنای «سیب» است و «تُفَّاحَة» واحد آن به معنای «یک سیب» است. مثنای

آن «تُفَّاحَتَان» و جمع «تُفَّاحَات» است؛ هر چند طبق قاعده باید «تُفَّافِیح» به کار رود؛ اما آنچه به کار می‌رود «تُفَّاحَات» است.

۱۶- «جَنَّة» به معنای «باغ، باغ بهشت» است که با «جَنین» و «جِنَّ» هم خانواده است. سه

حرف اصلی «ج، ن، ن» بر پوشیدگی دلالت دارد. وجه تسمیه «جِنَّ» در فرهنگ عرب این است که موجودی ناپیدا و نادیدنی و پوشیده از چشمان است. جمع «جَنَّة»، «جِنَان» و «جَنَّات» است. جَنَّة باغی است که از سایه درختان بسیار، زمین را پوشانده است.

۱۷- «نَجَحَ» به معنای «موفق شد، پیروز شد، قبول شد» است. «الناجح في الامتحان»؛ یعنی

«قبول در امتحان» و در مقابل آن «الراسب في الامتحان»؛ یعنی «مردود در امتحان»

۱۸- «كَتَمَ» دو مفعولی است. «كَتَمَ صَدِيقَهُ الْكَلَامَ»؛ یعنی «آن سخن را از دوستش پنهان کرد».

كَتَمَ كِتْمَانًا. كَتَمَ و أَخْفَى مترادف‌اند.

كَتَمَ با حرف جرِّ مِنْ نیز می‌تواند بیاید؛ مثال:

كَتَمَ مِنْ صَدِيقِهِ الْكَلَامَ.

۱- دیده شده که متأسفانه برخی همکاران به تقلید از کتاب‌های غیراستاندارد نوع جمع کلماتی مانند أخوات، بنات، سماوات، بنین،

ظلمات و ... را از دانش آموز می‌خواهند که مطلقاً کار درستی نیست.

۲- در گویش عراقی «مائی» و در گویش حجازی «مویه» گفته می‌شود.

اهداف رفتاری: دانش آموز در پایان این درس باید بتواند:

- ۱- معنای ۳۲ کلمه جدید این درس را از عربی به فارسی بیان کند.
- ۲- متن درس را درست قرائت و ترجمه کند.
- ۳- پیام متن را درک کند.^۱
- ۴- به هنگام ضرورت به حکمت‌های خوانده شده استشهاد کند.
- ۵- فعل مضارع اوّل شخص مفرد (مَتَكَلَّمْ وحده) را بشناسد و آن را در جمله با توجّه به قرائن درست ترجمه کند.
- ۶- فعل مضارع دوم شخص مفرد (لِلْمُخَاطَبِ و لِلْمُخَاطَبَةِ) را بشناسد و آن را در جمله با توجّه به قرائن درست ترجمه کند.
- ۷- بتواند به پرسش‌های دوستش به زبان عربی پاسخ دهد، همچنین از دوستش به زبان عربی سؤال کند.^۲

فرایند آموزش

متن درس درباره شغل آینده است. از آنجا که متن درس مذکر است؛ لذا در تمرین‌ها به شغل‌های مؤنث توجّه لازم شده است، تا تعادل جنسیتی رعایت شود. اولین شغل، مهندس کشاورزی معرفی شده است؛ دلیلش آشکار است؛ زیرا نقش کشاورزی در پیشرفت هر جامعه بديهی است.

ترجمه چند شغل:

آتش نشان: إطفائي	افسر: ضابط
آرایشگر زنان: مَشَاطَة صَالَة التَّجْمِيل	بازرگان: تاجر
آشپز: طَبَّاح	بازنشسته: مُتَقَاعِد
آهنگر: حَدَّاد	باغبان: بُسْتَانِي
اتوشوی: كَوَّاء	برقکش: كَهْرْبَائِي

۱- پیام درس توجّه به شغل آینده دانش آموز است. توضیحاتی ولو در حدّ چند دقیقه درباره آینده شغلی برای دانش آموز مفید است. حدیث «خَيْرُ النَّاسِ مَنْ نَفَعَ النَّاسَ» توجه دانش آموز را به این جلب می‌کند که همه شغل‌ها برای جامعه محترم است.

۲- سؤال و جواب صرفاً در حدّ گفت و گوی موجود در تمرین‌ها است.

سبزی فروش: بائعُ الخَضِرَوَات	بَقَالَ: بَقَالَ
سپاهی (پاسدار): حَارِسُ الثُّورَةِ	پارچه فروش: بَرَّاز
شغل آزاد: مِهْنَةُ حُرَّة	پاسدار انقلاب اسلامی: حَارِسُ الثُّورَةِ الإِسْلَامِيَّة
شیرینی فروش: حَلْوَانِي	پرستار: مُمَرِّض
طلافروش: بائعُ الذَّهَبِ، دَهَبِيَّاتِي	پزشک: طَبِيب
فرش فروش: بائعُ السَّجَاد	پزشک پوست: طَبِيبُ الْأَمْرَاضِ الْجِلْدِيَّة
فروشنده: بائِع	پزشک چشم: طَبِيبُ الْعُيُون
قصاب: جَزَّار، لَحَام، قَصَّاب	پزشک زنان: طَبِيبُ نِسَائِي، طَبِيبَةُ نِسَائِيَّة
کارمند: مَوْظَف	پزشک کودکان: طَبِيبُ الْأَطْفَال
کفّاش: حَذَّاء	پزشک گوش و حلق و بینی: طَبِيبُ الْأَنْفِ وَ
لوله کش: سَبَّاک	الْأُذُن وَ الْحَنَجَرَةِ
مجسمه ساز: نَحَّات	پستیچی: سَاعِي الْبَرِيد
مهندس: مُهَنْدِس	پیرایشگر (سلمانی): حَلَّاق
میوه فروش: فَاکِهَانِي، بائِعُ الْفَوَاكِه	تعمیرکار: مُصَلِّح
نانوا: حَبَّاز، فَرَّان	حسابدار: مُحَاسِب
نَجَّار: نَجَّار	خبرنگار: مُرَاسِل
نظافتچی: عَامِلُ التَّنْظِيف	خلبان: طَيَّار
نظامی: عَسْكَرِي	خِیاط: خَيَّاط
نقاش (هنرمند): رَسَّام	داروخانه دار: صَبْدَلِي
نقاش (رنگ کار): صَبَّاع	دانشجو: طَالِبِ جَامِعِي
نگهبان: حَارِس (جمع آن: حُرَّاس)	دربان: بَوَّاب
نوشت افزار فروش: قِرْطَاسِي، بائِعُ الْأَقْلَام وَ	دفتردار: کَاتِب
أَدَوَاتِ الْكِتَابَةِ	راننده: سَائِق (در سعودی: سَوَّاق)
ورزشکار: رِیاضِي	راهنمای سفر: دَلِيلُ السَّفَر
هنرپیشه: مُمَثِّل، فَنَّان	رفتگر: کَنَّاس
	روزنامه نگار: صَحْفِي

آموزش تصویری قواعد درس (کلید واژه تصویری)

دانش آموز جمله‌های زیر هر تصویر را می‌خواند و با توجه به آن و زیر نظر معلم ترجمه می‌کند. معلم قاعده درس را در اینجا با استفاده از کادر رنگی توضیح می‌دهد و دانش‌آموزان را به حروف رنگی در فعل‌های اُفعل، تفعّل و تفعّلین ارجاع می‌دهد.

روش اکتشافی، به فهم ساختار کمک بسیاری می‌کند. معلم از دانش‌آموزان می‌خواهد آنچه را از آموزش تصویری قواعد دریافته‌اند توضیح دهد. سپس خودش آن را کامل می‌کند.

بدانیم

معادل عربی دو صیغه فعل مضارع اوّل و دوم شخص مفرد در این درس و درس قبلی تدریس شده و در کنار آن آموخته‌های دانش‌آموز از سال گذشته تکرار شده است. تبدیل فعل از متکلم به مخاطب از اهداف کتاب نیست. در سایه روان‌خوانی و ترجمه، توانایی تبدیل کردن خود به خود حاصل می‌شود.

نه تنها در این درس، بلکه در همه دروس در بخش بدانیم، ارجاع به تصاویر برای فهم بهتر جملات شایسته و بایسته است. چون تصویر به فهم ساختار جملات کمک می‌کند.

تمرین‌ها

تمرین اوّل: هدف، تقویت درک مطلب است. از آنجا که یکی از مهارت‌های چهارگانه زبانی، سخن گفتن است؛ این تمرین در این زمینه به دانش‌آموز کمک می‌کند. ولی در این قسمت، نباید سختگیری کرد؛ زیرا ساختن جمله از اهداف اصلی کتاب نیست.

پاسخ کوتاه در اینجا کافی است.

تمرین دوم: هدف، ترجمه جمله‌های عربی دارای معادل دو صیغه اوّل و دوم شخص مفرد از فعل مضارع است.

تمرین سوم: همان هدف تمرین دوم در اینجا تکرار شده است با این تفاوت که توانایی تشخیص فعل مضارع در جمله نیز مد نظر است.

تمرین چهارم: هدف، تقویت ذخیره واژگانی دانش‌آموز است. تمرین تصویری به کتاب

درسی جذابیت می‌دهد. هدف ثانویه این تمرین، شاداب‌سازی تمرین‌های کتاب درسی است.

تمرین پنجم: هدف، تقویت مهارت سخن گفتن به زبان قرآن، یعنی عربی فصیح است. از آنجا که پاسخگویی نیاز به سرعت عمل دارد، نباید از دانش‌آموز توقع داشت ظرافت‌های صرفی و نحوی را که خواننده است دقیقاً رعایت کند. در این بخش، تا آخر کتاب باید با فراگیر مدارا کرد. دانش‌آموز معمولی نمی‌تواند بدون اشکال از عهده این مهارت برآید و این کاملاً طبیعی است.

تمرین ششم: همانند تمرین چهارم، هدف این تمرین، نیز تقویت ذخیره واژگانی دانش‌آموز است. از آنجا که ترجمه از فارسی به عربی از اهداف کتاب نیست؛ لذا ۲۳ پاسخ روبه روی دانش‌آموز قرار دارد.

رمز جدول «الدهرُ یومان؛ یومٌ لك و یومٌ علیک». از حضرت علی علیه السلام است.

ساختار موضوع درس

ساختار موضوع درس دوم و سوم یکی است و آنچه را دانش‌آموز در درس دوم خوانده است دوباره می‌خواند تا یادگیری تثبیت شود.

کَنْزُ الْحِكْمَةِ

هدف از این بخش پیوند دادن درس عربی با فرهنگ اسلامی است. در اینجا دانش‌آموز سخنانی حکیمانه از حضرت علی علیه السلام می‌خواند که همگی درباره عقل است.

پژوهش

دانش‌آموز دومین سالی است که درس عربی دارد. پژوهش خواسته شده در حد توانایی اوست.

ارزشیابی

هرچه در درس‌های قبل درباره شیوه‌های ارزشیابی نوشته شد، در این درس نیز مصداق دارد. علاوه بر آن، از آنجا که متن درس گفت و گو میان معلّم و هشت تن از دانش‌آموزان است؛ لذا نه نفر به کمک راوی متن می‌توانند درس را به صورت نمایشی در کلاس اجرا کنند. این فعالیت می‌تواند

بخشی از نمرهٔ مستمر دانش‌آموزان را تشکیل دهد. انجام این فعالیت، افزون بر زیباسازی، شادابی و تحرّک در کلاس موجب تقویت رفتار بهینهٔ اجتماعی در دانش‌آموزان می‌شود.

بسته آموزشی

در این درس نیز همچنان استفاده از کتاب گویا، نرم افزار، پاورپوینت، اینفوگراف، کلیپ آموزشی، پوستر و اسلاید توصیه می‌شود.

دانش‌افزایی برای دبیر (نه دانش‌آموز)

- ۱- «آخَر» بر وزن «أَفْعَل» در اصل «أَخَر» بوده و مؤنث آن «أُخْرَى» به معنای «دیگر» است.
- ۲- «أَحَبَّ» بر وزن «أَفْعَلَّ» از باب «إِفعال» و در اصل «أَحَبَّ» بوده که دو حرف «ب» با هم ادغام شده اند. مصدر آن «إِحباب» است که به جای آن «حُبَّ» به کار می‌رود.
- ۳- چهار کلمهٔ «مِهْنَةٌ»، «عَمَلٌ»، «حِرْقَةٌ» و «شُغْلٌ» تقریباً هم معنا هستند؛ مثال:
ما هُوَ عَمَلُكَ؟ ما هِيَ مِهْنَتُكَ؟ ما هِيَ حِرْقَتُكَ؟ ما هُوَ شُغْلُكَ؟
- ۴ «بَيْع» مصدر از «بَاعَ - يَبِيعُ» است.
- ۵- «بَلَدٌ» به معنای «شهر» و جمع آن «بُلدان» و «بِلاد» است.
- ۶- «عُلُوْنِيٌّ» به معنای «شیرینی فروش» است که در فارسی «قناد» می‌گوییم.^۱
- ۷- «خُبْز» نان و واحد آن «خُبْزَةٌ» است. «رَغِيف» نیز نان است.^۲
- ۸- «سَ» و «سَوَفَ» دو حرف استقبال‌اند که بر سر فعل مضارع می‌آیند. مشهور است که «سَ» برای آیندهٔ نزدیک و «سَوَفَ» برای آیندهٔ دور است؛ امّا این نکته قطعی و دقیق نیست.

۱- هرچند قناد بر وزن فَعَال است امّا عربی نیست. در زبان عربی واژهٔ «قند» نیز وجود ندارد و کسانی که سفر عتبات و سوریه و عربستان رفته‌اند می‌دانند عرب‌ها چای را با قند نمی‌نوشند. اصولاً حتّی واژهٔ «قند» نیز بی‌جهت معرّب شده است. اصل کلمهٔ «قند»، «کُنْد» است. مانند: کندو در کندوی عسل و احتمال دارد نام شهر کَندوله در نزدیکی میانراهان در استان کرمانشاه و نیز واژهٔ candy در انگلیسی به معنای آب نبات از کند گرفته شده باشد.

احتمالاً واژهٔ Candida در انگلیسی نیز از همین ریشه باشد. بدین جهت که جامه ای به سفیدی قند می‌پوشیده اند. «حَلَوَاء» یا «حَلَوَى» هر خوردنی ای است که با شکر یا عسل ساخته شود. «حَلَوَانِيٌّ» از این ریشه است.

۲- در عامیانه «خُبْز» و گاهی «خَبِز» و در گویش مصری «عَيْش» گفته می‌شود. گونه ای نان که شبیه نان ساندویچی است در عراق و سوریه «صَمُون» و در عربستان «صامولی» گفته می‌شود.

ترجمه آیه ﴿كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ﴾ این است: نه چنین است، به زودی آگاه می‌شوید.^۱ سپس نه چنین است. به زودی آگاه می‌شوید. در قرآن ﴿ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ﴾ نیز آمده است. سوف تعلمون را می‌توان به دو صورت معنا کرد: به زودی می‌دانید، خواهید دانست.

۹- وجه تسمیه «شُرطَة» چیست؟ اولین کسی که نام شُرطَة را بر دستگاه امنیتی نهاد خلیفه اموی عبدالملک بن مروان بود. در روزگار وی برای نخستین بار در نظام حکومتی دستگاه امنیتی شُرطَة بنیان نهاده شد و مأموران امنیتی را با گذاشتن نواری پارچه‌ای که در عربی به آن «شَریط» می‌گویند از عامه مردم متمایز می‌کردند و به دلیل، همین نوار پارچه‌ای به آنها شُرطَة گفتند. ضمناً شُرطی به معنای یک پلیس و شُرطَة به معنای مرکز پلیس است.^۲

۱۰- واژه «عَین» معانی بسیار دارد؛ مانند: چشم، چشمه، خورشید، پرتو خورشید، ساکنان شهر، اهل خانه، ارزنده، نفیس، عزت، پرچم، دیده‌بان، جاسوس، رئیس لشکر، پیشرو سپاه، بزرگ قوم، سرور، آقا، برگزیده چیزی، گروه، ثروت، چشم زخم، انسان، مانند، ذات هر چیزی، نگهبان و ... اما امروزه دو معنای چشم و چشمه غلبه دارد.

۱۱- فرهنگستان زبان عربی برای ورزش‌های مختلف معادل‌های عربی برگزیده است؛ مثال: كُرَّةُ الْقَدَم: فوتبال / كُرَّةُ السَّلَّة: بسکتبال / الكُرَّةُ الطَّائِرَة (كرة الطائرة): والیبال / كُرَّةُ الماء: واترپلو / كُرَّةُ الْيَد: هندبال و ...

۱۲- کلمه «مَمْرَض» اسم فاعل از فعل «مَرَضَ» است. «مَرَضَ» دو معنای متضاد با هم دارد. «مَرَضَهُ»، یعنی «او را بیمار کرد»، «از او پرستاری کرد». گاهی فعل تفعیل معنای عکس می‌دهد؛ مانند دو کلمه افراط و تفریط که تفریط عکس معنای افراط است.

۱- ترجمه فولادوند

باز هم نه چنین است، زودا که بدانید.

ترجمه مجتبوی

باز چنین نیست [که می‌پندارید]، به‌زودی خواهید دانست.

ترجمه مشکینی

آری چنین نیست، به زودی (در روز جزا) خواهید دانست.

ترجمه بهرام پور

باز چنین نیست، [که می‌پندارید] به زودی خواهید دانست.

۲- إنَّ أَوَّلَ مَنْ أَطْلَقَ اسْمَ الشَّرْطَةِ عَلَى الْجِهَازِ الْأَمْنِيِّ هُوَ الْخَلِيفَةُ الْأُمَوِيُّ عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ مَرْوَانَ حَيْثُ ثَمَّ فِي عَهْدِهِ إِتْنَاءُ الْجِهَازِ الْأَمْنِيِّ (الشُرطَة) لِأَوَّلِ مَرَّةٍ فِي نِظَامِ الدَّوْلَةِ وَقَدْ تَقَرَّرَ تَمْيِيزُ رِجَالِ الْأَمْنِ عَنْ عَامَةِ النَّاسِ بِوَضْعِ عَلَامَةٍ خَاصَّةٍ مِنْ شَرِيطٍ مِنَ الْقَمَاشِ فَوْقَ ثَوْبِ رِجَالِ الْأَمْنِ (و من ثَمَّ نَمَتْ تَسْمِيَتُهُمْ بِرِجَالِ الشَّرْطَةِ لِوُجُودِ هَذَا الشَرِيطِ مِنَ الْقَمَاشِ).

- ۱۳- کلمه «مَوْظَف» از ریشه «وِظِيفَة» است. وِظِيفَة، یعنی استخدام. مَوْظَف، یعنی استخدام شده (مستخدَم)؛ البته ما در زبان فارسی کلمه مستخدَم را مستخدِم به کسر دال تلفظ می‌کنیم.
- ۱۴- «مُهَنْدِس» از ریشه «هَنْدَسَة» است.
- هَنْدَسَة از کلمه فارسی «اندازه» گرفته و معرَّب شده است. (المنجد ذیل کلمه هندسه)
- ۱۵- کلمه «عَقْل» در لغت به معنای «بستن» و هم خانواده با «عِقال» است. عَقَلَ الْبَعِيرَ، یعنی زانوی شتر را بست. عَقَلَ عَقْلًا. گویی که عقل آدمی را مقید می‌کند که برخی کارها را انجام ندهد.^۱

۱- عِقال ریشمانی است که با آن ساق شتر را می‌بندند. (زانوبند شتر) و همچنین رشته ای پشمی یا ابریشمی است که روی کوفیه (چپیه) بر سر می‌بندند و در محاورات عامیانه عِقال می‌گویند.

اهداف رفتاری: دانش‌آموز در پایان این درس باید بتواند:

- ۱- معنای ۳۰ کلمه جدید این درس را از عربی به فارسی بیان کند.
- ۲- متن درس را درست قرائت و ترجمه کند.
- ۳- پیام متن را درک کند.^۱
- ۴- به هنگام ضرورت به حکمت‌های درس استشهاد کند.
- ۵- فعل مضارع سوم شخص مفرد (لِلغَائِبِ و لِلغَائِبَةِ) را بشناسد و آن را در جمله با توجّه به قرائن درست ترجمه کند.
- ۶- فعل مضارع اوّل شخص جمع (مَتَكَلِّمٌ مَعَ الْغَيْرِ) را بشناسد و آن را در جمله با توجّه به قرائن درست ترجمه کند.
- ۷- بتواند به پرسش‌های دوستش به زبان عربی پاسخ دهد، همچنین از دوستش به زبان عربی سؤال کند.^۲

فرایند آموزش

متن درس داستانی زیباست که دانش‌آموز از خواندن آن لذّت می‌برد. اصولاً نوجوانان در این سن، داستان دوست دارند و این داستان تکراری نیست. پیام اخلاقی درس، والاست و مزین به سخن گهربار پیامبر اسلام ﷺ شده است. متن درس را باید دانش‌آموز قرائت و ترجمه کند و ما راهنما باشیم. می‌توان قبلاً از پنج نفر از دانش‌آموزان خواست تا برای هفته آینده متن درس را به صورت نمایشی در کلاس اجرا کنند. نباید به دانش‌آموزان برای حفظ عبارات فشار آورد. هریک از آنان، نقش خود را روی کاغذی می‌نویسند و از روی آن می‌خوانند. یک نفر راوی داستان، یک نفر مادیان، یک نفر اسب کوچک، یک نفر گاو ماده و یک نفر سنجاب می‌شود. از آنجا که کلمه گاو می‌تواند توهین‌آمیز شود باید معلّم در این مورد تدبیری بیندیشد و به دانش‌آموزان تذکر توأم با تحکّم دهد تا برای

۱- پیام متن درس دعوت به تفکر است. اگر ما از کسانی راهنمایی بخواهیم آنها نیز راهنمایی می‌کنند. درباره نظر دیگران نباید زود داوری کنیم. شاید هرکس از دید خودش و با توجّه به شرایط خاص خودش نظری دهد و ما را در زندگی و در حلّ مشکلات راهنمایی کند. ما باید خودمان بیندیشیم. سخن دیگران را بشنویم و بهترین آن را که احتمالاً با شرایط ما هم سازگار است بپذیریم.

۲- سؤال و جواب صرفاً در حدّ گفت و گوی موجود در تمرین‌ها است.

ایفاگر این نقش مشکلی ایجاد نشود.

ترجمهٔ چند جمله جهت هماهنگی:

كان فرس صغير مع أمّه في قرية؛ اسب کوچکی همراه مادرش در روستایی بود.

هو يحمل الحقیبة و یدهب إلى القرية المجاورة.

او خورجین (کیف) را برمی‌دارد و به روستای مجاور (همسایه) می‌رود.

یخاف الفرس و یسأل بقرهً واقفةً جنب النهر: هل أقدر على العبور؟

اسب می‌ترسد و از گاوی ایستاده کنار رودخانه می‌پرسد: آیا می‌توانم عبور کنم؟ (رد بشوم)

عليك بالرجوع. باید برگردی. (بر تو لازم است برگشتن)

يقول في نفسه. با خودش می‌گوید.

یبحث عن الحل: دنبال راه حل می‌گردد.

الأم تسأل ولدها. مادر از فرزندش می‌پرسد.

آموزش تصویری قواعد

همانند درس پیشین، دانش‌آموز جمله‌های مصوّر را می‌خواند و با توجه به تصویر و زیر نظر معلّم ترجمه می‌کند معلّم قاعدهٔ درس را در اینجا با استفاده از کادر رنگی توضیح می‌دهد و دانش‌آموزان را به حروف رنگی در فعل‌های یفعل، تفعل، نفعل ارجاع می‌دهد.

در اینجا روش اکتشافی مورد نظر است. دانش‌آموز عبارت را می‌خواند و معلّم از او می‌خواهد یافته‌های خود را در مورد صیغه‌های فعل توضیح دهد. آنچه را معلّم در نظر دارد دربارهٔ ساخت‌های فعل توضیح دهد از دانش‌آموز می‌پرسد تا کلاس متکلم وحده نشود و دانش‌آموز در این میان فعّال باشد.

بدانیم

معادل عربی صیغه‌های ماضی و مضارع سوم شخص مفرد و اوّل شخص جمع در این درس تدریس شده است. فعل ماضی فقط برای یادآوری آمده است. هدف این درس فعل مضارع است.

از دانش‌آموز می‌خواهیم که به علائم رنگی در مثال‌ها توجه کند.

می‌توان از دانش‌آموز خواست تا شفاهاً چنین فعل‌هایی را ترجمه کند.

هو یخرج، هي تدخل، نحن نصبر/ هو يفهم، هي تقطع، نحن نشكر

در چنین مواردی درست این است که از کلماتی مانند یعبد، یخرج، یعمل، یذكر و ... استفاده شود که حروف اصلی آنها در زبان فارسی نیز به کار می‌رود.

اگر از دانش‌آموز سؤال کنیم: «یخرج» یعنی چه؟ به سادگی جواب می‌دهد یعنی: «خارج می‌شود». اما اگر بپرسیم: یاکل یعنی چه؟ سؤال سخت و موجب کندی آموزش می‌شود. این کار فقط در این درس قابلیت اجرا ندارد؛ بلکه در کل کتاب مصداق دارد.

فَنّ ترجمه

دو صیغه للغائبة و للمخاطب مثل هم هستند. در اینجا برای اینکه دانش‌آموز به این نکته توجه کند، دو مثال در کنار هم آمده‌اند. دو جمله نیز برای تثبیت آموخته او طراحی شده است. خوب است که اجازه دهیم دانش‌آموز با روش اکتشافی خودش بتواند نکته بخش «فَنّ ترجمه» را بیابد.

تمرین‌های بخش فَنّ ترجمه در تثبیت نکته مذکور در این بخش مؤثرند.

تمرین‌ها

تمرین اول: هدف، تقویت توانایی دانش‌آموز در درک مطلب است. این تمرین در کتاب درسی به صورت متنوع طراحی شده است. در اینجا فقط درستی یا نادرستی هر جمله را معلوم می‌کند. از فراگیر می‌خواهیم هر جمله را بخواند و ترجمه کند. این کار، نمره شفاهی او را تشکیل می‌دهد.

تمرین دوم: هدف، تقویت مهارت زبانی خواندن و ترجمه است. تصویر به خواننده کمک می‌کند تا ترجمه درستی ارائه دهد. در تصویر اول و دوم معلم می‌تواند اشاره ای به هشت سال دفاع مقدس داشته باشد، تا یاد و خاطره آن همواره زنده بماند. تصویر سوم اشاره ای به محیط زیست است می‌توان از دانش‌آموز پرسید با دیدن این تصویر به یاد چه حدیثی می‌افتید که سال گذشته خواندید؟ (النظافة من الإيمان).

تمرین سوم: هدف، تقویت مهارت خواندن و ترجمه است. دانش‌آموز در ضمن قرائت باید بتواند فعل مضارع را در جمله تشخیص دهد. مورد چهارم درباره قاعده‌ای است که در فَنّ ترجمه تدریس شد.

تمرین چهارم: هدف، تقویت توان دانش‌آموز در ترجمه فعل‌های ماضی، مضارع و مستقبل است.

در امتحان باید ترجمه فعل را در جمله خواست؛ مثلاً ترجمه «سوف نفتح» در جمله «سوف نفتح باب الحديقة غداً». خواسته شود. در اینجا دانش‌آموز به کمک قرائن ترجمه سوف نفتح را انجام می‌دهد. کلمات «باب» و «غداً» به او کمک می‌کند تا «سوف نفتح» را درست ترجمه کند. در چنین جمله‌ای یادگیری و آزمون، هم‌زمان صورت می‌گیرد. هرچند دانش‌آموز باید امتحان دهد؛ اما غیر مستقیم مطالبی نیز می‌آموزد.

تمرین پنجم: هدف، تشخیص فعل درست است. هرچند از او نمی‌خواهیم بتواند فعلی را از صیغه‌ای به صیغه‌ای دیگر تبدیل کند؛ اما باید بتواند فعل درست را تشخیص دهد. طرح سؤال در امتحان به صورت دو گزینه ای باشد.

تمرین ششم: هدف این تمرین، تقویت ذخیره واژگانی دانش‌آموز است. از آنجا که ترجمه از فارسی به عربی از اهداف کتاب نیست؛ لذا پانزده پاسخ رو به روی دانش‌آموز قرار دارد.

رمز جدول «خیر الأمور أوسطها». از پیامبر اسلام ﷺ است.

این تمرین، دست مؤلف را باز می‌گذارد تا کلماتی را که کمتر تکرار شده‌اند در آنجا جایگزین کند.

تمرین هفتم: هدف، تقویت مهارت سخن گفتن به زبان قرآن، یعنی عربی فصیح است. از آنجا که پاسخگویی نیاز به سرعت عمل دارد؛ نباید از دانش‌آموز انتظار داشت دقایق پیچیده صرفی و نحوی را که آموزش ندیده دقیقاً رعایت کند. در این بخش، تا آخر کتاب باید با فراگیر مدارا کرد. دانش‌آموز نمی‌تواند بدون اشکال از عهده این مهارت برآید و این کاملاً طبیعی است.

سختگیری در این تمرین، آسیب جدی به مکالمه وارد خواهد ساخت. شاید با مسامحه بشود دانش‌آموز این پایه را مانند کودکی دانست که در دومین سال عمرش زبان گشوده است؛ لذا نباید توقع زیادی از او داشت.

ساختار موضوع درس

ساختار موضوع درس چهارم، آشنایی با معادل دو صیغه سوم شخص مفرد و اول شخص جمع (للغائب و للغائبة و متکلم مع الغیر) است.

کَنْزُ الْحِكْمَةِ

دانش آموز سخنانی حکیمانه از پیامبر اسلام ﷺ و حضرت علی ؓ می خواند که همگی درباره «آداب سخن» است. در اینجا دو کار صورت می گیرد. ضمن آموزش مهارت زبانی، اهداف برنامه درسی ملی اجرا می شود.

هماهنگی در ترجمه یکی از احیث:

لا خیر فی قول إلا مع الفعل. هیچ خیری در سخن گفتن نیست، مگر اینکه با انجام دادن (عمل) به آن همراه باشد.

پژوهش

در هر دو پایه هفتم و هشتم، پژوهش مطابق با توانایی دانش آموز تنظیم شده است. پژوهش ساده است؛ زیرا او دومین سالی است که درس عربی می خواند.

ارزشیابی

در مورد ارزشیابی از این درس، آنچه را در دروس قبلی نوشته شد، در این درس نیز می توان اجرا کرد.

دانش آموز در کلاس، کارهایی را انجام می دهد و دانش آموز دیگر کارهایش را به عربی توضیح می دهد. لازم است قبلاً معلّم این دو نفر را توجیه کند و کارهای نفر اول و جمله های نفر دوم را برایشان تعیین کند؛ مثلاً روی کاغذ بنویسد تا آنها با سرعت و دقت و نظم در کلاس پیاده کنند.

مثال: برای دانش آموز پسر. (در کلاس دخترانه مثال ها برای مؤنث می شود.)

هو يفتح الباب. هو يخرج من الصف. هو يدخل الصف. هو يجلس على الكرسي. هو يذهب إلى اللوح. هو يكتب على اللوح. هو ينظر إلى ساحة المدرسة. هو يسمع صوتاً. هو يقرأ الدرس. هو يلعب بالكرة. هو يرفع حقيبته. هو يشرب الماء. هو يضرب على المنضدة.

دانش آموزی که هنرمند است و استعداد هنرپیشگی دارد نقش پسر و دختر را هم زمان اجرا کند. البته گروه عربی دفتر تألیف به دلیل مشکلات احتمالی بر این کار تأکید نمی کند. همین کارها

را دانش‌آموزان در گروه‌های دو و سه نفره نیز می‌توانند اجرا کنند تا سایر ساخت‌های فعل را نمایش دهند.

بسته آموزشی

هرچه در دروس پیشین درباره وسایل کمک آموزشی گفته شد در اینجا نیز مصداق دارد.

دانش افزایی برای دبیر(نه برای دانش‌آموز)

۱- «ابْنُ آدم» در فارسی به صورت جمع «بنی آدم» به کار می‌رود. «آدم» نیز کلمه‌ای عبری و غیر منصرف است.

۲- «أُسْرَة» و «عائِلَة» مترادف و جمع آنها «أُسَر» و «عَوَائِل» است.

۳- در گویش عامیانه به جای «حَمَل - يَحْمِلُ» از «شال - یشیل» استفاده می‌شود. هرچند «شال-یشیل» عامیانه است، ولی در فرهنگ لغت جزء کلمات فصیح آمده است؛ مثال: به جای «إِحْمِلِ الحَقِيَّةَ». در گویش حجازی گفته می‌شود: «شِيلِ الشَّنْطَةَ».

۴- در زبان فارسی «خطایا» به معنای «اشتباهات» است، ولی در فرهنگ لغت عربی «گناهان» معنا شده است.

۵- در گویش عامیانه به جای «شَاهِد - يَشَاهِدُ» از «شاف- یشوف» استفاده می‌شود. هرچند «شاف-یشوف» عامیانه است، ولی در فرهنگ لغت آمده است؛ مثال: به جای «أَنْظُرْ مَاذَا يَفْعَلُ». در گویش حجازی گفته می‌شود: «شَوْفْ إِيْشْ يَسْوِي».

۶- طَعَام و غِذَاء هر دو به معنای خوراک‌اند، ولی در زبان فارسی این کلمه به صورت غَذا خوانده و نوشته می‌شود.

۷- «فرس» به معنای اسب نر و ماده و جمع آن أفراس و فُرُوس است.

۸- «قَادِم»، «مُقْبِل»، «مُسْتَقْبَل» و «آتي (آت)» مترادف و به معنای آینده هستند؛ مثال: الشهر القادم، یعنی ماه آینده.^۱

۱- در گویش عامیانه عربی «جای» به کار می‌رود؛ مثلاً در گویش حجازی «الشَّهْرُ الجَائِي» یعنی «الشَّهْرُ الْقَادِمُ». جای از جاء گرفته

۹- «كَذَّبَ» مفتوح العین است. اما در برخی از فرهنگ‌های لغت به صورت «كَذَبَ» به کار رفته است و اغلب نیز كِذَّبَ به کار می‌رود. در کتاب درسی شکل درست آن به کار رفته است.

۱۰- جمع «نَفْس»، «أَنْفُس» و «نُفُوس» و جمع «نَفَس»، «أَنْفَاس» است.

۱۱- «نَهَرَ» به معنای «رودخانه» به صورت «نَهَر» نیز درست است. در قرآن آمده است: ﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَهَرٍ﴾

۱۲- اغلب بقره را گاو ماده معنا می‌کنند؛ اما «الْبَقَر» مطلق گاو و جمع آن أَبَقَر و أَبْقَار و واحدش بَقَرَة است. جمع بقرة، بقرات است.

۱۳- جمع «دَوَاء» می‌شود «أَدْوِيَة». اما «أَدْوِيَة» در فارسی به معنای «ادویه‌جات» است و با کاربرد عربی آن فرق دارد. در زبان عربی معادل ادویه‌جات «بَهَارَات» است.

در حقیقت کلمات عربی بسیاری در زبان فارسی به کار می‌رود که در خود زبان عربی معنای دیگری دارند؛ مثال:

أخت: خواهر (در فارسی صمیمی)، عُنُق: گردن (در فارسی اخمو)، مَلَّت: آیین (در فارسی معادل شَعَب)، نَبَات: گیاه (در فارسی گونه‌ای شیرینی)

کلمات بسیاری نیز در فارسی دارای ریشه‌های عربی است بدون اینکه در عربی هیچ کاربردی داشته باشند؛ مثال:

بين المللي: الدُّوَلِيّ	اطّلاع ثانوی: إِشْعَار آخَر	روابط عمومی: الْعِلَاقَاتُ الْعَامَّة
حیاط: سَاخَة	حیاط خلوت: الْفِنَاءُ الْخَلْفِي	عکاس: مُصَوِّر
عکس العمل: رَدُّ الْفَعْل	علاقه: هَوَايَة	نظامی: عَسْكَرِيّ
ظرف: وِعاء، إِنَاء	شرایط: ظُرُوف	استخدام: تَوْظِيف
غیرقابل جبران: لَا يُعَوَّضُ	مصرف: اسْتِهْلَاك	عوارض واردات: رُسُومُ الاسْتِيراد
مستقیماً: مُبَاشَرَة	مستقیم: عَلَي طُول	

اهداف رفتاری: دانش‌آموز در پایان این بخش باید بتواند:

- ۱- معنای ۲۷ واژه جدید این درس را از عربی به فارسی ذکر کند.
- ۲- متن درس را درست قرائت و ترجمه کند.
- ۳- پیام متن را درک کند.^۱
- ۴- به هنگام ضرورت به حکمت‌های درس استشهاد کند.
- ۵- فعل مضارع سوم شخص مفرد (لِلْغَائِبِ و لِلْغَائِبَةِ) را بشناسد و آن را در جمله با توجه به قرائن درست ترجمه کند.
- ۶- فعل مضارع اوّل شخص جمع (متکلم مع الغیر) را بشناسد و آن را در جمله با توجه به قرائن درست ترجمه کند.
- ۷- بتواند به پرسش‌های دوستش به زبان عربی پاسخ دهد، همچنین از دوستش به زبان عربی سؤال کند.^۲

فرایند آموزش

متن درس، ماجرای است که بسیار اتفاق می‌افتد و هر کس در طول دوره دانش‌آموزی خود خاطره ای مشابه داستان درس دارد. دانش‌آموزی به نام اسرین از شهر سنج به تهران می‌آید. او دو هفته در مدرسه تنها می‌ماند از شهری آرام به شهری شلوغ پای نهاده است. یکی از هم‌شاگردی‌های او به نام آیلار باب سخن را با او می‌گوید.

به بهانه متن درس، گفت‌وگویی تنظیم شده است که در آن، بسیاری از آموخته‌های عربی پایه هفتم تکرار شده است. متن درس نمونه بسیار خوبی برای آموزش مکالمه است. پرسش‌ها و پاسخ‌های متن درس دانش‌آموز را با گفت و گوی عربی آشنا می‌کند.

۱- پیام متن درس درباره دوستی است. همه دانش‌آموزان با این امر مواجه‌اند. اغلب در آغاز مهر دانش‌آموزان جدیدی از سایر مدارس به مدرسه‌ای دیگر می‌روند که بعضاً از شهری دیگر و مدتی تنها هستند تا اینکه به شرایط جدید خوی بگیرند. پیام درس پیام دوستی

و دوستیابی است که در انتهای آن با کلام گهربار حضرت علی (ع) مزین شده است.

۲- سؤال و جواب صرفاً در حد گفت‌وگوی موجود در تمرینات است.

هماهنگی در ترجمه چند جمله:

بدأت بالحوار معها؛ شروع کرد به سخن گفتن با او. (شروع به سخن گفتن با او کرد).
لأنّ والدي في مهمّة إدارية؛ زیرا پدرم در یک مأموریت اداری است.
بيتنا في نفس المكان. خانه ما همان جا است.
فنحن جارتان و زميلتان؛ پس ما همسایه و هم شاگردی هستیم.
بعدما يسمح لي والدي؛ بعد از اینکه پدرم به من اجازه بدهد.
الغريب من ليس له حبيب؛ غریب کسی است که دوستی (یاری) ندارد.

آموزش تصویری قواعد

دانش آموز جمله‌های مصوّر را قرائت و با توجّه به تصویر و زیر نظر معلّم ترجمه می‌کند. معلّم قاعده درس را در اینجا با استفاده از کادر رنگی توضیح می‌دهد و دانش‌آموزان را به حروف رنگی در فعل‌های یفعل، تفعل، نفعّل ارجاع می‌دهد. در حقیقت در این درس قاعده جدیدی آموزش داده نمی‌شود؛ بلکه هرآنچه را دانش‌آموز در درس قبل آموخته است دوباره تکرار می‌کند تا آموخته‌ها تثبیت شود.

فنّ ترجمه

تاکنون دانش‌آموزان حرف «ما» را در دو کاربرد مشاهده کرده اند و با معنای آنها نیز آشنا شده اند. در اینجا رسماً به این موضوع اشاره شده است که حرف «ما» گاهی برای نفی و گاهی برای استفهام است. برای تثبیت آموخته‌ها نیز تمرین طراحی شده است. در کتاب عربی هشتم به اندازه کافی عبارات دارای مای نفی و مای استفهام طراحی شده است. همچنین در عربی کتاب‌های سال‌های آینده نیز این موضوع تکرار خواهد شد.

تمرین‌ها

همه تمرین‌ها را دانش‌آموز قرائت و حل می‌کند.

تمرین اول: هدف، تقویت توانایی دانش‌آموز در درک مطلب است. این تمرین، در کتاب درسی متنوع طراحی شده است. در اینجا فقط گزینه درست را معلوم می‌کند. از فراگیر می‌خواهیم هر جمله را بخواند و ترجمه کند. این کار نمره شفاهی او را تشکیل می‌دهد.

تمرین دوم: هدف، تقویت مهارت زبانی خواندن و ترجمه است. تصویر به خواننده کمک می‌کند تا درست ترجمه کند. در اینجا تصویر علاوه بر زیباسازی کتاب نقش آموزشی نیز دارد.

تمرین سوم: هدف، تقویت مهارت کاربرد واژگان است. از دانش‌آموز می‌خواهیم که دلیل ناهماهنگی هر کلمه را در مقایسه با سه کلمه دیگر بیان کند. سؤال امتحان در این بخش باید چهار گزینه داشته باشد.

تمرین چهارم: هدف، تقویت مهارت کاربرد واژگان است. شناخت کلمات مترادف و متضاد در یادگیری هر زبان نقش مهمی دارد. این کار، موجب تقویت آموخته‌های دانش‌آموزان در بخش واژگان می‌شود.

تمرین پنجم: هدف، تکرار آموخته‌های قبلی در زمینه فعل ماضی و مضارع و نیز تثبیت آموخته‌های این درس است.

تمرین ششم: هدف، تقویت مهارت سخن گفتن به زبان قرآن، یعنی عربی فصیح است. از آنجا که پاسخگویی نیاز به سرعت عمل دارد؛ همانند دروس قبل، نباید از دانش‌آموز انتظار داشت ظرایف صرفی و نحوی را که آموزش ندیده رعایت کند. در این بخش تا پایان کتاب باید با فراگیر مدارا کرد. اگر دبیر در این بخش سختگیری کند، موجب لطمه به مهارت سخن گفتن می‌شود. این مهارت به تدریج و با تکرار و تمرین تقویت می‌گردد.

ساختار موضوع درس

ساختار موضوع درس سوم و چهارم آشنایی با معادل دو صیغه سوم شخص مفرد و اول شخص جمع (لغائب، للغائبه و متکلم مع الغیر) است. برای اینکه دانش‌آموز تکلیف خود را بداند، در جدول معلوم شده است که سایر صیغه‌ها در کدام درس‌ها آموزش داده می‌شود.

کَنْزُ الْحِكْمَةِ

دانش‌آموز سخنانی حکیمانه از پیامبر اسلام ﷺ و حضرت علی علیه السلام می‌خواند که همگی

درباره «علم» است. در اینجا در ضمن آموزش مهارت زبانی، اهداف برنامه درسی ملی اجرا می‌شود. دانش‌آموز همان‌طور که از نامش پیداست آموزنده دانش است و در این حکمت‌ها جایگاه علم با استفاده از سخن بزرگان دین تبیین شده است.

پژوهش

پژوهش مطابق با توانایی دانش‌آموز تنظیم شده است. روش‌های ارزشیابی و وسایل کمک آموزشی این درس با درس قبلی یکسان است.

دانش‌افزایی برای دبیر (نه برای دانش‌آموز)

- ۱- «آتی - یأتي» و «جاء - یجی» به یک معنا هستند.
- ۲- «إحدى» مؤنث «أحد» است.
- ۳- «أشد» ادغام «أشدد» بر وزن «أفعل» به معنای «شدیدتر، شدیدترین» است.
- ۴- «جیران» جمع «جار» و واژه‌ای عربی است و با نام دخترانه «جیران» فرق دارد. جیران ترکی و به معنای آهو است.
- ۵- حبیب، خلیل و صَديق به معنای دوست هستند. امروزه واژه صَديق به معنای دوست (رفیق) به کار می‌رود. واژه حبیب نیز جنبه عاطفی دارد. خلیل لقب حضرت ابراهیم علیه السلام است.
- ۶- «دَمْع» به معنای «اشک» و جمع آن «دُموع» و «أدْمُع» است. هرچند «دَمْع» و «عَبْرَة» مترادف‌اند؛ اما «عَبْرَة» اشکی است که در چشم مانده و نریخته است. جمع «عَبْرَة» نیز «عَبَرَات» است.
- ۷- «زَمیل» به این معانی به کار می‌رود: هم شاگردی، همکار، هم دوره‌ای
- ۸- نام «صَفورا» هم ریشه با «عُصفور» و به معنای «گنجشک» است. عصفور عربی و صفورا عبری است.
- ۹- مصباح و سراج مترادف‌اند.
- ۱۰- «زَرَّافَة» در عربی بدون تشدید راء است، ولی در فارسی «زَرَّافه» گفته می‌شود. زَرَّافَة به صورت زُرَّافَة نیز صحیح است. نام پارسی آن شتر گاوپلنگ بوده است.

۱۱- یَمین، مِیْمَنَة و یُمنی به معنای «راست» هستند.^۱

۱۲- «موسی» یا «موشی» ترکیب (مو: آب + شا: درخت) است. آسیه همسر فرعون، زمانی که چشمش به سبد زیبای روی رود نیل می‌افتد فریاد می‌زند «مو شا مو شا»، یعنی «آب درخت آب درخت» و سربازان متوجه می‌شوند و سبد زیبای شناور روی آب را که ظاهراً به شاخه آویزان درختی گیر کرده بود، از آب بیرون می‌آورند. نام موسی برگرفته از فریاد آسیه (موشا) است.

۱۳- «عَصا» به معنای چوبدستی مؤنث مجازی است. به همین دلیل در قرآن آمده است: ﴿مَا تِلْكَ يَمِينُكَ يَا مُوسَى﴾ و با اسم اشاره مؤنث تِلْكَ اشاره شده است. مثنای آن «عَصَوَان»، جمع قَلْت «أَعْصِي» و جمع کثرت «عُصِي» است.

۱- نام بنیامین (بن+یامین) به معنای «پسر دست راست» ریشه عبری دارد. یامین در بنیامین همان یَمین در عربی است.

اهداف رفتاری: دانش‌آموز در پایان این بخش باید بتواند:

- ۱- معنای ۲۳ کلمه جدید این درس را از عربی به فارسی بیان کند.
- ۲- متن درس را درست قرائت و ترجمه کند.
- ۳- به هنگام ضرورت به حکمت‌های درس، استشهاد کند.
- ۴- معادل فعل مضارع دوم شخص جمع (للمخاطبین، للمخاطبات، للمخاطبین و للمخاطباتین) را در عربی بشناسد و آن را در جمله با توجه به قرائن درست ترجمه کند.
- ۵- بتواند به پرسش‌های دوستش به زبان عربی پاسخ دهد، همچنین از دوستش به زبان عربی سؤال کند.^۱

فرایند آموزش

متن درس، ماجرای مسافرت به عتبات^۲ است. هر سال چندین میلیون ایرانی رهسپار عتبات عالیات می‌شوند و همین نشان‌دهنده اهمیت این درس است. در مسافرت به عتبات اتفاقات بسیاری روی می‌دهد. شرح همه اتفاقات مسافرت عتبات کاری انجام نشدنی است. از آنجا که گفت‌وگو با پزشک، یکی از موضوعات مناسب در مکالمات است؛ لذا در انتهای متن درس گفت و گویی با پزشک تنظیم شده است.

همانگی در ترجمه چند جمله:

ما بِكَ يا سَيِّدَةَ فَاطِمَةَ؟ تو را چه می‌شود (تو را چه شده؟) خانم فاطمه؟^۳
 كَمْ عُمْرُكَ؟ چند سالت است؟ چند سال داری؟ چند ساله هستی؟
 كيف الاستفاده منها؟ چگونه از آن استفاده کنیم؟ این جمله عمداً به این صورت آمده تا از جمله «كيف أَسْتَفِيدُ منها؟»، «كيف أَسْتَعْمِلُها؟» پرهیز شود. در حقیقت، آموزش قدری تسهیل شده است.

۱- سؤال و جواب صرفاً در حد گفت‌وگوی موجود در تمرین‌ها است.

۲- عَتَبَات جمع عَتَبَة به معنای آستانه‌هاست. (عَتَبَة: آستانه در)

۱- ما بِكَ؟ همان است که در عامیانه فارسی «چته؟» در عامیانه حجازی «ایش فیک؟» در عامیانه شامی «شو بَک؟» و در عامیانه

عراق «ایش بیک؟» گفته می‌شود.

آموزش تصویری قواعد

دانش آموز جمله‌های مصوّر را می‌خواند و با توجّه به تصویر و با راهنمایی معلّم ترجمه می‌کند. معلّم همچون درس قبل، قاعده درس را با استفاده از کادر رنگی توضیح می‌دهد و دانش‌آموزان را به حروف رنگی در فعل‌های تفعّلون، تفعّلن و تفعّلان ارجاع می‌دهد.

دانش‌آموز با شیوه اکتشافی با معادل فعل مضارع دوم شخص جمع فارسی در زبان عربی آشنا می‌شود. فهمیدن مطالب این بخش، بسیار آسان است به ویژه اینکه در آموزش فعل مضارع بومی‌سازی شده است و سبک قدیمی یفعل، یفعلان، یفعلون، تفعّل، تفعّلان، یفعّلن، تفعّلن... کنار نهاده شده است. این سبک بسیار آسان است. دانش‌آموز صرف فعل فارسی را می‌داند حالا به کمک آنچه می‌داند، آنچه را نمی‌داند می‌آموزد. اما با اینکه فهم مطالب آموزشی این بخش آسان است، اما نباید توقّع داشته باشیم که فراگیر به سرعت مطلب را بیاموزد. یادگیری در سایه تمرین و تکرار و تلاش به دست می‌آید.

بدانیم

در یک جدول، فعل‌های ماضی را که دانش‌آموز در پایه هفتم خوانده در کنار فعل‌های جدید مضارع می‌خواند. آموخته‌های قبلی در کنار آموزش جدید برای مقایسه قرار می‌گیرد. باز هم هدف آشنایی دانش‌آموز است. او باید فعل‌ها را بشناسد تا بتواند در جمله و به کمک قرائن درست ترجمه کند و هدف مؤلفان این نیست که دانش‌آموز بتواند فعلی را از ماضی للمخاطبة به صیغه معادل آن در مضارع تبدیل کند.

فَنّ ترجمه

پیش از این، دانش‌آموز با کلمه پرسشی «لماذا» آشنا شده است. در اینجا رسماً آموزش پرسش و پاسخ با این کلمه آغاز شده است. او می‌آموزد برای پاسخ به «لماذا» یا «لِأَنَّ» یا «لِ» شروع کند. این بخش در درک مطلب به دانش‌آموز کمک اساسی می‌کند.

پرسش شفاهی از یک دانش‌آموز مستعد می‌تواند در تفهیم موضوع این بخش از درس تأثیرگذار باشد؛ مثال:

لِمَاذَا أَنْتَ هُنَا أَمَامَ الطَّلَابِ؟ لِلتَّمْرِينِ.

لِمَاذَا تَقْرَأُ الْقُرْآنَ؟ لِفَهْمِ كَلَامِ اللَّهِ.

لِمَاذَا تَذْهَبُ إِلَى الْمَسْجِدِ؟ لِلْعِبَادَةِ.

تمرین‌ها

تمرین اول: هدف، تقویت توانایی دانش‌آموز در درک مطلب است. از فراگیر می‌خواهیم هر جمله را بخواند و ترجمه کند. این کار، نمره شفاهی او را تشکیل می‌دهد.

تمرین دوم: هدف، تقویت مهارت زبانی خواندن و ترجمه است. تصویر به خواننده کمک می‌کند تا درست ترجمه کند. این تمرین و تمرینات مشابه در عین حال که مهارت قرائت و ترجمه را تقویت می‌کند غیرمستقیم، مهارت نحوه سخن گفتن را آموزش می‌دهد.

تمرین سوم: هدف، تقویت مهارت قرائت و ترجمه است. دانش‌آموز باید بتواند فعل مضارع را در جمله تشخیص دهد.

تمرین چهارم: هدف، تشخیص فعل مضارع درست است. هرچند تبدیل و ساختن ساخت‌های مختلف فعل مطلوب ما نیست؛ اما توانایی تشخیص و ترجمه درست فعل مد نظر است.

تمرین پنجم: هدف، تقویت قدرت ترجمه افعال ماضی و مضارع است. همان‌طور که قبلاً یادآوری شد در امتحان از طرح سؤال شبیه به این تمرین خودداری شود. این تمرین صرفاً برای تقویت دانش‌آموز است. ترجمه فعل باید در جمله و به کمک قرائن صورت گیرد.

تمرین ششم: هدف این تمرین تقویت ذخیره واژگانی دانش‌آموز است. از آنجا که ترجمه از فارسی به عربی از اهداف کتاب نیست؛ لذا شانزده پاسخ روبه روی دانش‌آموز قرار دارد.

دانش‌آموزان به حلّ جدول رمزدار علاقه‌مندند. با استفاده از این موضوع، به منظور تقویت واژه‌شناسی این تمرین در بیشتر کتاب طراحی شده است. رمز جدول «حب الوطن من الإيمان». از پیامبر اسلام ﷺ است.

تمرین هفتم: هدف، تقویت مهارت سخن گفتن است. در دروس قبلی نیز یادآوری شد از آنجا که پاسخگویی شفاهی نیاز به سرعت عمل دارد، نباید از دانش‌آموز بخواهیم ظرایف صرفی و نحوی را رعایت کند.

در این بخش تا پایان کتاب باید با فراگیر مدارا کرد. او کم‌کم و در سایه حمایت و تشویق معلّم

می‌تواند این مهارت ارزشمند را حاصل کند.

ساختار موضوع درس

ساختار موضوع درس ششم، آشنایی با معادل فعل مضارع صیغه دوم شخص جمع (للمخاطبین، للمخاطبات، للمخاطبین و للمخاطبتین) است. برای اینکه دانش‌آموز تکلیف خود را بداند در جدول معلوم شده است که سایر ساخت‌ها در کدام درس‌ها آموزش داده می‌شود.

نورالسماء

دانش‌آموز آیاتی چند از کلام‌الله مجید را مطابق با ساختارهای خوانده شده تلاوت و ترجمه می‌کند. آیات نوشته شده در کتاب عربی هفتم و هشتم، مطابق با ساختارها و کلمات خوانده شده هستند.

ارزشیابی

از دو یا سه دانش‌آموز می‌خواهیم که چند کار را انجام دهند. یکی دیگر از دانش‌آموزان خطاب به آنها می‌گوید: دارید چه کاری انجام می‌دهید؛ مثال:
دو دانش‌آموز میز معلم را جابه‌جا می‌کنند. دانش‌آموز سوم خطاب به آنها می‌گوید:
أنتما تحملان المنضدة.
سه دانش‌آموز وارد کلاس می‌شوند و دانش‌آموز چهارم خطاب به آنها می‌گوید:
أنتم تدخلون الصف.

بسته آموزشی

می‌توان در این مورد پاورپوینت تهیه کرد، یا کلیپ‌های کوتاهی تهیه کرد و مفاهیم مطلوب را به کمک آنها بهتر آموزش داد. مثلاً از چند دانش‌آموز فیلمی پنج ثانیه‌ای گرفته می‌شود که در حال بازی فوتبال هستند و در پایان به مدت دو ثانیه این جمله ظاهر می‌شود: أنتم تلعبون كرة القدم.
وسایل کمک آموزشی این درس همانند درس قبلی است.

دانش‌افزایی برای دبیر (نه برای دانش‌آموز)

- ۱- «أَرْبَعُونَ» در حالت رفع و «أَرْبَعِينَ» در حالت نصب یا جر قرار دارد.^۱
- ۲- «حَافِلَةٌ» در گویش عامیانه حجازی «باص» و در گویش عراقی «مُنْشَاة» و در گویش مصری «أَتُوْبِيس» گفته می‌شود.
- ۳- «حَبَّ» قرص است و خود واژه «الْقُرْص» به معنای «لوح فشرده» یا همان «سی دی» است.
- ۴- «صُدَاع» سردرد است. اما «سرم درد می‌کند». می‌شود: «رَأْسِي يُؤْلِمُنِي». یا «أَشْعُرُ بِالصُّدَاع». در عربی عامیانه «راسی یوجعنی»^۲. گفته می‌شود که در عربی فصیح نیز فعل وَجَعَ یوجَع کاربرد دارد.
- ۵- «عِنْدَكَ»، «لَكَ» و «لَدَيْكَ» هر سه به معنای «داری» هستند.
- در زبان عربی با وجود این همه وسعت مصادر، مصدری معادل «داشتن» وجود ندارد.
- «مَا عِنْدَكَ»، «لَيْسَ لَدَيْكَ» به معنای «نداری» است. «كَانَ عِنْدَكَ» یعنی «داشتی».
- در گویش حجازی و چند کشور دیگر «فی» تقریباً به همین معنا به کار می‌رود.
- مثلاً «فی فُلُوس؟» یعنی «هَلْ عِنْدَكَ نَقُود؟» پول داری؟
- ۶- «سُكَّر» در عربی به معنای «قند» و «شکر» است.^۳
- ۷- «مَسَاء» زمان میان ظهر تا مغرب (بعد از ظهر)؛ غروب؛ شبانگاه.
- أَتَيْتُهُ مَسَاءً أُمْس: دیروز غروب نزد او آمدم.
- ۸- «وَصَفَّ» علاوه بر معنای «وصف کرد» به معنای «تجویز کرد، نسخه نوشت» است و واژه‌های «وَصَفَّة» و «مُسْتَوْصَف» از همین ریشه‌اند.
- ۹- «قَافِلَةٌ» در زبان عامیانه «حَمَلَةٌ» گفته می‌شود. همچنین «مَدِيرُ الْقَافِلَةِ» را «حَمَلْدَار» می‌گویند که اصطلاحی عربی-فارسی است. (حملة: دارای ریشه عربی + دار: بن مضارع داشتن، دارای ریشه فارسی)

۱- در محاورات عامیانه به این قاعده توجه نمی‌شود و فقط «أَرْبَعِينَ» گفته می‌شود.

۲- در گویش جنوب عراق و در گویش هم میهنان عرب خوزستان و نیز کویت یوجعنی را یويعنی تلفظ می‌کنند. در بسیاری از کلمات حرف جیم تبدیل به «ی» می‌شود. شبیه این دگرگونی حتی در زبان‌های اروپایی نیز مشاهده شده است. مانند: یوسف و جوزف و یوزپ و جوزف/ بنیامین و بنجامین/ جان و یان و یوهان/ جاکوب و یاقوب (یعقوب)

۳- پزشک از بیمار به عامیانه سؤال می‌کند: «فی سُكَّر؟» یعنی «بیماری قند داری؟»

سُكَّر در عربی و sugar در انگلیسی، şeker در ترکی استانبولی، zuchero (زُکُرو) در ایتالیایی، caxap (ساخر) در روسی-シユガ (شو گا) در ژاپنی، socker (سُ کِر) در سوئدی، sucre (سُویْکُغ) در فرانسه، sokeri (سُ کِری) در فنلاندی، cukier (سُ کِرا) در لهستانی، sucker (سُکُر) در نروژی، suiker (سا کِغ) در هلندی، Zucker (سُ ک) در آلمانی، α γ α η ζ (زاخاری) در یونانی، sheqer (ش کِی یر) در آلبانیایی و ... همگی برگرفته از واژه فارسی شکر هستند.

اهداف رفتاری: دانش‌آموز در پایان این درس باید بتواند:

- ۱- معنای ۲۲ کلمه جدید این درس را از عربی به فارسی بیان کند.
- ۲- متن درس را درست قرائت و ترجمه کند.
- ۳- پیام درس را درک کند.^۱
- ۴- به هنگام ضرورت به حکمت‌های درس استشهاد کند.
- ۵- معادل فعل مضارع دوم شخص جمع (للمخاطبین، للمخاطبات، للمخاطبین و للمخاطبتین) را در عربی بشناسد و آن را در جمله با توجه به قرائن درست ترجمه کند.

فرایند آموزش

متن درس داستان زیبایی است که مناسب سن دانش‌آموزان است. در درون داستان گفت‌وگوهایی رد و بدل می‌شود که می‌توان در مکالمه از آنها الهام گرفت.

هماهنگی در ترجمه چند جمله:

لَا تَقْدِرُ عَلَى الدِّفَاعِ. نمی‌توانیم دفاع کنیم. قادر به دفاع نیستیم.

مَا هُوَ الْحَلُّ؟ : راه حل چیست؟

عَلَيَّ بِالتَّفَكُّرِ: باید فکر کنم.

فَسَأَلْتُهُ: پس از او پرسید.

آموزش تصویری قواعد

دانش‌آموز جمله‌های مصور را می‌خواند و مانند دروس قبلی با توجه به تصویر و با راهنمایی معلم ترجمه می‌کند. معلم قاعده درس را با استفاده از کادر رنگی توضیح می‌دهد و دانش‌آموزان را به حروف رنگی در فعل‌های تفعّلون، تفعّلن و تفعّلان ارجاع می‌دهد. معلم با روش اکتشافی تلاش می‌کند تا دانش‌آموز خودش بتواند نکات درس را کشف کند.

برای سادگی کار حروف مضارعه و شناسه‌ها رنگی شده‌اند. فهمیدن ساختار برای دانش‌آموز

۱- پیام درس همان تیتَر درس است که برگرفته از آیه قرآن است: ﴿أَلَمْ تَكُنْ أَرْضَ اللَّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا﴾: یعنی دعوت به

مهاجرت. پیام‌های دیگری نیز در داستان نهفته است که دانش‌آموزان می‌توانند از داستان نتیجه بگیرند.

آسان است؛ امّا حفظ و به‌خاطر سپردن کاری دشوار است و نیازمند تکرار و تمرین است. یادگیری در خلال تمرین بسیار به دست می‌آید.

بدانیم

قبلاً دانش‌آموز با کلمهٔ پرسشی «مَتَى» به عنوان یک واژهٔ جدید آشنا شده است و کلماتی را نیز که معنای زمان دارند شناخته است؛ در اینجا فقط مطالب پراکنده، کنار هم چیده شده است و مطالب این بخش جدید نیست. معلّم می‌تواند برای اینکه این مطلب در ذهن دانش‌آموز تثبیت شود، برای تفهیم بهتر کلمهٔ پرسشی مَتَى را با یک دانش‌آموز در قالب سؤال و جواب شفاهی تمرین کند و از او بپرسد و دانش‌آموز پاسخ دهد؛ مثال:

متی ترجع إلى البيت؟ في الساعة الثانية. (بعد الظهر، في المساء ...)

فَنَ ترجمه

در جمله‌های فعلیّه که فاعل اسم ظاهر است؛ فعل به صورت مفرد می‌آید؛ مثال:

رَجَعَ الأولادُ إِلَى صُفُوفِهِمْ.

در جملهٔ بالا «رَجَعَ» فعل مفرد است و الأولاد فاعل اسم ظاهر؛ لذا فعل به صورت «رَجَعُوا» به کار نرفته است.

تمرین‌ها

حلّ تمرینات در کلّ کتاب بر عهدهٔ دانش‌آموز است و معلّم نقش مصحّح و راهنما دارد.

تمرین اوّل: هدف، تقویت توانایی دانش‌آموز در درک مطلب است. از فراگیر می‌خواهیم هر جمله را بخواند و ترجمه کند. معلّم بر قرائت و ترجمهٔ او نظارت و او را ارشاد می‌کند.

درک مطلب در یادگیری هر زبانی، نقشی مهم را ایفا می‌کند.

تمرین دوم: هدف، تقویت مهارت زبانی خواندن و ترجمه است. هر چهار تمرین از آیات کلام الله مجید برگزیده شده تا دانش‌آموز بتواند آموخته‌هایش را عملاً در ترجمهٔ آیات قرآن به کار گیرد.

تمرین سوم: هدف، تقویت مهارت روخوانی و ترجمه است. دانش‌آموز باید بتواند فعل مضارع

را نیز در جمله تشخیص دهد. در این تمرین دانش‌آموز با ساختارهایی که تاکنون آموزش داده شده است بار دیگر آشنا می‌شود.

تمرین چهارم: هدف، تقویت قدرت ترجمهٔ افعال ماضی و مضارع است. در امتحان از طرح سؤال شبیه به این تمرین خودداری شود. این تمرین صرفاً برای تقویت دانش‌آموز است. ترجمهٔ فعل باید در جمله و به کمک قرائن صورت گیرد. این تمرین فقط برای کار در کلاس طراحی شده است.

تمرین پنجم: هدف این تمرین، تقویت اندوختهٔ واژگانی دانش‌آموز است. از آنجا که ترجمه از فارسی به عربی از اهداف کتاب نیست؛ لذا بیست و سه پاسخ روبه روی دانش‌آموز قرار دارد. دانش‌آموزان حلّ جدول رمزدار را دوست دارند. رمز جدول «إذا ملك الأراذل هلك الأفاضل». از حضرت علی عليه السلام است. این تمرین، دست مؤلف را باز می‌گذارد تا کلماتی را که کمتر در تمرینات به کار رفته است در آن بگنجاند.

ساختار موضوع درس

ساختار موضوع درس هفتم، آشنایی با معادل فعل مضارع صیغهٔ دوم شخص جمع (للمخاطبين، للمخاطبات، للمخاطبين و للمخاطبتين) است. در حقیقت درس ششم و هفتم، در زمینهٔ آموزش ساختار یک هدف دارند و درس هفتم موجب تثبیت آموخته‌های درس ششم می‌شود.

کَنْزُ الْحِكْمَةِ

سخنان حکیمانه از پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و حضرت علی عليه السلام زینت بخش انتهای درس می‌باشد. سعی شده است تا حکمت‌های به کار رفته در عین حال که از نظر ساختاری دقیقاً مطابق با اهداف آموزشی کتاب هستند، از نظر مفهومی به روز و برای دانش‌آموز قابل فهم باشد.

روش نمایشی برای آموزش ساختار درس هفتم

روش نمایشی شیوه‌ای مناسب برای آموزش ساختار این درس است. دو یا سه دانش‌آموز کاری را انجام می‌دهند و دانش‌آموز گوینده، جملهٔ مربوط به عمل آنها را بیان می‌کند؛ مثال:

دو دانش‌آموز از کلاس خارج می‌شوند.

معلم خطاب به آنها می‌گوید: أنتما تخرجان من الصف.

همین دو دانش آموز بر می گردند و معلّم می گوید: أنتما تدخلان الصف.
می توان این کار را با فعل های گوناگونی انجام داد به شرط اینکه مقدمات آن از قبل فراهم شود. مثلاً:

أنتم تصنعون سيارة جميلة.

اما لازم است یک اتومبیل ساخته شده در کارگاه مدرسه را سر کلاس بیاورند و چند نفر در حالت نمادین وانمود کنند که در حال ساختن این وسیله اند.
مثال های دیگر: أنتم تضحكون، أنتم تجلسون، أنتم تكتبون ...
شیوه های ارزشیابی و بسته آموزشی در درس هفتم همان مواردی است که در درس ششم ذکر شد.

دانش افزایی برای دبیر (نه برای دانش آموز)

- ۱- «إِضَاعَة» مصدر باب إفعال است. أَضَاعَ - يُضِيعُ - إِضَاعَة.
- ۲- «جَلَبَ»، یعنی «آورد» و با «أَحْضَرَ» و «جَاءَ بِ» مترادف است.^۱
- ۳- «حَمَامَة» واحد «حَمَام» برای مذکر و مؤنث و جمع آن حَمَائِم است.
- ۴- «رَزَّ» و «أُرَزَّ» هر دو به معنای «برنج» هستند.^۲
- ۵- «ضَحِكَ»؛ یعنی «خندید» و «ضَحِكَ بِهِ وَ مِنْهُ وَ عَلَيْهِ»؛ یعنی او را ریشخند کرد.
- ۶- جمع «طَائِر» می شود «طَائِر» و «طُيُور»
- ۷- «كُرَّةُ الْمِنْصَدَة» به صورت «كُرَّةُ الطَّاولَة» نیز گفته می شود.
- ۸- جمع «مجنون»، «مجانین» است. عرب تصوّر می کرده کسی که دیوانه است جن در بدن او رفته است، لذا او را «مجنون»؛ یعنی «جن زده» نامیده است. ایرانیان نیز فرد روانی را به گمان اینکه «دیو» در پیکر او جای گرفته است «دیوانه» نام نهاده اند.
- ۹- مضارع «يَيْتَسُ» می شود «يَيْتَسُ» و «يَيْأَسُ».
- ۱۰- «ما هو الحل؟» یا «مَا الْحَلُّ؟» به یک معناست.^۳

۱- در گویش عامیانه عربی «جاب» به کار می رود. (جاب: آورد - یجیب یا ایجیب: می آورد) مثال از گویش حجازی: جیب لی مویه.

یعنی برایم آب بیاور.

۲- در گویش محلی عراق «تَمَن» گفته می شود.

۳- در محاورات عامیانه به جای «ما هو الحل؟» گفته می شود:

«ایش نُسَوِی؟ (حجازی)؛ شُنُسَوِی؟ (عراق)، شو منساوی؟»

اهداف رفتاری: دانش‌آموز در پایان این بخش باید بتواند:

- ۱- معنای ۱۲ کلمه جدید این درس را از عربی به فارسی بیان کند.
- ۲- متن درس را درست قرائت و ترجمه کند.
- ۳- پیام درس را درک کند.^۱
- ۴- به هنگام ضرورت به حکمت‌های درس استشهاد کند.
- ۵- معادل فعل مضارع سوم شخص جمع (لِلْغَائِبِينَ، لِلْغَائِبَاتِ، لِلْغَائِبِينَ و لِلْغَائِبَاتِ) را در عربی بشناسد و آن را در جمله با توجّه به قرائن درست ترجمه کند.
- ۶- بتواند به پرسش‌های دوستش به زبان عربی پاسخ دهد، همچنین از دوستش به زبان عربی سؤال کند.^۲

فرایند آموزش

متن درس، داستان زیبایی است. همانند متن درس قبل در درون داستان گفت و گوهایی ردّ و بدل می‌شود که می‌توان در اینجا نیز در مکالمه از آنها استفاده کرد.

معمولاً داستان به نقل از بلدرچین نقل می‌شود. سَلَوٰی واحد آن سَلَوٰة واژه‌ای کم کاربرد است و اغلب دانش‌آموزان بلدرچین را نمی‌شناسند، ولی گنجشک شناخته شده است.

شاید گفته شود گنجشک بالای درخت لانه می‌کند نه در میان مزرعه. اما گنجشک انواع مختلفی دارد که شیوه‌های مختلفی برای زندگی دارند و اصولاً در داستان تخیلی که حیوانات و پرندگان سخن می‌گویند نباید مَثّه به خشخاش نهاد.

متن داستان به گونه ای است که شاید هیچ داستان دیگری چنین قابلیت برای آموزش ساختار فعل مضارع سوم شخص جمع (لِلْغَائِبِينَ، لِلْغَائِبَاتِ، لِلْغَائِبِينَ و لِلْغَائِبَاتِ) را نداشته باشد. گفت و گوهایی به کار رفته به اندازه کافی صیغه‌های معادل سوم شخص جمع دارد.

۱- پیام درس اعتماد به نفس است. باید به امید خدا بود و تکیه بر توانایی خود نمود و به امید دیگران ننشست.

۲- سؤال و جواب در حدّ گفت و گوی موجود در تمرینات است.

هماهنگی در ترجمه چند جمله

طَلَبَ المساعدة من جيرانه لجمع القمح. عَلَيْنَا بالفرار.

از همسایگانش خواست برای جمع کردن گندم به او کمک کنند. باید فرار کنیم.
علیکن بالمراقبة. إضاعة الفرصة غصة. باید مراقب باشید. از دست دادن فرصت غصه را به دنبال می‌آورد. (از دست دادن فرصت غصه دارد. (موجب غصه است.) از آنجا که در جمله «إضاعة الفرصة غصة» نوعی سجع وجود دارد؛ قطعاً در ترجمه فارسی این سجع از بین می‌رود و در ترجمه ناچاریم کلمه یا کلماتی را اضافه کنیم.
سأبدأ بجمع القمح بنفسي غداً. فردا خودم شروع به جمع آوری گندم خواهم کرد.

آموزش تصویری قواعد

مانند شیوه درس قبل، دانش‌آموز جمله‌های مصور را می‌خواند و با توجه به تصویر و با راهنمایی معلم ترجمه می‌کند. معلم قاعده درس را با استفاده از کادر رنگی توضیح می‌دهد و دانش‌آموزان را به حروف رنگی در فعل‌های یفعلون، یفعلن، یفعلان و تفعلان ارجاع می‌دهد. معلم همچنان با روش اکتشافی تلاش می‌کند تا دانش‌آموز خودش بتواند نکات درس را کشف کند. نقش معلم در اینجا نقش راهنما و اصلاح کننده است.

بدانیم

در جدول درس هشتم در کنار فعل مضارع فعل ماضی نیز برای تثبیت آموخته‌ها و برای یادآوری تکرار شده است. توجه به حرف رنگی در یادگیری فعل ماضی و مضارع نقش ارزنده‌ای دارد.

فن ترجمه

صيغهُ للمخاطَبَيْنِ و للمخاطَبَتَيْنِ و صيغهُ للغائبَيْنِ مانند هم هستند. در این بخش از درس، نحوه تشخیص این دو فعل از همدیگر توضیح داده شده است.

تمرین‌ها

تمرین اول: هدف این تمرین، تقویت توانایی درک مطلب است. از فراگیر می‌خواهیم هر جمله را بخواند و ترجمه کند. حل همه تمرین‌ها بر عهده دانش‌آموز است و معلم فقط نظارت می‌کند.

تمرین دوم: هدف، تقویت مهارت زبانی خواندن و ترجمه است. دانش‌آموز باید بتواند فعل مضارع را نیز در جمله تشخیص دهد.

تمرین سوم: هدف، تقویت مهارت روخوانی و ترجمه است. تصویر علاوه بر تلطیف کتاب، یاری رسان دانش‌آموز در ترجمه عبارت‌هاست.

تمرین چهارم: هدف، تشخیص فعل مضارع درست است. تبدیل و ساخت صیغه‌های گوناگون فعل مطلوب ما نیست؛ اما توانایی تشخیص فعل درست در جمله و با توجه به قرائن مد نظر است.

تمرین پنجم: هدف، تقویت قدرت ترجمه افعال ماضی و مضارع است. این تمرین برای تقویت شناخت و ترجمه فعل طراح شده است.

تمرین ششم: هدف، تقویت مهارت سخن گفتن است. این تمرین، کلاس درس را شاداب و پرتحرک می‌کند. دانش‌آموزان برای شرکت در این فعالیت داوطلب می‌شوند.

تمرین هفتم: هدف این تمرین، تقویت اندوخته واژگانی دانش‌آموز است. از آنجا که ترجمه از فارسی به عربی از اهداف کتاب نیست؛ لذا بیست و دو پاسخ، روبه‌روی دانش‌آموز قرار دارد. رمز جدول «سکوت اللسان سلامة الإنسان». از حضرت محمد ﷺ است. این تمرین، دست مؤلف را باز می‌گذارد تا کلماتی را که کمتر در تمرینات به کار رفته است در آن بگنجاند.

ساختار موضوع درس

ساختار موضوع درس هشتم، آشنایی با معادل فعل مضارع صیغه دوم شخص جمع (للتائبين، للتائبات، للتائبين و للتائبين) است. مجدداً در درس نهم ساختار درس هشتم آموزش داده می‌شود.

نور السماء

آیات برگزیده دقیقاً مطابق با واژگان و ساختار خوانده شده است. دانش‌آموز با ترجمه آیات

قرآن احساس شادی و اعتماد می‌کند. او به تدریج حس می‌کند با خواندن درس عربی می‌تواند با قرآن و متون دینی انس بگیرد.

ارزشیابی و بسته آموزشی

توصیه‌هایی که در دروس پیشین گفته شد در این درس نیز مصداق دارد.

دانش افزایی برای دبیر (نه برای دانش‌آموز)

- ۱- جمع «عُش» می‌شود: أعشاش؛ اما وزن‌های غیر معروف عُشوش، عِشاش و عِشْشَة نیز به کار رفته است. اگر لانه پرنده‌گان در کوه، شکاف دیوار و مانند آن باشد؛ وَكْر و وَكْن و اگر در میان زمین باشد أَفْحُوص و أُدْحِي نامیده می‌شود.
- ۲- «فَرَخ» و «صُوص» جمع آن «صیصان» مترادف‌اند. جمع فَرَخ غیر از فِرَاح به صورت أَفْراخ، أَفْرُخ و فُرُوخ نیز به کار رفته است.
- ۳- «قَمَح»، «حِنْطَة» و «بُر» مترادف‌اند.
- ۴- «نَهار» به معنای «روز هنگام» است، اما «یوم» مطلق روز است؛ مانند: یومُ السَّبْت.
- کلمه «ناهار» ربطی به «نَهار» ندارد و فارسی است و نباید بدون الف نوشته شود.
- ۵- جمع «مَائِدَة»، «مَوَائِد» است. مائِدَة به معنای سفره‌ای است که بر روی آن غذا چیده شده است. اما «سُفْرَة» شاید خالی از غذا باشد.

اهداف رفتاری: دانش‌آموز در پایان این درس باید بتواند:

- ۱- معنای بیست و شش کلمه جدید این درس را از عربی به فارسی بداند.
- ۲- متن درس را درست قرائت و ترجمه کند.
- ۳- پیام درس را درک کند.^۱
- ۴- به هنگام ضرورت به حکمت‌های درس استشهاد کند.
- ۵- معادل فعل مضارع سوم شخص جمع (للغائبین، للغائبات، للغائبین و للغائباتین) را در عربی بشناسد و آن را در جمله با توجه به قرائن درست ترجمه کند.
- ۶- بتواند به پرسش‌های دوستش به زبان عربی پاسخ دهد، همچنین از دوستش به زبان عربی سؤال کند.^۲

فرایند آموزش

متن درس، ماجرای سفر دانش‌آموزان یک مدرسه است. در کتاب سعی شده است تا تعادل جنسیتی برقرار شود. در درس مهنتك في المستقبل شخصیت‌ها پسر بودند. در این درس شخصیت‌ها دخترند.

یکی از دلایلی که مؤلفان از متون مکالمه استفاده کرده‌اند این است که علاوه بر اینکه مورد استقبال معلم و دانش‌آموز است دست مؤلف در این قسمت باز است و می‌تواند با تغییر عبارات به راحتی اهداف آموزشی کتاب را پوشش دهد. کم و زیاد کردن پرسش‌ها لطمه‌ای به مفهوم نمی‌زند زیرا تقریباً هر سؤال و جوابی مستقل است؛ اما در داستان چنین امتیازی برای مؤلف کمتر وجود دارد.

هماهنگی در ترجمه چند جمله

عليكُ بمراعاة بعض الأمور. باید چند نکته را رعایت کنید.
فَرِحَ الجميع لهذه السفارة. همه به خاطر این سفر خوشحال شدند.

۱- پیام درس را می‌توان آیه ﴿سَيُروا في الأرض﴾ دانست.

۲- سؤال و جواب در حد گفت و گوی موجود در تمرین‌های درس است.

آموزش تصویری قواعد

معلم قاعده درس را پس از قرائت و ترجمه جمله‌های مصور توسط دانش‌آموزان با استفاده از کادر رنگی شرح می‌دهد و دانش‌آموزان را به حروف رنگی در فعل‌های یفعلون، یفعلن، یفعلان و تفعلان ارجاع می‌دهد. معلم همچنان با روش اکتشافی سعی می‌کند تا دانش‌آموز خودش بتواند نکات درس را کشف کند.

اگر در برخی موارد، دانش‌آموز نتواند حق مطلب را ادا کند، معلم سؤال می‌کند تا روش اکتشافی اجرا شود و در صورتی که به مقصود نرسد، توضیحات لازم را به اطلاع دانش‌آموزانش خواهد رساند.

بدانیم

همانند کلمات پرسشی قبلی دانش‌آموز با کلمه «کیف» نیز پیش از این آشنا شده بود. در این قسمت، فقط یک جمع بندی صورت گرفته است و در حقیقت مطلب جدیدی آموزش داده نمی‌شود. در اینجا هدف آموزش «حال» یا همان «قید حالت» فارسی نیست.

فن ترجمه

دانش‌آموز تاکنون چند بار با کلماتی مانند عنده و له آشنا شده است. در اینجا نیز مانند مطلب بالا نکته جدیدی آموزش داده نمی‌شود و باری به آموزش کتاب تحمیل نشده است. چنین کلماتی پرکاربردند و در اینجا یک دسته‌بندی مرتب برای فهم بهتر صورت گرفته است.

معادل فعل «دارم» در عربی می‌شود «عندي، لي، لَدَيَّ»^۱
نظر به پرکاربرد بودن این ساختار آشنایی رسمی با بحث آن برای دانش‌آموز لازم است.

تمرین‌ها

قرائت، ترجمه و حل تمرین‌های درس‌های کتاب برعهده دانش‌آموز است و معلم نقش راهنمایی و نظارت را برعهده دارد.

۱- در گویش حجازی به جای «هل عندك خَبْرٌ؟» گفته می‌شود: «فی خَبْرٌ؟» در اینجا حرف «فی» معادل داشتن است. «هائی» نیز

«نداشت» است.

تمرین اول: هدف این تمرین همچنان تقویت توانایی درک مطلب است. از دانش‌آموز می‌خواهیم هر جمله را بخواند و ترجمه کند. این بار خواسته شده تا دانش‌آموز پاسخ کوتاه دهد. این شیوه طراحى قدری دشوار است و پیشنهاد می‌شود به تشخیص معلّم اگر طرح چنین سؤالى در امتحان موجب می‌شود دانش‌آموز دچار مشکل شود، از آن صرف‌نظر شود و سؤالات صحیح و غلط یا دو گزینه‌ای طراحی گردد.

تمرین دوم: هدف، تقویت مهارت روخوانی و ترجمه است. تصویر علاوه بر زیبایی نقش آسان‌سازی نیز دارد.

تمرین سوم: هدف، تقویت مهارت زبانی خواندن و ترجمه است. دانش‌آموز باید بتواند فعل مضارع را نیز در جمله تشخیص دهد.

تمرین چهارم: هدف، تقویت اندوخته واژگانی دانش‌آموز است. این تمرین باید شفافاً در کلاس ترجمه شود تا دانش‌آموز به بهانه آن با کلمات بیشتری آشنا شود. اصولاً تکرار در ترجمه جمله‌ها موجب می‌گردد تا فراگیر بهتر بیاموزد.

تمرین پنجم: هدف، تقویت مهارت سخن گفتن است. این تمرین، کلاس درس را شاداب و پرتحرک می‌کند. دانش‌آموزان برای شرکت در این فعالیت داوطلب می‌شوند.

تمرین ششم: مانند تمرین چهارم، هدف این تمرین نیز تقویت اندوخته واژگانی دانش‌آموز است؛ اما شیوه کار فرق دارد. این بار از تصاویر استفاده شده است. این کار هرچند حجم درس را زیاد نشان می‌دهد؛ اما کتاب را بسیار زیبا می‌کند و دانش‌آموزان به حلّ چنین تمرینی علاقه‌مندند.

تمرین هفتم: هدف این تمرین، نیز مانند تمرین چهارم و ششم مجدداً تقویت اندوخته واژگانی دانش‌آموز است. از آنجا که ترجمه از فارسی به عربی از اهداف کتاب نیست؛ لذا شانزده پاسخ روبه‌روی دانش‌آموز قرار دارد. رمز جدول «حسن الخلق نصف الدین». از حضرت محمد(ص) است. این تمرین دست مؤلف را باز می‌گذارد تا کلماتی را که کمتر در تمرینات به کار رفته است در آن بگنجاند.

پژوهش

هدف این پژوهش، یافتن نام حیواناتی که در قرآن آمده است موجب می‌شود حس کنجکاوی دانش‌آموز تحریک گردد و به بهانه این پژوهش به سراغ قرآن می‌رود و از بزرگ‌ترها سؤال می‌کند. از طرفی تهیّه این پژوهش دشوار نیست و از عهده دانش‌آموز متوسط بر می‌آید.

ساختار موضوع درس

ساختار موضوع درس هشتم و نهم آشنایی با معادل فعل مضارع صیغه دوم شخص جمع (لِلغَائِبِينَ، لِلغَائِبَاتِ، لِلغَائِبِينَ و لِلغَائِبَاتِ) است.

نور السَّما

آیات برگزیده مطابق با واژگان و ساختار کتاب است. در عربی هفتم، مؤلفان کمتر توانسته اند از آیات قرآن استفاده کنند، ولی در عربی هشتم تعداد آیات قرآن بسیار بیشتر است. دلیل این امر نیز واضح است؛ زیرا در پایه هشتم، دانش آموز یک سال درس عربی داشته است و با کلمات بسیار و چند ساختار آشنا شده است.

در این درس، آشنایی با فعل مضارع تکمیل می شود. به همین دلیل بخش «نظرة إلى الفعل المضارع» بعد از درس نهم طراحی شده است. شایسته است معلّم از چند دانش آموز بخواهد جمله های این بخش را بخوانند و قواعد فعل مضارع را جهت یادآوری تکرار کنند. مصوّر بودن این قسمت در فهم مطلب بسیار مؤثر است و جنبه زیبایی کار هدف ثانویه است. طراحی جدول بومی سازی شده است. دانش آموزان براساس ساختار زبان فارسی با زبان عربی آشنا می شوند.

ارزشیابی و بسته آموزشی

گزیده هایی که در دروس پیشین گفته شد در این درس نیز مصداق دارد.

دانش افزایی برای دبیر (نه برای دانش آموز)

۱- «يَمْ» کوتاه شده «يَمَّا» است. کلماتی مانند عَمَّ، لِمَ، مِمَّ در اصل عَنْ ما، لِمَا، مِنْ ما بوده اند که حرف الف در «ما» حذف شده است. هرگاه حرف جر بر سر ما ی استفاده می ه وارد شود؛ الف آن وجوباً حذف می شود؛ مثال: ﴿عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ﴾

۲- «زهر» به معنای «شکوفه» و «گُل»؛ اَمّا «وَرْد» به معنای «گُل» است.

۳- «ولی» معانی مختلفی دارد: دوست، یار، هم پیمان، مرشد، سرپرست یتیم، بارانِ پس از

باران

۴- «شای» در عربی بر گرفته از واژهٔ فارسی «چای» است.^۱

۵- «عِشاء» شام و «عِشاء» شب است. از این واژه «تَعَشَّى: شام خورد - يَتَعَشَّى - تَعَشَّى»

ساخته شده است.

۶- از کلمهٔ «عَدَاء» مانند «عِشاء» فعل ساخته شده است: «تَعَدَّى: ناهار خورد - يَتَعَدَّى

- تَعَدَّى» در مثل عربی «تَعَدَّ تَمَدَّ؛ تَعَشَّ تَمَشَّ»؛ یعنی: «ناهار بخور لم بده؛ شام بخور قدم بزن» این کلمات به کار رفته است.

۷- «فِرْشاة» علاوه بر «مسواک» به معنای «فرچه» نیز هست.

۸- «فُطور» و «إفطار» به معنای «صبحانه» اند. در عامیانهٔ عراق «رُیوق» با تبدیل قاف به

گاف و در لبنان «تَرْوِیقَة» با تبدیل قاف به همزه به جای «فُطور» گفته می‌شود. معمولاً در محاورات روزمره صبحانه را فُطور به ضمّ فاء تلفّظ می‌کنند؛ اَمّا فُطور به معنای صبحانه خوردن است.

۹- «مِنْشَقَّة» و «فوطَة» به معنای حوله (هوله) است.^۲

۱۰- «مَلایِس»، «ألبِسة»، «ثیاب، أثواب» و «أزیاء» تقریباً مترادف اند.

۱۱- «نَعَم» در عربی عامیانهٔ حجازی «أیوه» گفته می‌شود که برخی مخفّف «أی والله» و

برخی از ترکی استانبولی «إوت» می‌دانند.

۱۲- در عراق نیز «إی» یا «أی» به همین معناست.

نَعَم، أَجَل و بَلَى مترادف اند.

۱۳- «جَمیل» در محاورات «حَلو» گفته می‌شود که تلفّظ فصیح آن «حُلُو» است.

۱۴- «کِیف» برای پرسش از حالت و چگونگی به کار می‌رود. کاربردهای کیف عبارت است از:

کیف برای شرط به کار می‌رود؛ مثال: کیف تَفَعَّلْ أَفَعَّلْ. هرچه انجام دهی انجام می‌دهم.

کیف برای استفهام حقیقی است؛ مثال: کیف مصطفی؟ یعنی مصطفی چطور است؟

۱- «چای» نیز از لفظِ چینی 茶 (چا) گرفته شده است. واژهٔ tea (تی) نیز در آغاز (تای) بوده که به (تی) تبدیل شده است.

۲- در عراق «خاُولی» و «بَشکیر» نیز گفته می‌شود. خاُولی در اصل ترکی است. «خاو: پُرز + لی: پسوند دارندگی و اتّصاف: پُرز دار»

در ترکی استانبولی حرف خ را ه تلفّظ می‌کنند و خاُولی، هاُولی و هَوَله گفته شده است. پس هوله کلمه ای ترکی است و بی جهت با ح نوشته می‌شود. کلمات دارای حرف ح ریشهٔ عربی دارند و حتّی اگر ریشهٔ آنها زبانی مانند عبری هم باشد از طریق عربی وارد فارسی شده است.

«بَشکیر» نیز ریشهٔ فارسی دارد. (پیشگیر)

کیف برای استفهام غیر حقیقی و برای تعجب به کار می‌رود؛ مثال: ﴿کیف تکفرون بالله﴾ چگونه به خدا کافر می‌شوید؟

﴿کیف فعل ربُّک﴾، کیف جاء أخوک؟ کیف حال است که برخی مفعول مطلق هم گفته اند.^۱
۱۵- «دَهَبَ» در محاورات «راح» گفته می‌شود که در لغتنامه جزء کلمات فصیح به شمار آمده است.

۱۶- «سَما» مذکر و مؤنث است. هرچند طبق قاعده ظاهراً مذکر باید باشد؛ چون همزه ریشه کلمه است. (سَماو = سَما)

سَما به معنای سقف مذکر است؛ مانند: ﴿السَّما مُنْفَطِرٌ بِهِ﴾
سَما به معنای آسمان مؤنث است؛ مانند: ﴿إِذا السَّما انْفَطَرَتْ﴾ (معجم المذكر و المؤنث، دکتر محمد أحمد قاسم، دار العلم للملایین)

۱۷- «إِلَه» بدون الف نوشته می‌شود. در ابتدای نزول قرآن رسم الخطّ عربی دارای حروف کشیده (ا، و، ی) نبود؛ لذا کلماتی مانند رحمن، إسمعیل بی الف کشیده بودند. بعدها که برای آسان‌سازی خواندن، الف کشیده اضافه شد؛ بسیاری از کلمات اصلاح شد؛ اما کلمات معروفی مانند هَذَا، ذَلِكَ، إله و رحمن در بسم الله الرحمن الرحيم همچنان با رسم الخطّ قدیم نوشته شد.

۱- در لهجه عراقی «اشلون، شلون» و در حجازی «کیف» (kif) گفته می‌شود؛ مثال: کَیفَ حَالُک؟ در عراق: اِشْلَوْنُک؟ (مذکر) و اِشْلَوْنِج؟ (مؤنث)

در عربستان: کَیفَک؟ (مذکر) و کَیفِک؟ (مؤنث)

در مصر: اِزَیک؟ (مذکر) و اِزَیک؟ (مؤنث)

اهداف رفتاری: دانش‌آموز در پایان این درس باید بتواند:

- ۱- هشت کلمه جدید این درس را از عربی به فارسی معنا کند.
- ۲- متن درس را درست قرائت و ترجمه کند.
- ۳- پیام درس را درک کند.^۱
- ۴- به هنگام ضرورت به حکمت‌های درس استشهاد کند.
- ۵- عددهای ترتیبی یکم تا دوازدهم را از عربی به فارسی ترجمه کند. (تشخیص کاربرد مذکر و مؤنث مخصوصاً در اَوَّل و اَوَّلی از اهداف کتاب نیست.)

فرایند آموزش

متن درس گفت وگویی میان معلّم و دانش‌آموزان در کلاس است. در این گفت و گو چندین حکمت ارزشمند که در پایه هفتم آمده بود تکرار شده است. این تکرار به تثبیت آموخته‌ها و تبدیل به ملکه ذهن شدن کمک می‌کند. از طرفی انتهای کتاب درسی می‌باشد و خوب است متن درس پایانی ساده باشد.

هماهنگی در ترجمه چند جمله

هل تعرفون حکماً؟ آیا سخنان حکیمانه می‌دانید؟

من یدُکّر حدیثاً عن الاتحاد؟ چه کسی درباره اتحاد حدیثی به یاد می‌آورد؟ (توضیح اینکه فعل یتَدَكَّرُ در این جمله بهتر است؛ اما بنا به مصلحت آموزشی از فعل ثلاثی مجرّد استفاده شده است. این کار تا جایی که امکان داشته در کتاب رعایت شده است و برای اینکه بدآموزی نشود و دانش‌آموز تصوّر نکند که همه فعل‌های شبیه کَتَبَ - یَكْتُبُ، خَرَجَ - یَخْرُجُ، دَخَلَ - یَدْخُلُ هستند؛ گاهی فعل‌هایی مانند اُجَابَ، اِشْتَرَى، اَعْطَى نیز به کار رفته است؛ اما در این کار زیاده روی نشده است.

۱- پیام درس یک یا دو مورد نیست. هر یک از حکمت‌های درس به تنهایی یک پیام است.

در اینجا عددهای ترتیبی یکم تا دوازدهم آموزش داده شده است. دانش آموز قبلاً هشت مورد از عددهای ترتیبی را در درس‌های دیگر مشاهده کرده است. در این درس، چهار عدد ترتیبی دیگر را نیز می‌آموزد. پس زمان مناسبی است که در این درس عددهای ترتیبی یکم تا دوازدهم را با هم ببیند. همکاران توجه داشته باشند که در اینجا هدف این نیست که چنین سؤالی طرح شود. در جای خالی کلمه مناسبی بنویسید.

جاءت الفائزة ... لأخذِ الجائزة. الأول □ الأولى □

سختگیری قاعده‌نویسان در تدوین قواعد، زبان را که برای تفهیم و تفهّم به وجود آمده است پیچیده و دشوار ساخت. امروزه در برخی کشورهای عربی «حركة التسهيل» برای ساده سازی قواعد ایجاد شده است.

در آموزش عمومی پیچیدگی‌های صرفی و نحوی مدّ نظر نیست. برای اینکه دانش‌آموز مبحث عددهای ترتیبی را خوب یاد بگیرد، پس از طرح آن دو مجموعه، تمرین طراحی شده است. در تمرین اول، سؤال دو گزینه‌ای و در تمرین دوم، سؤال ترجمه‌ای مصور نوشته شده است. با حلّ این دو مجموعه تمرین‌ها عددهای ترتیبی ملکه ذهن دانش‌آموز می‌شود.

تمرین‌ها

قرائت، ترجمه و حلّ تمرین‌ها در کلّ کتاب بر عهده دانش‌آموز است و دانش‌آموز راهنما و مصحّح است.

تمرین اول: هدف، تقویت کاربرد واژگان است. این تمرین باید هنگام پاسخ دادن ترجمه نیز بشود.

تمرین دوم: اوج زیبایی در این تمرین، به منصفه ظهور رسیده است. مطابق قوانین بالادستی یکی از اهداف آموزش عربی کمک به درس زبان و ادبیات فارسی است. این تمرین پیوندی هنرمندانه میان ادبیات فارسی و عربی برقرار می‌کند. اما همین تمرین بسیار زیبا می‌توان به تمرین و سؤالی منفور دانش‌آموزان تبدیل شود و این در صورتی است که سؤالات عجیب به تقلید از قرابت معنایی در کنکور طراحی شود. کاری که مؤسسات خصوصی برای اینکه بازارشان گرم شود انجام می‌دهند و

طراحان سؤالات غیر استاندارد نیز به آتش آن دامن می‌زنند.

تمرین سوم: هدف تمهید برای ورود به بحث «ساعت شماری» است که در آینده تدریس خواهد شد. در اینجا دانش‌آموز فقط ساعت کامل را می‌خواند نه «مانده» و «گذشته» را. به عبارت دیگر الخامسة إِلَّا رُبْعاً و الخامسة و الربع و موارد مشابه جزء اهداف آموزشی کتاب نیست نباید هیچ اشاره ای به آن کرد.

در حقیقت، این تمرین نوعی تمرین بر عددهای اصلی است.

تمرین چهارم: هدف تمرین پنجم و ششم از نظر ساختاری یکی است؛ اما در تمرین پنجم ساعت شماری مطرح است و در تمرین ششم اطلاعات عمومی دربارهٔ مراقد ائمهٔ اطهار (علیهم‌السلام) نیز داده شده است. این تمرین پیوندی میان درس دینی و عربی است. همان کاری که در تمرین چهارم صورت گرفت و پیوند میان ادبیات فارسی و عربی صورت گرفت.

تمرین پنجم: هدف این تمرین، با تمرین چهارم یکی است. لازم است نقش زبان عربی را در فهم بهتر زبان فارسی به بهانهٔ این تمرین گوشزد کنیم و اشاره‌ای به ملمعات شعرای بزرگ ایران مانند سعدی، حافظ و مولوی داشته باشیم.

ارزشیابی و بسته آموزشی

ارزشیابی در این درس همان است که در دروس قبل نیز به آنها اشاره شده است. در مورد اعداد ترتیبی، فقط ترجمه کافی است و طرح چنین سؤالی مردود است: گزینه مناسب را انتخاب کنید.

أخذت الفائزة ... جائزة غالية. الأول الأولى ☐

دانش‌افزایی برای دبیر (نه برای دانش‌آموز)

۱- «تَمَر» و «رُطَب» هر دو به معنای «خرما» هستند. در زبان عربی، خرما انواع مختلفی دارد که در کشورهای مختلف نام‌های گوناگون دارد.

۲- جزء اول و دوم «حادی عَشْر»، «حادیة عَشْرَة»، «ثانی عَشْر» و «ثانیة عَشْرَة» مبنی بر فتح

هستند.

۳- «مَلَأَ»؛ یعنی «پُر کرد» و «إِمْتَلَأَ»؛ یعنی «پُر شد»

۴- در برخی نسخه‌های دیوان حافظ «لیست دموع عینی هذا لنا العلامة» به کار رفته است که ایراد دارد و هذا غلط است و هذی درست است. حرف «هـ» در «هذه» و «هذی» و موارد مشابه حرف تنبیه است. «ذه» و «ذی» به معنای «این» اسم اشاره به مؤنث‌اند. «تا» نیز به همین معناست. در اصل «هاتان» مثنای همین «هاتا» است.

۵- «هَجَرَ» در زبان فارسی به صورت «هجر» به کار می‌رود.

۶- ساعت‌شماری در عربی فصیح با عددهای ترتیبی است.^۱

۷- برخی اسم‌ها در عربی ریشهٔ عبری دارند. در چنین اسم‌هایی به دنبال حروف اصلی و وزن نباشیم؛ زیرا وزن و حروف اصلی ویژگی منحصر به فرد زبان عربی است. به چند اسم غیر عربی (عبری) دقت کنید: إسماعیل (سَمِعَ الله): آنکه خدا صدای او را شنید؛ إبراهيم (أَب رَحِيم): پدر مهربان؛ زَكَرِيَّا (ذَكَرَهُ الله): خدا او را یاد کرد؛ حَوَاء (حَيَاة): زندگی، آدَم: خاکی؛ بَنِيَامِينَ (بَن + يَمِين): فرزند دست راست؛ سارا: شاهزادهٔ من؛ سالومه: آشتی؛ یونس: کبوتر؛ إِسْحَاق (يَضْحَك): می‌خندد؛ إِسْرَافِيل (إِسْرَاف + ئِيل): درخشیدن چو آتش؛ أَيُّوب: مراجعه کننده به خدا؛ جِبْرَائِيل (جَبْر + ئِيل): مرد خدا؛ دَانِيَال (دَانِي + ئِيل): خدا داور من است؛ داوود: محبوب؛ سَلِيمَان: آشتی؛ مِيكَائِيل (مِي + كَا + ئِيل = مَن كَالِه) کسی که شبیه خداست، چه کسی مثل خداست؛ يَعْقُوب: گیرندهٔ پاشنه (چون هنگام تولد پاشنهٔ پای برادر دوقلویش در دست او بود.)؛ يَوْسُف (يُضَيِّف): می‌افزاید؛ عِزْرَائِيل: یاور خدا؛ يُوْحَنَّا (يُحْيِي): زنده می‌ماند؛ صَفُورَا (عُصْفُور): گنجشک^۲

۱- ولی در عربی عامیانه چنین نیست؛ مثال: «الْخَامِسَةُ وَ النِّصْفُ» در زبان عامیانه می‌شود «خَمْسٌ وَ نِصْفٌ»

۲- کتاب در دست چاپ انتشارات مدرسه به نام «دانشنامهٔ نام‌ها و واژه‌ها» اطلاعات مناسبی در این باره به شما ارائه می‌دهد.

بخش هفتم

معرفی منابع تخصصی زبان و ادبیات عربی

۱- آموزش زبان عربی

ردیف	نام کتاب	نویسنده	ناشر	سال چاپ
۱	اعداد در زبان عربی	عادل اشکبوس	مدرسه (برهان)	۱۳۸۱
۲	صحیح و معتل	عادل اشکبوس	مدرسه (برهان)	۱۳۸۱
۳	اعراب و بناء	حبیب تقوایی	مدرسه (برهان)	۱۳۸۲
۴	ضمیر و کاربرد آن	مهرعلی کاظمی نیا	مدرسه (برهان)	۱۳۸۷
۵	مذکر و مؤنث	مهدی ستّاریان	مدرسه (برهان)	۱۳۸۴
۶	آموزش زبان عربی از راه بازی و سرگرمی	قاسم کریمی	مدرسه (برهان)	۱۳۸۰
۷	مثل‌های رایج در زبان عربی	هادی صاحبی	مدرسه (برهان)	۱۳۸۱
۸	راهنمای تجزیه و ترکیب	عیسی متقی زاده	مدرسه (برهان)	۱۳۸۰
۹	آموزش ترجمه عربی	حمید رضا حیدری	فاطمی	۱۳۸۷
۱۰	فنّ ترجمه	رضا ناظمیان	دانشگاه پیام نور	۱۳۸۰
۱۱	مضامین مشترک در فارسی و عربی	سید محمد دامادی	دانشگاه تهران	۱۳۷۹
۱۴	الفوائد (دانشتنی‌های عربی)	عادل اشکبوس	مؤسسه توسعه روستایی	۱۳۸۷
۱۵	تعلیم اللغة العامیة	حبیب تقوایی	مشعر	۱۳۹۳

۲- کتب صرف و نحو

ردیف	نام کتاب	نویسنده	ناشر	سال چاپ
۱	مبادئ العربية (۴ جلد)	رشید شرتونی	اساطیر	۱۳۷۱
۲	جامع الدروس العربية	مصطفی غلايينی	ناصر خسرو	۱۳۶۲
۳	الجديد في الصرف و النحو	سید ابراهیم دیباجی	سمت	۱۳۷۷
۴	القواعد الأساسية	سید احمد هاشمی	هجرت	۱۳۷۰
۵	النحو الوافی (۴ جلد)	عبّاس حسن	دارالمعارف مصر	۱۹۱۶
۶	صرف و نحو کاربردی با رویکرد مکالمه و ترجمه	عادل اشکبوس	مشعر	۱۳۹۱
۷	صرف و نحو کاربردی	اباذر عباچی	زوّار	۱۳۸۷
۸	النحو الواضح	علی الجارم و ...	الهام تهران	۱۳۷۷
۹	دروس دار العلوم العربية	سعید نجفی اسداللهی	گلشن	۱۳۷۱
۱۰	الجدول فی اعراب قرآن و صرفه و بیانه	محمود صافی	مدین قم	۱۳۶۸
۱۱	اعراب القرآن الکریم	محمی الدین درویش	کمال الملک	۱۴۲۸
۱۲	ترجمه و توضیح الفیه	اباذر عباچی و علی چراغی	پایا	۱۳۷۶
۱۳	نحو برای دانشجو	سید محمد رادمنش	آستان قدس رضوی	۱۳۷۱
۱۴	عربی آسان (۳ جلد)	سید کاظم موسوی و رضا روزبه	محمّدی تهران	۱۳۵۸
۱۵	شرح ابن عقیل (۲ جلد)	محمد محی الدین عبدالحمید	ناصر خسرو	۱۳۶۴
۱۶	علوم العربية	سید هاشم حسینی تهرانی	اخلاق قم	۱۳۸۴
۱۷	قطر الندی و بلّ الصدی ابن هشام	محمد محی الدین عبدالحمید	فیروز ابادی قم	۱۳۸۳
۱۸	اصول صرف و نحو	علی اکبر شهابی	دانشگاه تهران	۱۳۸۵
۱۹	موسوعة الصرف و النحو و الإعراب	امیل بدیع یعقوب	دارالعلم للملایین/استقلال	۱۹۹۱
۲۰	معجم قواعد اللغة العربية ، انطوان دحداح	مترجم عبدالعلی آل بویه لنگرودی	دانشگاه امام خمینی قزوین	۱۳۷۷
۲۱	اعراب قرآن کریم	محمد رضا رضوانی خراسانی	تأمین قم	۱۳۸۶
۲۲	معجم النحو	عبد الغنی الدقر	مکتبه القيام - قم	۱۳۷۰
۲۳	صرف و نحو	علی جان بزرگی	هخامنش - کرج	۱۳۸۹
۲۴	آموزش عربی آسان	صفابخش شیرزاد	رهنمای اندیشه	۱۳۷۵

۳- لغت نامه

ردیف	نام کتاب	نویسنده	ناشر	سال چاپ
۱	المنجد في اللغة و الأعلام	لویس معلوف	دارالمشرق- بیروت	۱۹۰۷م
۲	فرهنگ معاصر عربی ، فارسی	آذرتاش آذرنوش	نی	۱۳۸۱
۳	فرهنگ فارسی، عربی	عادل اشکبوس و ...	مدرسه (برهان)	۱۳۸۹
۴	فرهنگ لاروس عربی، فارسی	سید حمید طیبیان	امیر کبیر	۱۳۶۳
۵	فرهنگ دانش آموز عربی به فارسی و بالعکس	عیسی متقی زاده	مدرسه (برهان)	۱۳۸۰
۶	المعجم الوسیط عربی، عربی	ابراهیم مصطفی و ...	المکتبة الإسلامية	۲۰۰۲م
۷	الوجیز للمترجم عربی، فارسی و بالعکس	محمد حیدری	تبلیغات اسلامی قم	۱۳۷۱
۸	فرهنگ بزرگ جامع نوین ترجمه المنجد	احمد سیاح	اسلام	
۹	فرهنگ فرزانه فارسی، عربی	سید حمید طیبیان	فرزان	۱۳۷۸
۱۰	فرهنگ اصطلاحات معاصر	نجفقلی میرزایی	فرهنگ معاصر	
۱۱	القاموس الشامل فارسی، عربی	محمد حسن بوذرجمهر	نوفل لبنان	۲۰۰۲م
۱۲	عربی در فارسی	خسرو فرشیدورد	دانشگاه تهران	۱۳۸۲
۱۳	فرهنگ اصطلاحات روز	غفرانی و شیرازی	امیر کبیر	۱۳۶۴
۱۴	القاموس المبسط	سهیل سماحه	مکتبه سمیر	۲۰۰۷م
۱۵	المصطلحات المتداولة في الصحافة العربية	محمد رضا عزیزی پور	سمت	۱۳۹۰
۱۶	فرهنگ دانش آموزی عربی به فارسی	اباذر عباچی و علی چراغی	استادی	

۴ مکالمه				
ردیف	نام کتاب	نویسنده	ناشر	سال چاپ
۱	الحوارات (۴جلد)	عادل اشکبوس، علی چراغی و...	مشعر	۱۳۸۸
۲	المختبر (۱)	عادل اشکبوس، حبیب تقوایی و سید مهدی حسینی کمال آبادی	مشعر	۱۳۹۳
۳	المدخل إلى تعلّم اللغة العربية (۴جلد)	محمد و علی حیدری	دفتر تبلیغات اسلامی، قم	۱۳۷۱
۴	مکالمه و محاضرة	ابراهیم فتح اللهی	دانشگاه پیام نور	۱۳۸۳
۵	صدی الحیاة	مسعود فکری و ...	کانون زبان ایران	۱۳۸۴
۶	گفت و گو	ناصر علی عبدالله	مجمع علمی فرهنگی مجد	۱۳۸۳
۷	تعلیم اللغة العربية	حوزه علمیه قم	پیک فرهنگ	۱۳۸۴
۸	گفت و شنود عربی	سعید شبیانی	پایا	۱۳۸۴
۹	همراه شما در عراق	شاکر عامری و ...	شادرنگ	۱۳۸۶
۱۰	العربية للناشئين ۱۲ جلد	محمود اسماعیل صبني و...	مدین	۱۳۷۰
۱۱	مکالمه عربی ویژه سفرهای زیارتی	یحیی معروف	مشعر	۱۳۸۷

۵- بلاغت				
ردیف	نام کتاب	نویسنده	ناشر	سال چاپ
۱	جواهر البلاغة	سید احمد هاشمی		۱۳۶۵
۲	معالم البلاغة	محمد خلیل رجایی	دانشگاه شیراز	۱۳۷۲
۳	علوم البلاغة	اباذر عباچی	سمت	۱۳۷۷
۴	معانی و بیان	جلیل تجلیل	مرکز نشر دانشگاهی	۱۳۷۴
۵	علم البیان	اباذر عباچی	سخن	۱۳۹۱
۶	گلچینی از جلوه‌های جمال در سوره‌های قرآن	علی چراغی	نسل نواندیش / برادری	۱۳۹۳

۶- تاریخ ادبیات		
نام کتاب	نویسنده	ناشر
تاریخ الأدب العربي	حنا الفاخوري	توس
الوجیز فی تاریخ الأدب العربي	ابوالفضل رضایی و علی ضیغمی	جهاد دانشگاهی

۷- متون			
نام کتاب	نویسنده	ناشر	سال چاپ
المجانی الحديثة	الأب شیخو	ذوی القربی، قم	
شذرات من النصوص العربية ۴ جلد	نادر نظام طهرانی	دانشگاه علامه طباطبایی	۱۳۸۱

۸- فنّ ترجمه		
نام کتاب	نویسنده	ناشر
فنّ ترجمه	یحیی معروف	سمت
آیین ترجمه	منصوره زرکوب	مانی اصفهان

